

Meerjarenprogramma's Stadsontwikkeling

2021-2024

- Leefkwaliteit verbindt alles wat we bedenken & doen -

De G6 voor een Gezonde Stad Groningen

parkeren in een levende stad
visie, uitgangspunten en beleid 2018 - 2025

- Meerjarenprogramma Leefkwaliteit
- Meerjarenprogramma Wonen
- Meerjarenprogramma Verkeer & Vervoer
- Meerjarenprogramma Energie
- Meerjarenprogramma Ruimtelijke Economie

Groningen, december 2020

Inhoudsopgave

1. Perspectief 2021-2024	1
1.1 Versterken Integrale programmasturing.....	3
1.2 Stedelijk Investeringsfonds (SIF).....	8
2. Meerjarenprogramma Leefkwaliteit 2021-2024	10
2.1 Inleiding.....	10
2.2 Belangrijkste opgaven 2021-2024 en activiteiten 2021.....	11
2.2.1 Opgave: Onze leefomgeving is robuust en veerkrachtig.....	13
2.2.2 Opgave: We stimuleren gezond, veilig en duurzaam leven in ons grondgebied.....	14
2.2.3 Opgave: In onze (binnen)stad en dorpen staat verblijfskwaliteit voorop.....	16
2.3 Financiën.....	18
2.4 Stand van zaken grondcompensatiefonds.....	20
3. Meerjarenprogramma Wonen 2021-2024	22
3.1 Inleiding.....	22
3.2 Belangrijkste opgaven 2021-2024 en activiteiten 2021.....	22
3.2.1 Opgave: Faciliteren van de groei: zorgen voor meer aanbod.....	24
3.2.2 Opgave: Extra aandacht voor doelgroepen.....	29
3.2.3 Opgave: Zorgen voor kwaliteit zowel voor woningen als in de woonomgeving.....	30
3.2.4 Opgave: Duurzaam en aandacht voor klimaatsverandering.....	31
3.3 Financiën.....	32
Bijlage 1: Woningbouwcijfers.....	34
Bijlage 2: Monitor jongerenhuisvesting.....	35
4. Meerjarenprogramma Verkeer & Vervoer 2021-2024	45
4.1 Inleiding.....	45
4.2 Belangrijkste opgaven 2021-2024 en activiteiten 2021.....	46
4.2.1 Grootste opgaven.....	48
4.2.2 Opgave: Fiets.....	49
4.2.3 Opgave: Openbaar Vervoer.....	50
4.2.4 Opgave: Auto.....	51
4.2.5 Opgave: Parkeren.....	53
4.2.6 Opgave: Verkeersveiligheid.....	54
4.2.7 Opgave: Duurzame en Slimme Mobiliteit en Stedelijke Logistiek.....	54
4.3 Financiën.....	57
Bijlage 1: projectentabel.....	61

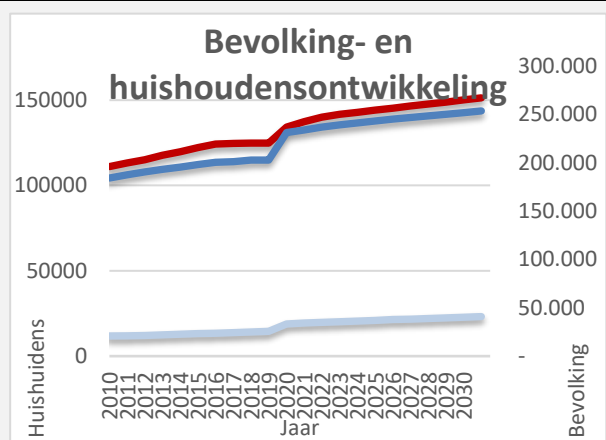
5. Meerjarenprogramma Energie 2021-2024	63
5.1 Inleiding	63
5.2 Belangrijkste opgaven 2021-2024 en activiteiten 2021	63
5.2.1 Opgave: Warmtetransitie Gebouwde Omgeving	65
5.2.2 Opgave: Opwekking duurzame Energie	67
5.3 Financiën	70
6. Meerjarenprogramma Ruimtelijke Economie 2021-2024.....	73
6.1 Inleiding	73
6.2 Belangrijkste opgaven 2021-2024 en activiteiten 2021	74
6.2.1 Opgave: Het faciliteren van bestendige economische groei.....	77
6.2.2 Opgave: Het behouden en versterken van de aantrekkelijkheid van onze stad, wijken en dorpen	79
6.2.3 Opgave: Flexibel en wendbaar zijn bij veranderingen	82
6.3 Financiën	83

1. Perspectief 2021-2024

Ook in 2020, het meest turbulente jaar in de recente geschiedenis, herijken we onze meerjarenprogramma's. Groningen staat voor een volgende schaalessprong. De gemeente groeit door naar misschien wel 250.000 inwoners in 2030 en moet alle zeilen bijzetten om de vraag op de woningmarkt het hoofd te bieden. De groei van de gemeente gaat gepaard met een systeemwijziging in onze energievoorziening, klimaatveranderingen, de introductie van duurzame mobiliteitsconcepten en een grootschalige verbouwing van onze ringweg, het stationsgebied en de binnenstad. Bovendien proberen we de versterking en dorpsvernieuwing in het aardbevingsgebied van de grond te trekken. En dit alles in een context van een gemeente met een grote sociale opgave die zich onder andere uit in een toenemende kloof tussen arm en rijk, ongelijke kansen in het onderwijs, grote gezondheidsverschillen en een toenemend verschil tussen noord en zuid.

Bevolking: groei zet door

Op 1 januari 2020 telde de gemeente Groningen als 6^e gemeente van Nederland 232.917 inwoners. De verwachting is dat Groningen groeit naar 250.000 inwoners in 2030. We zien bovendien dat het aantal huishoudens sneller stijgt dan het aantal inwoners. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door een toename van het aantal eenpersoonshuishoudens. Daarnaast groeit vooral het aantal 65-plussers.

In 2018 is de omgevingsvisie 'Next City' vastgesteld: hoe blijven we een gemeente met een aantrekkelijk leefklimaat, hoe en waar willen we groeien, hoe geven we de energietransitie een plek en hoe blijven we een ongedeelde stad met perspectief op nieuwe werkgelegenheid. De centrale doelen van de omgevingsvisie vertalen we jaarlijks in vijf ruimtelijke meerjarenprogramma's bij waarin ambities en financiering door middel van het Stedelijk Investeringsfonds (SIF) samen komen. De meerjarenprogramma's vormen samen ons ruimtelijke antwoord op de opgaven waar onze gemeente voor staat. We schetsen een concrete planhorizon van vier jaar, van 2021 tot en met 2024, met een doorkijk naar 2030. Dit jaar kiezen we voor het eerst voor een opzet waarbij we alle meerjarenprogramma's in samenhang aanbieden. Ook focussen de programma's zich meer op de activiteiten die we de komende jaren gaan ontplooiën.

De programma's Binnenstad, Wijkvernieuwing en Versterken&Vernieuwen hebben elk hun eigen dynamiek en planning. Daarom zijn deze nu niet opgenomen in dit document. Waar mogelijk beogen we deze programma's volgend jaar wel tegelijkertijd aan te bieden. Vanzelfsprekend zorgen wij waar nodig wel voor de dwarsverbanden met deze programma's.

Het verbindende thema leefkwaliteit heeft dit jaar vorm gekregen door middel van ons groenplan, Vitamine G, de woonvisie "Een thuis voor Iedereen" en de wijkvernieuwingprogramma's. In 2021 volgende de Klimaatmanifestatie, de Mobiliteitsvisie, de Leidraad Openbare Ruimte en het nieuwe ontwerp voor de Grote Markt. De plannen voor de grote stadsinbreidingen, Stadshavens en de Suikerunie, doorlopen in 2021 het planologische traject evenals de uitwerking van de nieuwe

plannen voor de Held en de verbinding tussen Driebond en Meerstad. Dat is extra ambitieus door de koppeling met invoering van de nieuwe Omgevingswet per 1 januari 2022. We werken in de geest van deze verandering gestaag door aan de groei van de stad en zoeken naar antwoorden voor de opgaven in de binnenstad, onze strategie voor alternatieve energiebronnen, de doorstart van de wijkvernieuwing en investeringen in een gezonde gemeente. Met deze meerjarenprogramma's leggen we een stevige basis voor een gemeente die steeds Groener, Gelukkiger en Gezonder wordt. Met als voorlopige bekroning de titel van gezondste stad van Nederland:

“Groningen heeft van de 20 onderzochte steden de gezondste, fysieke inrichting. Deze koppositie is behoorlijk overtuigend want Nijmegen (2e) en Maastricht (3e) volgen pas op enige afstand. In alle vijf domeinen staat Groningen in de top tien. Op het domein ‘gezonde gebouwde omgeving’ scoort Groningen het beste van alle Nederlandse steden.”

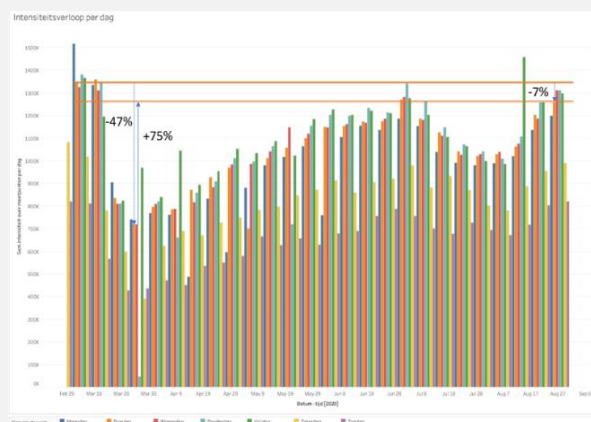
(bron: Arcadis Gezonde Stad Index 2020)

Covid-19-pandemie

In 2020 werd de wereld geconfronteerd met de COVID-19-pandemie. Deze ongekennde gezondheids crisis maakt het perspectief voor vele mensen onzeker. In deze onzekere tijden is er een sterke behoefte aan een koersvaste overheid die steunt maar ook richting geeft. Onze doelstelling is om gaandeweg een steeds beter perspectief en toekomst te kunnen schetsen. Vanuit een brede aanpak voor de binnenstad willen we anticiperen op mogelijke leegstand en een veranderend aanbod van detailhandel en (dag)horeca. Deze aanpak richt zich op de vraag hoe we de binnenstad veilig, aantrekkelijk en toekomstbestendig kunnen maken en houden vanuit de ambitie om de openbare ruimte te herwinnen en de mix van functies te versterken. Inzetten op het vergroten van de kwaliteit van bedrijventerreinen en de binnenstad is en blijft actueel, ondanks eventuele leegstand en de mogelijke invloed van de toename van het aantal thuiswerkers. In dat kader kiezen wij ervoor om te blijven investeren in onze gemeente en binnenstad, samen te werken met ondernemers en deze te faciliteren in het hier-en-nu, onze economie op de langere termijn structureel te versterken en flexibel mee te bewegen met nieuwe ontwikkelingen.

Covid heeft (tijdelijk?) geleid tot andere gebruiks- en gedragspatronen – van thuiswerken tot blended learning – en zorgt voor grote onzekerheid in detailhandel, de horeca en de toeristische sector. De werkloosheid slaat het hardst toe in de wijken en buurten waar veel bewoners toch al weinig perspectief hebben en moeite hebben om aan te haken.

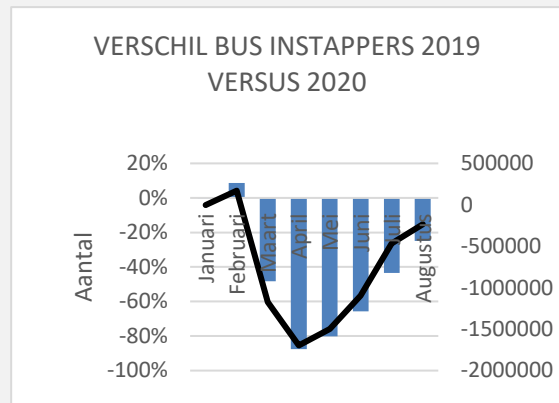
Tegelijkertijd zien we ook andere effecten. Daar waar de binnenstad het erg moeilijk heeft floreren de wijkwinkelcentra en grootschalige detailhandel. Supermarkten halen recordomzetten en de bouwmarkten en tuincentra zijn ongekend druk. Ook zien we de herwaardering voor de eigen woonomgeving: veel bewoners maken hun dagelijkse ommetje in de buurt in plaats van de lunch op te eten achter het bureau en ontdekken dat hun eigen wijk ook veel te bieden heeft. En wie regelmatig omhoog kijkt is het vast wel opgevallen dat de vliegtuigstrepen nagenoeg verdwenen zijn en de lucht op zonnige dagen in jaren niet zo schoon en helder is geweest.

In de cijfers zien we effecten van deze pandemie. Zo had deze duidelijk invloed op onze mobiliteit. In de week na de lock-down (begin maart 2020) is de verkeersintensiteit op de wegen met 47% afgenomen ten opzichte van de gemiddelde intensiteit in de week ervoor. Ook het Openbaar Vervoer heeft door de pandemie een grote klap opgelopen doordat mensen dit nu niet meer nodig hebben of bewust mijden. In het bedrijfsleven zien we dat de landelijke steunpakketten een dempend effect hebben op het aantal faillissementen. De cultuursector heeft het, door wegvallen van publiek en optredens, enorm zwaar.

Tegelijkertijd zagen we na de eerste lockdown dat de drukte op de wegen weer snel toe nam tot bijna het oude niveau. Ook zagen we een ongekend economisch landelijk herstel van 7,7% groei in het tweede kwartaal. De samenleving toonde een enorme veerkracht.

Toch is het niet ondenkbaar dat de pandemie langdurige of zelfs structurele effecten heeft, bijvoorbeeld op het gebied van werkgelegenheid, de woningmarkt, onze economie en behoefte aan kantoorruimtes.

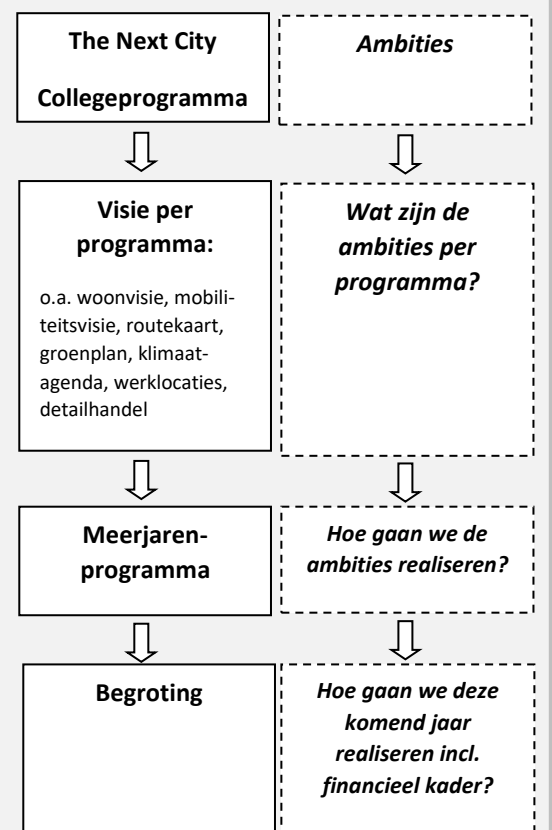

1.1 Versterken Integrale programmasturing

De Omgevingswet versterkt onze reeds ingezette lijn van programmasturing via Meerjarenprogramma's. Dat is niet zomaar een nietje erdoor. Dit vraagt ook dat onze MJP's integraler van karakter gaan worden. Dit betekent dat we vraagstukken steeds meer integraal moeten bezien en afwegen. Niet alle, sommige vraagstukken kunnen we sectoraal blijven doen. Maar wel de grote opgaven waar wij nu met elkaar voor staan.

Doelstelling Meerjarenprogramma's

De ambities op hoofdlijnen uit ons coalitieakkoord en The Next City worden nader uitgewerkt in verschillende visies per programma. Ter uitwerking van deze ambities schetsten de meerjarenprogramma's meer gedetailleerd welke activiteiten en projecten in het kader van het programma worden ingezet in het komende jaar en de jaren daarna. Doordat de meerjarenprogramma's – en daarmee de meerjarenplanning - jaarlijks wordt vastgesteld door de raad, borgen wij de continuïteit in ons beleid en de gedeelde opvatting over het programma voor de gemeente Groningen in de komende jaren. In november van ieder jaar krijgt dit zijn vertaling in de begroting waarin wordt vastgesteld wat onze doelen zijn, welke activiteiten op hoofdlijnen hiervoor worden ontplooid en welke middelen daartoe nodig zijn.

Door aan de voorkant een integrale benadering te kiezen in visie, beleid en programma's voorkomen we aan de achterkant veel discussie en werken we uiteindelijk veel efficiënter dan dat we elke discussie elke keer opnieuw moeten voeren in een project of bij een vergunning. Hier hebben we afgelopen jaren al grote slagen in gemaakt en de komende jaren willen we dit verder uitbouwen.

We illustreren deze integrale benadering aan de hand van een aantal onderwerpen.

Wijkvernieuwing

Onze wijken zijn sinds de jaren '90 enorm vooruitgegaan. Er is veel geïnvesteerd in nieuwe woningen en verbetering van de openbare ruimte waardoor veel bewoners de eigen wijk hoger zijn gaan waarderen. We zien veel bewonersinitiatieven en een grote mate van betrokkenheid van bewoners bij de eigen wijk en buurt. Maar wijkontwikkeling is nooit af: het is een zaak van continue wijkontwikkeling in alle wijken en dorpen. De achterliggende sociale problematiek bepaalt in grote mate het toekomstperspectief van onze inwoners. Maar ook veel bewoners hebben het sociaal moeilijk, leven onder de inkomensgrens, worden tot negen jaar minder oud en zijn in te veel gevallen afhankelijk van de voedselbank. Criminaliteit is, zeker voor jongeren, een financieel aantrekkelijk alternatief. Zeker in de noordelijke en oostelijke stadswijken leidt dit tot achteruitgang van onze wijken en is ingrijpen noodzakelijk. Met onze Regiodeal, de Wijkvernieuwing, het Nationaal Programma en de gebiedsprogramma's werken we de integrale aanpak het komende jaar verder uit met als uiteindelijk doel dat onze wijken er sociaal-economisch beter voor komen te staan.

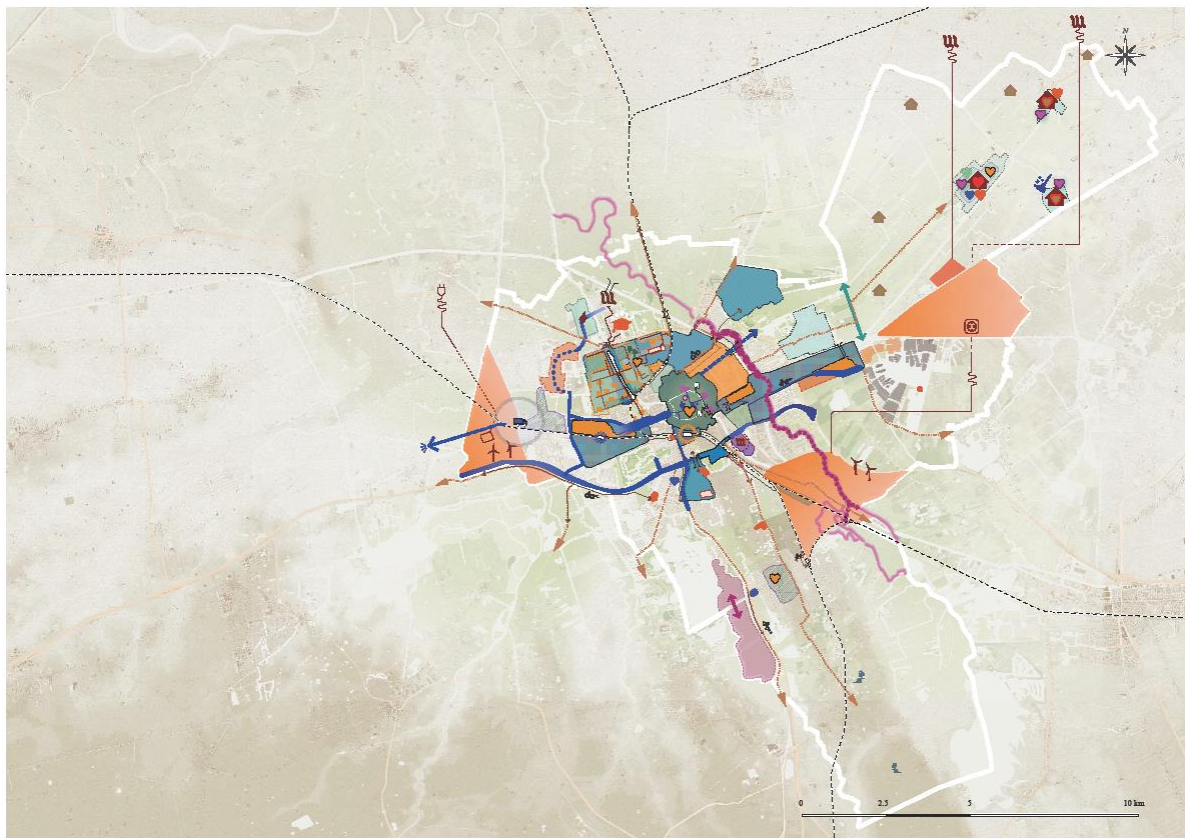
Goed wonen is een primaire levensbehoefte. Met de corporaties en andere partijen werken we hard aan de verbetering en vergroting van de woningvoorraad. Maar het is veel meer dan dat. De kwaliteit én het beheer van de openbare ruimte is van groot belang voor het woonplezier in een wijk, maar ook draagt het bij aan sociale veiligheid. Goede openbare ruimte is aantrekkelijk om in te verblijven, elkaar te ontmoeten en te bewegen. Niet alleen in de binnenstad. De vele wandelingen die in de lockdown gemaakt zijn in de eigen woonomgeving om even buiten te zijn, illustreren dit. Bovendien draagt meer bewegen in fijne openbare ruimte bij aan de geestelijke en fysieke gezondheid van onze inwoners.

Wonen wordt steeds duurder. Een lagere energierekening helpt om de totale woonlasten naar beneden te krijgen. In veel van onze wijkvernieuwingswijken is sprake van energiearmoede en van werkloosheid. Een belangrijke opgave voor de komende jaren is hoe wij deze zaken aan elkaar kunnen verbinden en de energietransitie nu echt kunnen gebruiken als motor van de wijkvernieuwing.

Gebiedsontwikkeling op een hoger schaalniveau tillen

Het komende jaar werken we met name de Suikerzijde en de Stadshavens verder uit. Maar aan beide kanten van de stad gebeurt veel meer. Aan de oostkant van de stad hebben ontwikkelingen op het Sontplein en in de Stadshavens alles met elkaar te maken. Immers, we willen van de Eemskanaalzone een levendig woon-werkgebied maken. Daar horen ook winkels en andere voorzieningen zoals scholen en sport bij. Tegelijkertijd willen we voorkomen dat deze voorzieningen ten koste gaan van bestaande voorzieningen in bijvoorbeeld de Oosterparkwijk en de Meerdorpen. Ondertussen groeit Meerstad als kool en gaan we met Eemskanaalzone fase IV de stad meer aan elkaar hechten. En de vraag komt eraan of we bedrijventerrein Meerstad langs de A7 gaan opstarten. De infrastructuur is aan deze kant van de stad in de basis hierop voorbereid, alleen is het de vraag of het Damsterdiep het extra verkeer aankan. En dit hangt ook weer samen met de mobiliteitsvisie en de keuzes voor ontsluiting van het bestaande oostelijke stadsdeel.

Ook aan de westkant stapelen ontwikkelingen zich op. Naast 5.000 woningen op de Suikerzijde komt aan de westkant van de stad De Held III eraan en zijn veel particuliere initiatieven in de Reitdiepzone. Nieuw perspectief voor bedrijventerrein Hoendiep is nodig en als de Ring Zuid klaar is moet er een plan liggen voor Ring West. Die niet alleen snel doorstroomt maar ook de wijken Vinkhuizen en Paddepoel ruimtelijk meer met elkaar moet verbinden en onderdeel moet worden van de stad. We hebben ook ambities om de bereikbaarheid, zichtbaarheid en aantrekkelijkheid van Zernike Campus te verbeteren en de campus door te ontwikkelen. Daarnaast we willen het groen en water van het Reitdiep beter beleefbaar maken en het Stadspark aantrekkelijker en beter bereikbaar maken. En dan is er ook nog de ambitie om van de drafbaan een landelijke evenementenlocatie van formaat te maken. De grote vraag aan de westkant is: kan het verkeerssysteem al deze ruimtelijke ontwikkelingen aan of zijn hiervoor extra ingrepen nodig. Daartoe willen we een integrale programma-overstijgende visie op de westflank gaan maken.

Figuur: ter illustratie van de veelheid en complexiteit van de opgaven in onze gemeente

We willen de programmatische vragen op deze gebieden daarom in een groter kader en meer in samenhang bezien, ook in relatie tot ons mobiliteitssysteem, de sociale opgave en het streven naar een inclusieve samenleving. Daarbij in ogenschouw nemend dat elke stap raak moet zijn, ook als het economisch tegenzit of de gebiedsontwikkeling om andere redenen stagneert.

Groen verankeren

Leefkwaliteit is het centrale thema in Next City en heeft een prominente plek gekregen in het collegeprogramma. Eén van de belangrijke aspecten is de vergroening van de gemeente. We hebben daarvoor het Groenplan opgesteld en werken hard aan verwante onderwerpen zoals klimaatadaptatie, ecologie, landschap en cultuurhistorische waarden. We zien het als belangrijke opgave de komende jaren hier nog een schepje bovenop te doen en vergroening nog sterker als een

integraal aspect onderdeel te maken van ruimtelijke ontwikkeling. Ook willen we de komende jaren resultaten boeken, dus van visie naar uitvoering.

Dat laatste geldt ook voor het herwinnen van de openbare ruimte, een ander kernbegrip uit het collegeprogramma. Hier gaan we de slag ook maken van visievorming en beleid naar concrete uitvoering, niet alleen in de binnenstad maar ook in andere delen van onze stad en gemeente.

Leefkwaliteit: Gezond, Groen, Gelukkig Groningen

Onze leefbaarheidsenquête uit 2018 laat zien dat Groningen een aantrekkelijke gemeente is waar de leefbaarheid over het algemeen als goed wordt beoordeeld. De aanwezigheid van groen wordt steeds belangrijker voor de leefbaarheid van wijken. En ondanks dat de luchtkwaliteit in Groningen de afgelopen jaren sterk verbeterd is en ruim beneden de norm is, blijven wij ons inzetten om de CO2-uitstoot te verlagen.

De leefbaarheidsenquête uit 2018 laat ook verschillen tussen de wijken zien. Met name in de noordelijke wijken waardeert men de kwaliteit van de woning minder hoog, ervaart men meer verloedering in de buurt en is men minder tevreden over het onderhoud van groen en voorzieningen in de wijk. In veel van deze wijken is de sociale samenhang lager en voelt men zich minder veilig en zien we dat inwoners een lagere gezondheid en daarmee levensverwachting hebben. Het is dan ook van belang dat wij met onze inzet op de wijkvernieuwing onverminderd blijven werken aan de verbetering van de leefkwaliteit in deze wijken.

Schaalsprong in voorzieningen

Een groeiende gemeente betekent meer behoefte aan voorzieningen: winkels, scholen, sportzalen, recreatie, toerisme, andere maatschappelijke voorzieningen. Grootstedelijke voorzieningen moeten daarin meegroeien en dat is voor een belangrijk deel ook wel gebeurd of staat de komende jaren op stapel, zoals bijvoorbeeld een nieuwe Oosterpoort. Maar het gaat ook om de voorzieningen in de wijken, de sportvoorzieningen, parken, winkels, openbaar vervoer. Dit vraagt van ons als gemeente een plan te maken voor een brede samenhangende visie op het voorzieningenniveau dat hoort bij een gemeente met 250.000 inwoners, waarbij we goed kijken naar de verschillende schaalniveaus: het dorp, de wijk, het stadsdeel of de hele gemeente.

Prioriteren is noodzakelijk

In de Next City schetsen we wat voor gemeente we willen zijn en welke gebieden daartoe moeten worden ontwikkeld. Wat we niet gedaan hebben is daarbij een tijdspad geschetst. Dit leidt tot onduidelijkheid bij ontwikkelaars en kost ons extra veel tijd, zoals bijvoorbeeld de Ulgersmaweg of het gebied wat nu bedrijventerrein Koningsweg is. Ook zien we dat het leidt tot versnippering van onze eigen inzet. Dit is niet gewenst, te meer daar de financiële middelen van de gemeente beperkt zijn en wij niet alles tegelijk kunnen oppakken. In 2021 willen we daarom duidelijker aangeven welke gebieden wel en welke voorlopig niet aan de orde zijn om te ontwikkelen en daar ook een tijdspad aanhangen. Dit betekent óók dat we voor die gebieden die niet aan de beurt zijn met de ondernemers en inwoners een goed plan moeten maken voor de tussenperiode qua beheer. Het biedt ook juist kansen voor bijvoorbeeld startende ondernemers die op zoek zijn naar goedkope bedrijfsruimte of rafelrandjes voor bijzondere functies.

We doen onze uiterste best om rijksmiddelen voor stedelijke ontwikkeling binnen te halen. Dit is bepaald geen vanzelfsprekendheid. De verstedelijksafspraken die we in regionaal verband met het Rijk maken, moeten ons hierbij helpen evenals de mogelijkheden die het nationaal Groeifonds en het Europees Just Transition Fund (JTF) ons bieden.

Een overheid die regie voert

Landelijk is al sinds 1990 de trend ingezet van een terugtrekkende overheid. Ook in Groningen hebben we die trend gezien. Het gemeentelijk OV is bij het OV-Bureau ondergebracht, de aandelen in Groningen Airport Eelde zijn verkocht, het Nieuw Lokaal Akkoord met de corporaties is in 2014 beëindigd, het onderwijs is verzelfstandigd enzovoorts. In de crisisperiode hebben we het bestemmingsplan Binnenstad aangepast: we hebben de bouwmogelijkheden beperkt maar de functies verruimd, bijvoorbeeld voor daghoreca. We zien het ook in de openbare ruimte. We hebben het stringente beleid uit Binnenstad Beter losgelaten, steunen ondernemers met goede plannen en hebben hen ook verantwoordelijkheid gegeven bij de inrichting van enkele straten. Het terrasbeleid en het reclamebeleid is verruimd.

Dit alles heeft hele goede effecten gehad. De binnenstad is er veel levendiger door geworden. Maar het heeft ook zichtbaar geleid tot meer ruimtebeslag in de toch al beperkte openbare ruimte. Het winkel- en horeca-aanbod in de binnenstad is tot aan de coronacrisis kwantitatief op peil gebleven maar kwalitatief eenzijdiger. Het vastgoed in de stad is door stijgende prijzen steeds aantrekkelijker geworden voor kamerverhuurders maar bijvoorbeeld ook voor ondermijning.

Ons college wil de regie terugnemen daar waar dat van ons verwacht wordt. Zo hebben we bijvoorbeeld op de woningmarkt met de Woonvisie het stuur teruggepakkt. Woningen moeten voor iedereen beschikbaar zijn en niet alleen voor bewoners die dat kunnen betalen. Mensen met vitale beroepen als leraren, verplegers en politieagenten moeten ook in de stad kunnen wonen. Dat betekent dat we werk maken van voldoende betaalbare woningen: van sociale en middeldure huur tot goedkope koopwoningen en aantrekkelijke woonmilieus voor gezinnen.

We sturen actief op het herwinnen van de openbare ruimte en het mobiliteitsbeleid in onze gemeente. Ook willen we meer regie op de zogenaamde 'functiemix': winkels, horeca, wonen, werken en verblijven in de stad. Regie voeren is niet alles zelf gaan doen. Een belangrijke vraag voor 2021 en verder is hoe doe je dat dan wel met beperkte financiële middelen en zonder alles helemaal te gaan dichtregelen?

Meer banen voor een sterke stad in de regio

Groningen vervult in Noord-Nederland een belangrijke functie. Zo huisvest Groningen al jaren 55% van het aantal banen in de Regio Groningen – Assen. De afgelopen vijf jaar is de werkgelegenheid in Groningen steeds gegroeid. Dit geldt zowel voor het aantal banen als voor het aantal vestigingen. Onze uitdaging is om het aantal banen in Groningen verder te laten groeien, zodat we onze sterke positie in de regio behouden en zelfs vergroten. Dit zorgt er ook voor dat we meer inwoners kunnen bewegen van bijstand naar werk en daarmee hun kansen op een gezond, gelukkig en veilig leven vergroten.

Jaartal	Totaal Banen RGA	Gemeente Groningen	Groningen relatief
2015	263.110	142.850	54%
2016	263.160	144.130	55%
2017	270.130	148.980	55%
2018	277.710	153.840	55%
2019	284.280	157.050	55%

Energietransitie wordt steeds meer gereguleerd

We verwachten dat de komende jaren de energietransitie een steeds dwingender karakter gaat krijgen. Het nieuwe kabinet zal via het klimaatakkoord uitwerking moeten geven aan het EU doel van 55% minder CO2 uitstoot. Maatregelen zullen steeds vaker vanuit de rijksoverheid opgelegd worden en het is niet ondenkbaar, gelet op waarschuwingen van De Nederlandse Bank en grote energiebedrijven, dat deze ontwikkeling de komende jaren versneld op de gemeenten afkomt. Zo zal het nieuwe kabinet een besluit moeten nemen over het zgn “artikel -2” onderzoek naar uitvoeringscapaciteit voor het klimaatakkoord bij gemeenten. Deze maatregelen kunnen zowel ingrepen zijn in de fysieke leefomgeving, het doorvertalen en borgen van wet- en regelgeving en het vergroten van de organisatiekracht. Actuele voorbeelden daarvan zijn het Warmtetransitieplan, Regionale Energie Strategie (RES) en het mogelijk opzetten van een exploitatiebedrijf voor energie-opwekking in de gemeente.

1.2 Stedelijk Investeringsfonds (SIF)

Bij deze Meerjarenprogramma's hoort ook een financieel overzicht. De tabel in dit hoofdstuk geeft een totaaloverzicht van de beschikbare middelen binnen het SIF en is in overeenstemming met de gemeentebegroting. In de volgende hoofdstukken is per programma het financiële overzicht nader uitgewerkt.

Vanaf de begroting 2021 zijn in principe alle extra beleids- en intensiveringsmiddelen die zijn gerelateerd aan de programma's Groningen Geeft Energie, Leefkwaliteit, Ruimtelijke Economie/ Vestigingsklimaat, Verkeer & Vervoer en Wonen ondergebracht in het SIF. Voor een uitgebreide toelichting van het Stedelijk Investeringsfonds verwijzen wij naar de Begroting 2021, onderdeel bijlage SIF.

In onderstaand overzicht is de actuele stand van het SIF opgenomen (I=Incidenteel, S=Structureel). We hebben de tabel voor de leesbaarheid onderverdeeld in Meerjarenprogramma's enerzijds en Ruimtelijke Projecten en overige anderzijds. Per Meerjarenprogramma is aangegeven hoeveel intensiveringsmiddelen (INT) of andere middelen beschikbaar zijn. Per ruimtelijk project (Gebiedsontwikkelingen, plankosten en overige) is eveneens aangegeven wat hiervan in het SIF is opgenomen.

Uit dit overzicht blijkt dat voor de meeste programma's - maar bijvoorbeeld ook voor wijkvernieuwing - geen of aanzienlijk minder intensiveringsmiddelen beschikbaar zijn na 2023. Per programma wordt daar nader op ingegaan. Het is een opgave voor het volgend college om te borgen dat er ook voor de volgende collegeperiode intensiveringsmiddelen beschikbaar zijn om aan de gemeentelijke beleidsambities ook daadwerkelijk invulling te kunnen geven.

Actuele stand Stedelijk Investeringsfonds (SIF)

Onderdeel	(bedragen in €)	I/S	2021	2022	2023	2024
Meerjarenprogramma's						
INT Ruimtelijke Economie		I	350.000	200.000	0	0
-investerings Ruimtelijke Economie		S	215.000	330.000	445.000	445.000
INT Verkeer en Vervoer		S	2.591.000	2.431.000	2.210.000	1.218.000
-Investerings Verkeer en Vervoer		S	62.000	222.000	443.000	1.435.000
-Handhaving logistiek Zero Emission		S	200.000	200.000	200.000	200.000
INT Wonen		S	1.824.919	1.807.032	1.807.032	1.807.032
INT Groningen Geeft Energie		S	1.800.000	1.800.000	1.800.000	1.800.000
INT Groningen Geeft Energie		I	1.110.000	1.150.000	0	0
-Geen gezin in de kou (tegen energiearmoede)		S	230.000	230.000	230.000	230.000
INT Leefkwaliteit		S	1.183.869	1.201.756	1.201.756	1.201.756
INT Leefkwaliteit		I	100.000	100.000	0	0
-Groen in Openbare Ruimte (extra)		S	145.000	145.000	145.000	145.000
subtotaal meerjarenprogramma's			9.811.788	9.816.788	8.481.788	8.481.788
Ruimtelijke projecten en overige						
Projecten		I/S	2021	2022	2023	2024
Suikerzijde		S	1.600.000	1.600.000	2.060.000	2.520.000
Plankosten Kardinges		I	300.000	0	0	0
Nw. Oosterpoort		I	450.000	0	0	0
Stationsgebied investeringen		S	0	22.000	156.000	156.000
Ringsparen		S	454.000	454.000	454.000	454.000
OHZ		S	250.000	250.000	250.000	250.000
Binnenstadsprogramma		S	1.160.000	1.340.000	1.520.000	1.700.000
Wijkvernieuwing		I	4.001.000	4.001.000	0	0
Wijkvernieuwing		S	700.000	700.000	700.000	700.000
SIF plankosten		S	525.000	1.475.000	1.475.000	1.475.000
Stadshavens		S	400.000	600.000	800.000	1.000.000
taakstelling SIF		I	-1.600.000	-200.000	-1.200.000	-200.000
taakstelling SIF subsidies		I	-2.000.000	0	0	0
subtotaal ruimtelijke projecten en overige			6.240.000	10.242.000	6.215.000	8.055.000
Eindtotaal			16.051.788	20.058.788	14.696.788	16.536.788

2. Meerjarenprogramma Leefkwaliteit 2021-2024

2.1 Inleiding

In alles wat we doen staat leefkwaliteit voorop. Een aantrekkelijk leefkwaliteit is niet alleen cruciaal voor de eigen inwoners maar ook een voorwaarde om (internationaal) talent naar de gemeente Groningen te halen en vast te houden. Het moet een plek zijn waar mensen prettig wonen, opgroeien, studeren, werken, ontspannen, spelen, bewegen en sporten ouder worden en uitgaan. Om de ambitie op het gebied van de leefkwaliteit te realiseren en alle ontwikkelingen en opgaven goed te kunnen oppakken zijn alle relevante beleidsvelden ondergebracht in het programma Leefkwaliteit. Op deze wijze is de reeds aanwezige integrale werkwijze te verbeteren, kunnen uitgangspunten voor ruimtelijke en sociale opgaven in samenhang worden geformuleerd en is het voeren van regie op het behalen van de doelstellingen beter toe te passen. Daarin betrekken we inwoners zodat de leefkwaliteit zoveel mogelijk aansluit op hun wensen, werken we samen met de gebiedsteams en de programma's wijkvernieuwing en versterken en vernieuwen.

Volgens KEI - het Kenniscentrum Stedelijke Vernieuwing - is Leefkwaliteit een combinatie van objectieve meting van, en beleving van bewoners en gebruikers over de woon- en leefomgeving. Het gaat daarbij om fysieke, sociale, culturele, economische en milieukeurmerken van die omgeving. Binnen het programma leefkwaliteit richten wij ons op de fysieke en milieukeurmerken zonder de andere kenmerken uit het oog te verliezen. De leefkwaliteit is een samenbindend thema en heeft daarmee ook spin-off naar de economische vitaliteit, duurzaamheid en toekomstbestendigheid van onze gemeente. Het programma rijgt de programma's in het fysieke domein aaneen en heeft ook een koppeling naar het beheer en het goed gebruik van de openbare ruimte enerzijds, en het sociale domein anderzijds, bijvoorbeeld met betrekking tot inclusiviteit, armoedebeleid en gezondheid. De goede leefomgeving draagt namelijk bij aan het mentale en fysieke welzijn. We sluiten daarmee aan bij de visie Healthy Ageing en de bijbehorende G6 en het meerjarenprogramma Sport en Beweging.

Het programma is opgebouwd uit drie pijlers:

- **Onze leefomgeving is robuust en veerkrachtig**
Onze leefomgeving is voor mens en dier robuust en veerkrachtig. Dit is een omgeving die tegen een stootje kan en daarmee de gevolgen van het veranderde klimaat aan kan. Deze gevolgen zijn op te vangen door meer aandacht te vragen voor en te investeren in groen en water in de stad en omliggende dorpen.
- **We stimuleren gezond, veilig en duurzaam leven in ons gebied**
Het is belangrijk dat onze inwoners gezond, veilig en duurzaam leven. De openbare ruimte speelt hierin een grote rol met een groene inrichting. We willen de verleiding tot ontmoeten en bewegen in de openbare ruimte vergroten. In de openbare ruimte kunnen inwoners gemakkelijk door verschillende vormen in aanraking komen met gezond voedsel. Om inwoners uit te nodigen elkaar te ontmoeten en bewegen in de openbare ruimte zijn een goede lucht- en bodemkwaliteit en een normale geluidsbelasting belangrijke voorwaarden.
- **In onze (binnen)stad en dorpen staat verblijfskwaliteit voorop**
In zowel de bestaande als nog te ontwikkelen leefomgeving vinden wij verblijfskwaliteit van belang. Het ervaren en beleven van een waardevolle leefomgeving maakt dat inwoners actief meedoen. Het geeft een gevoel van geborgenheid. De verblijfskwaliteit wordt onder andere gerealiseerd door de elementen die een robuuste en veerkrachtige leefomgeving vormen. Gebouwde omgeving, erfgoed en archeologie hebben een grote bijdrage aan de leefkwaliteit en hebben dan ook een prominente rol in het realiseren van voldoende verblijfskwaliteit.

Leefkwaliteit doen we samen

De samenwerking met deze partners vraagt altijd om maatwerk. Dat maatwerk realiseren we via het gebiedsgericht werken. De gemeente is divers op vele aspecten. De compacte en dynamische stad waar het goed leven is vanwege een hoogwaardig woon-, werk-, voorzieningen- en cultuurcentrum. Een stad die is ingebed in een divers landschap dat rijk is aan cultuurhistorisch erfgoed en landschappelijk en archeologisch waardevolle terreinen. De rust en ruimte maken het ommeland een geschikte plek om te recreëren. In dit buitengebied zijn verschillende dorpen die elk uniek zijn door hun omvang en karakter. Het meerjarenprogramma Leefkwaliteit schetst de lijn voor de komende jaren. Onderstaande tijdlijn geeft de activiteiten weer, waarbij we ook een doorkijk bieden naar de lange termijn.

2.2 Belangrijkste opgaven 2021-2024 en activiteiten 2021

In dit meerjarenprogramma Leefkwaliteit zijn de ambities uit het coalitieakkoord Gezond, Groen, Gelukkig Groningen doorvertaald naar opgaven op hoofdlijnen. Tevens hebben de vijf belangrijkste opgaven uit Next City een plek gekregen in dit programma. Voor elk thema geven we een nadere uitwerking van de opgaven waaraan we werken.

Programma Leefkwaliteit

- *Onze leefomgeving is robuust en veerkrachtig*
- *We stimuleren gezond, veilig en duurzaam leven in ons gebied*
- *In onze (binnen)stad en dorpen staat leefkwaliteit voorop*

Thema's, Onderzoeken en Beleidsontwikkeling

- Leidraad openbare ruimte (2021)
- Actualisatie voedselbeleid (2021)
- Natuurinclusief bouwen (2021)
- Gemeentelijke ecologische structuur (2021)

Stimuleringsmaatregelen

- 'Operatie Steenbreek' en stimuleringsprogramma 'Groene Daken'
- Nieuwe dag, nieuwe boom
- Aanleggen van buurtmoestuinen, geveltuintjes en tiny forests

Legenda

Strategie en Uitvoering

- The Next City ontwikkelgebieden:
Een plus op verblijfskwaliteit en klimaatadaptatie bij alle gebiedsontwikkelingen

Leefomgeving: Robuust en veerkrachtig

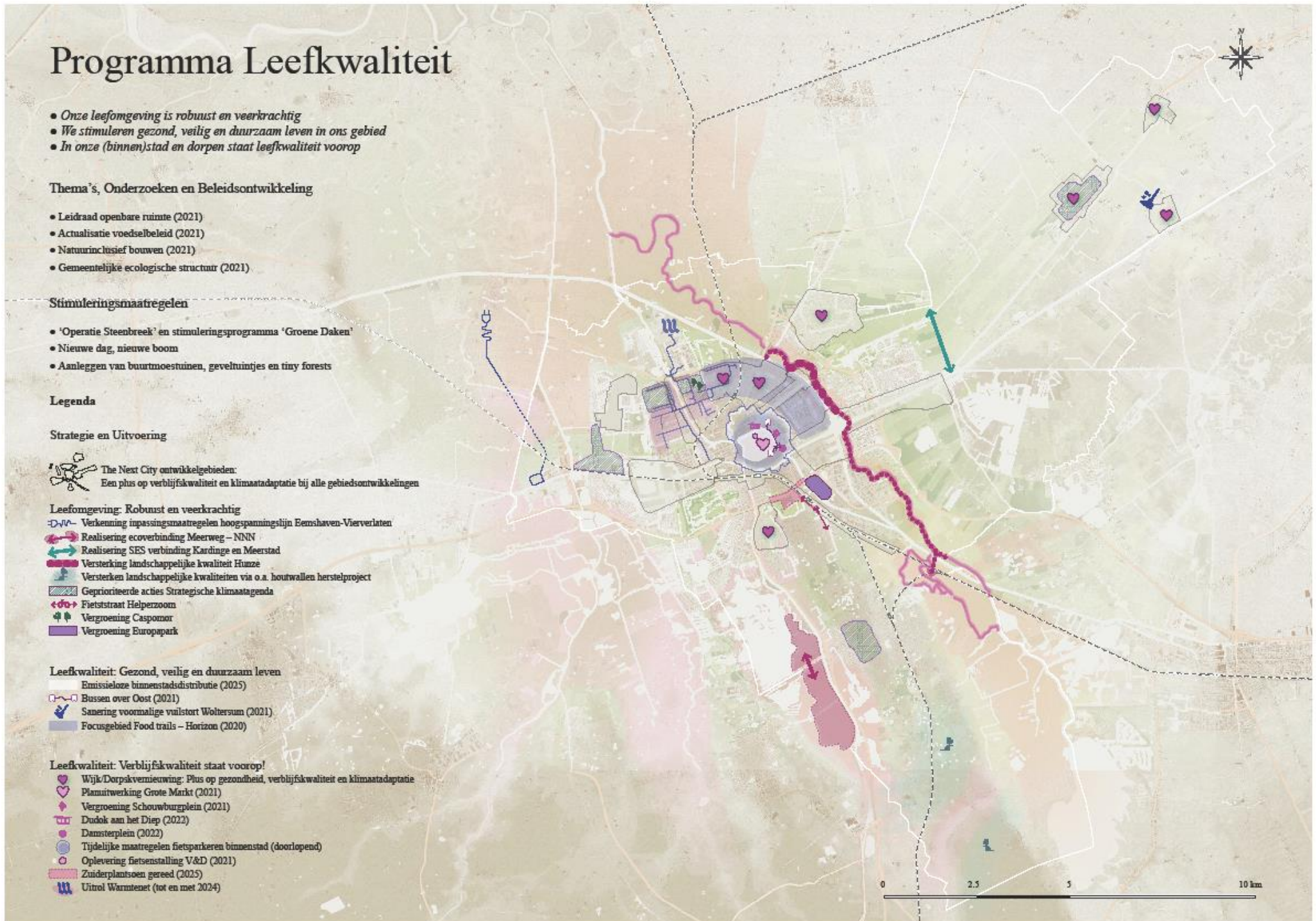
- Verkenning inpassingsmaatregelen hoogspanningslijn Eemshaven-Vierverlaten
- Realisering ecoverbinding Meerweg – NNN
- Realisering SES verbinding Kardingse en Meerstad
- Versterking landschappelijke kwaliteit Hunze
- Versterken landschappelijke kwaliteiten via o.a. houtwallen herstelproject
- Geprioriteerde acties Strategische klimaatagenda
- Fietstraat Helperzoom
- Vergroening Caspomer
- Vergroening Europapark

Leefkwaliteit: Gezond, veilig en duurzaam leven

- Emissieloze binnenstadsdistributie (2025)
- Bussen over Oost (2021)
- Sanering voormalige vuilstort Woltersum (2021)
- Focusgebied Food trails – Horizon (2020)

Leefkwaliteit: Verblijfskwaliteit staat voorop!

- Wijk/Dorpskernvernieuwing: Plus op gezondheid, verblijfskwaliteit en klimaatadaptatie
- Planuitwerking Grote Markt (2021)
- Vergroening Schouwburgplein (2021)
- Dudok aan het Diep (2022)
- Damsterplein (2022)
- Tijdelijke maatregelen fietsparkeren binnenstad (doorlopend)
- Oplevering fietsenstalling V&D (2021)
- Zuiderplantsoen gereed (2025)
- Uitrol Warmtenet (tot en met 2024)

2.2.1 Opgave: Onze leefomgeving is robuust en veerkrachtig

Uitvoeringsagenda Klimaatbestendig Groningen

Onze ambitie is dat de gemeente Groningen in 2050 klimaatbestendig is. Bij het kiezen van het jaartal van 2050 hebben we gekeken naar zowel de benodigde investeringen (de kosten) als de potentiële schade die ermee wordt voorkomen (de baten). We koppelen het oplossen van ongeveer de helft van de nu bekende knelpunten aan andere werkzaamheden. Om Groningen in 2050 klimaatbestendig te maken, hebben we de volgende doelstellingen geformuleerd:

- Wateroverlast voorkomen;
- Hittestress voorkomen en verminderen;
- Ruimtelijke kwaliteit verbeteren;
- Kwetsbare groepen extra beschermen.

Onze strategie om Groningen in 2050 klimaatbestendig te maken, bestaat uit vier pijlers. We richten ons op integraal werken, toekomstgericht werken, samenwerken en het goede voorbeeld geven. In 2021 gaan we onder andere:

- starten met de aanpak van de urgente hittestress en wateroverlastlocaties;
- een wijkklimaatmonitor opstellen;
- een risicodialoog voeren met verschillende stakeholders om tot een gezamenlijke aanpak te komen.

Groenplan Vitamine G en Uitvoeringsplan Groen

Wanneer het gaat om het behoud en versterken van het leefklimaat in stad en ommeland is groen belangrijk. Dit geldt voor zowel mensen als dieren. Wij zijn ons bewust van de bijdrage die groen levert aan een goede leefomgeving. Denk aan natuurwaarde, gezondheid, een betere luchtkwaliteit, klimaatadaptieve omgeving, recreatiewaarde, esthetische waarde, cultuurhistorische waarde en ook economische waarde. Groen biedt een plek voor ontmoeting en beweging en draagt bij aan een goed woon- en werkklimaat en een gezonde levensstijl. In het groenplan focussen we ons op:

- Meer groen: we planten jaarlijks 1000 bomen in de openbare ruimte en voegen 30.000 m² extra groen toe door overbodige verharding te vervangen.
- Beter groen: het groen is klimaatadaptief, het is aantrekkelijk om in te verblijven voor mens en dier en het groen is divers.
- Bereikbaar groen: het buitengebied is toegankelijk, er is altijd kwalitatief groen in de buurt en we verbinden groengebieden met elkaar.

In het Uitvoeringsplan Groen benoemen we voor de periode 2021 – 2025 welke projecten we gaan uitvoeren. Deze projecten dragen bij aan de doelstellingen uit de Uitvoeringsagenda Klimaatbestendig Groningen en het Groenplan Vitamine G. In 2021 werken we aan concrete projecten als:

- het vergroenen van Selwerd-Zuid en Europapark;
- het aanleggen van het door bewoners geïnitieerde Caspomor-park in Paddepoel;
- de 2^e fase Helperzoom – fietsstraat;
- landschapsprojecten in het Gorecht waarin we samenwerken met bewoners om het kenmerkende landschap te behouden en te versterken;
- de aanleg van een ecologische verbinding tussen recreatiegebied Kardingse Meerstad af (opgestart als bewonersinitiatief);

- het vergroenen van terreinen met bewoners via Operatie steenbreek, Groene Schoolpleinen en Nieuwe dag, nieuwe boom;
- het uitvoeren van ideeën die in het kader van het Groenplan door inwoners zijn ingediend;
- het opstellen een regeling natuur inclusief bouwen;
- het uitbreiden van de Stedelijke Ecologische Structuur naar een Gemeentelijke Ecologische Structuur.

2.2.2 Opgave: We stimuleren gezond, veilig en duurzaam leven in ons grondgebied

Voedsel

In 2021 hebben we een voedselagenda opgesteld. De basis voor deze agenda is de nota Groningen groeit gezond uit 2012. Hierin is de context wereldwijd en regionaal beschreven, de raakvlakken van voedsel dwars door de organisatie en de maatschappij zijn aangegeven. Na 8 jaar is dat niet veranderd, wel is de urgentie groter, ook in Groningen. Het gezondheidsverschil is niet kleiner geworden, de kennis over voedsel nauwelijks toegenomen bij de meeste inwoners van de gemeente.

De kansen om een transitie te maken naar een duurzaam, gezond, inclusief lokaal voedselsysteem zijn er: het (voedsel)netwerk is sterk in onze regio, we hebben veel kennis in huis met belangrijke instituten en onderzoeken zoals Aletta Jacobs, Lifelines en HANNN. We leven in een gebied waarbij er genoeg ruimte is voor voedselproductie, verschillende landschapstypes zorgen voor de mogelijkheid om een breed scala aan voedsel lokaal/regionaal te produceren. Met het Horizon project FOODTRAILS hebben we kennis en middelen tot onze beschikking om een groep inwoners die daar het meest behoefte aan heeft te ondersteunen bij een gezonder en duurzaam eetpatroon en mee te doen in hun eigen gemeenschap. We focussen ons in het nieuwe beleid op de volgende doelen:

- we gaan het goede voorbeeld geven en uitdragen met onze eigen restaurants en catering, waarbij gezond, duurzaam en lokaal de belangrijkste uitgangspunten zijn met meer plantaardige eiwitten op het menu;
- in de openbare ruimte blijven we inzetten op meer (eetbaar) groen, met meer focus op de werklocaties;
- het Europese project FOODTRAILS koppelen we aan de regiodeal. Gericht op het ontwikkelen van een voedselsysteem in de wijken waarin iedereen mee kan doen en gezond, duurzaam en lokaal voedsel kan eten.

We werken een agenda uit waarin we aangeven hoe we de komende twee jaren invulling geven aan het behalen van deze doelen. De agenda is onderdeel van de actualisatie van de nota.

Toegankelijkheid

In 2017 hebben we als gemeente Groningen het eerste Actieplan Toegankelijk Groningen opgesteld. Sinds het instellen van het actieplan hebben we stappen gezet, maar er is nog veel te doen voor een toegankelijke gemeente. Afgelopen jaar is het actieplan geëvalueerd, samen met de Werkgroep Toegankelijk Groningen. Dit is de opmaat naar een nieuwe toegankelijkheidsagenda waarmee we de komende jaren willen werken aan de toegankelijkheid van de gemeente Groningen. In de nieuwe Toegankelijkheidsagenda werken toe naar inclusief beleid op alle beleidsterreinen. Om dit voor elkaar te krijgen zijn er uit diverse beleidsterreinen ambassadeurs opgestaan die zich inzetten voor het vergroten van bewustwording van toegankelijkheid bij het maken van beleid. De werkgroep Toegankelijk Groningen en het discriminatiemeldpunt denken mee over nieuw beleid. We

onderzoeken ook of in de binnenstad voldoende speelaanleidingen zijn. We komen dit jaar met een voorstel hoe dit is te verbeteren.

In 2021 zetten we in op:

- het opstellen van een nieuwe gemeente brede toegankelijkheidsagenda;
- onderzoeken naar verbeteren van de speelaanleidingen in de binnenstad.

Bodem

In 2015 is door het Rijk, het IPO, de VNG en de Unie van waterschappen een convenant afgesloten voor de periode 2015 -2020. Hierin hebben de publieke partijen zich gecommitteerd aan een aantal doelen. Het Rijk stelt voor de uitvoering middelen beschikbaar. Centraal in het convenant staat o.a. de bodemsaneringsopgaven, maar ook de diepere ondergrond en grondwater zijn belangrijke thema's. Op basis van dit convenant hebben we een uitvoeringsprogramma Bodem en Ondergrond 2015-2020 opgesteld. De doelen uit het convenant hebben we doorvertaald naar een aantal thema's uit ons uitvoeringsprogramma. Deze zijn:

- we geven uitvoering aan de verplichtingen vanuit de Wet bodembescherming en voeren onze wettelijke taken uit;
- bodemsaneringsopgave: alle spoedlocaties zijn beheerst;
- bodem en voedsel;
- we maken een uitwerking van de visie op de ondergrond.

De verwachting was dat eind 2020 een opvolger op het convenant gereed zou zijn. Dat is echter niet het geval. 2021 wordt gezien als een overgangsjaar. In 2022 treedt de Omgevingswet in werking. De Wet bodembescherming gaat op in de Omgevingswet. Daarmee zullen ook de gemeenten die nu nog geen bevoegd gezag zijn dat voor een deel van de bodemtaken wel gaan worden en de verwachting is dan ook dat dit leidt tot een andere verdeling van de apparaatskosten voor de uitvoering van die taken. Hier vindt in 2021 door de betrokken partijen van het bestaande convenant een verdere uitwerking plaats. Gemeente Groningen is reeds bevoegd gezag. Voor de uitvoering van onze wettelijke taken zullen we in 2021 naar verwachting een decentrale uitkering vanuit het Rijk ontvangen die gelijk is aan de voorgaande jaren.

In 2021 gaan we de volgende acties oppakken:

- op basis van de afspraken tussen Rijk, IPO, VNG en Unie van waterschappen werken we een uitvoeringsprogramma bodem en ondergrond uit;
- we ronden het proces rondom de actualisatie van de nota bodembeheer af. De nota stelt regels voor het toepassen van grond en baggerspecie binnen de gemeente. Uitgangspunten binnen het beleid is dat we een duurzaam en effectief bodembeheer voeren. De verwachting is dat de actualisatie in het eerste kwartaal van 2021 wordt afgerond;
- In december 2020 is na een lang voorbereidingstraject een start gemaakt met de sanering van de voormalige vuilstort aan de Bouwerschapweg in Woltersum. De sanering van deze voormalige vuilstort is naar alle waarschijnlijkheid in april 2021 afgerond. De locatie zal dan worden heringericht, mede op basis van de ideeën van inwoners van Woltersum.

Luchtkwaliteit

In 2016 hebben we voor het laatst een verslag luchtkwaliteit gemaakt. Dit verslag geeft een beeld van de luchtkwaliteit in de stad op basis van de verkeerssituatie in 2016. De luchtkwaliteit voldoet al jaren ruimschoots aan de wettelijke norm. Omdat bij concentraties onder norm ook

gezondheidseffecten kunnen optreden, beoordelen wij de luchtkwaliteit uit het oogpunt van gezondheid met behulp van de gezondheidseffectscores van de GGD Nederland. Op basis hiervan voldoet de luchtkwaliteit in onze gemeente vrijwel aan de beste score die in stedelijk gebied in Nederland haalbaar is. In 2021:

- stellen we een nieuw verslag Luchtkwaliteit op. De uitkomsten zijn begin 2022 bekend.

Geluid

in 2018 hebben we een actieplan wegverkeerslawaai opgesteld op basis van in 2016 opgestelde geluidskaarten. Voor de gemeente Groningen zijn drie bronnen van omgevingslawaai relevant: wegverkeerslawaai, spoorlawaai en industrielawaai. In Groningen bestaat het omgevingslawaai vrijwel geheel uit wegverkeerslawaai. In het actieplan is aangegeven hoe wij situaties willen aanpakken waar sprake is van een hoge geluidsbelasting door wegverkeerslawaai. Het doel is om de leefbaarheid in Groningen verder te verbeteren en hanteren daartoe twee plandrempels:

- 55dB: bij groot onderhoud worden asfaltwegen met een geluidsbelasting ≥ 55 dB op een cluster van woningen voorzien van stil(ler) asfalt;
- 65 dB: met stil asfalt en/of verkeersmaatregelen worden overschrijdingen bij woningen ≥ 65 dB zoveel mogelijk ongedaan gemaakt of voorkomen.

In:

- 2021 geven we uitvoering aan het actieplan wegverkeerslawaai;
- 2022 stellen we nieuwe geluidskaarten op. Op basis hiervan zullen wij voor medio 2023 een nieuw actieplan vaststellen voor de periode 2023-2028.

2.2.3 Opgave: In onze (binnen)stad en dorpen staat verblijfskwaliteit voorop

Leidraad openbare ruimte

Bij het maken van de leidraad staat de mens centraal. Dit doen we door stad en dorpen in te richten zodat je de meeste verplaatsingen lopend kan doen. De mens wordt opnieuw maatgevend voor het ontwerp van straten. Daardoor komt meer ruimte vrij om klimaatopgaves bovengronds te realiseren en ze vorm te geven als aangename plekken voor beleving, verblijf, ontmoeten, spelen, bewegen en sporten. De leidraad resulteert in een aantal typologieën. Binnen de typologieën worden zoveel mogelijk opgaves gestapeld. Daarbij is aandacht voor het verkrijgen van grip op verhoudingen in gebruik aan de ene kant en hoe de beschikbare ruimte en functies in een straat zodanig een plek krijgen zodat binnen het straatprofiel maximaal invulling gegeven kan worden aan water-, biodiversiteits-, en klimaatadaptatiedoelstellingen aan de andere kant. Dit leidt uiteindelijk tot ontwerpprincipes opgebouwd uit verschillende bouwstenen.

- In 2021 ronden we het opstellen van de Leidraad openbare ruimte af.

Hoogbouw

De nieuwe Hoogbouwnota is een herijking van het huidige beleid (2009). We zetten daarin de grote lijnen voort. De huidige nota biedt te weinig inspiratie waardoor we met ontwikkelaars en architecten onvoldoende het goede gesprek kunnen voeren over kwaliteit. We hebben meer behoefte aan de doorvertaling van het beleid. We willen daarom het nieuwe beleid als een soort menukaart gaan opstellen met veel referentie. Daarnaast gaan we opnieuw kijken waar en wanneer we in de stad hoogbouw een passend middel vinden om invulling te geven aan de stedelijke agenda

uit de omgevingsvisie The Next City. Omdat we nog steeds een compacte stad willen zijn gaan we ook uitvoerig in op de inpassingsmogelijkheden in bestaande wijken. In het huidige document is dit te algemeen omschreven. We zullen hierbij ook iets over maatvoering gaan zeggen. Hoogbouw is een containerbegrip en in een lage stad is iets als snel hoogbouw. We gaan daarom ook de term middelhoogbouw invoeren en er zal veel aandacht zijn voor relatie van een gebouw met de directe omgeving: welke functies kunnen we toepassen in de zogenaamde plint.

- In 2021 hebben we een geactualiseerde Hoogbouwnota gereed.

Vuistregels Gronings Bouwen

Op basis van een set met vuistregels Gronings Bouwen helpen we een bouwaanvrager om het bouwproject beter te maken en de procedures te versnellen. De vuistregels gaan onder andere in op het respecteren of versterken van het karakter van het gebied bij een ontwikkeling, het hergebruik karakteristieke panden, het stimuleren van hoogwaardige kwaliteit van gevels, plinten, daken en erfafscheidingen, het realiseren van een inclusieve stad en het maken van een hoogwaardige en klimaat adaptieve groene buitenruimte.

- In 2021 zijn de Vuistregels Gronings Bouwen gereed.

Mobiliteitsvisie

In onze nieuwe Mobiliteitsvisie beschrijven we de belangrijkste keuzerichtingen op het gebied van bereikbaarheid, duurzaamheid en leefbaarheid en de onderlinge samenhang daarvan. Daarbij zetten wij een uitstekende leefkwaliteit voorop. Dat houdt in dat we onze mobiliteit zo willen inrichten dat personen en goederen niet alleen zo snel mogelijk van A naar B reizen, maar dat we ook een gemeente willen waar het fijn is om te zijn en te verblijven. Dat betekent meer groen en aantrekkelijke openbare ruimtes en minder geluidbelasting en luchtvervuiling. Uiteraard houden we daarbij het belang van mobiliteit voor het maatschappelijk en economisch functioneren altijd voor ogen. De Mobiliteitsvisie gaat nadrukkelijk over onze stad én onze dorpen.

- In het 2de kwartaal van 2021 is de Mobiliteitsvisie gereed. Een uitgebreidere beschrijving van de Mobiliteitsvisie is terug te vinden in het meerjarenprogramma Verkeer en Vervoer.

Erfgoed en archeologie

In 2017 is de nieuwe Erfgoednota vastgesteld. Dit erfgoedbeleid is zowel objectgericht als gebiedsgericht. Centraal staat altijd de vraag hoe erfgoed kan bijdragen aan de kwaliteit en leefbaarheid van de gemeente van nu en straks. We sorteren al voor op de Omgevingswet, die in 2022 van kracht wordt. Met het erfgoedbeleid kijken we daarnaast hoe we kunnen bijdragen aan het toegankelijk maken van het verhaal van Groningen, aan de kwaliteit van de leefomgeving, het vestigingsklimaat, het toerisme, de energieopgave, etc.. Het erfgoedwerk bestaat voor meer dan de helft uit de uitvoering van wettelijke taken, zoals de advisering op aanvragen om monumenten te verbouwen, de planologische advisering op terreinen van cultuurhistorie in de ruimtelijke ordening, archeologische waarden en het begeleiden van archeologisch onderzoek. Daarnaast in het delen van kennis een belangrijke taak, ook in het kader van de omgevingswet, door het publiekelijk ontsluiten van erfgoed-informatie op de Cultuurhistorische Waardenkaart. Het overige deel betreft werkzaamheden waarvoor we als gemeente gekozen hebben: de financiële ondersteuning van eigenaren van erfgoedpanden, voorlichting, PR-activiteiten zoals de organisatie van Open Monumentendag en het publiceren van het jaarboek Hervonden Stad en onderzoeksresultaten. Daarnaast wordt erfgoed op strategisch niveau ingezet bij het Atelier Stadsbouwmeester ten behoeve van een integrale benadering van gebiedsontwikkelingen en beleid. In 2021 pakten we ook sowieso de volgende zaken op:

- het vaststellen van het bestemmingsplan Gebouwd Erfgoed in okt 2021 (incl. afwegingskader). Cultuurhistorie wordt hiermee, naast monumenten en archeologie, geborgd in ruimtelijke ordening;
- het vaststellen van de inventarisatie en waardering van als aanvulling op de huidige Cultuurhistorische waardenkaart;
- een start maken met het samenstellen van een nieuwe lijst gemeentelijke monumenten (in het kader van de harmonisatie en op basis van de nieuwe inventarisatie);
- Het opstellen van een nieuwe nota archeologie, met daarbij de geactualiseerde archeologische beleidskaart;
- Het uitbreiden van de wettelijke taken van Erfgoed met Cultuurhistorie in RO (naast Monumenten en Archeologie).

Fietsparkeren

Het herwinnen van de openbare ruimte voor de voetganger heeft geleid tot een verzwaring van de aanpak van fietsparkeren. Immers de grote aantallen geparkeerde fietsen verhouden zich niet met de ambities die we hebben voor de leefbaarheid en de toegankelijkheid van de stad. De aanpak valt uiteen in de volgende drie punten:

1. Het zorgen voor voldoende overdekte stallingsplekken en fietsparkeerplaatsen op straat;
2. het aansporen van fietsers om hun fiets netjes te stallen op daarvoor bedoelde plekken;
3. en het handhaven op fout gestalde fietsen.

We zetten in 2021 in op de volgende activiteiten:

- het openen van de fietsenstalling aan de Grote Markt (zie ook programma Verkeer);
- onderzoek naar mogelijke locaties voor fietsenstallingen aan de west- en zuidzijde van de binnenstad;
- structureel inzetten van fietsstewards, ook in nieuwe gebieden zoals rond het Forum op de Nieuwe Markt en omgeving. We hebben al jarenlang positieve ervaringen met fietsstewards;
- toepassen van tijdelijke maatregelen, zoals extra rekken, tijdelijke fietsparkeervakken of doen proeven met gedragsbeïnvloeding;
- handhaven op de maximale tijd die een fiets in de openbare ruimte kan blijven staan. Hiermee kunnen wij ruimte vrijspelen in de fietsenrekken op straat, die nu wordt ingenomen door fietswrakken en andere niet meer gebruikte fietsen;
- handhaven op fout gestalde fietsen in de openbare ruimte van de binnenstad en bij de stations (zie ook programma verkeer).

2.3 Financiën

In paragraaf 9.3 Leefkwaliteit gaan de nodige miljoenen om, deze worden toegelicht in de begroting. In dit Meerjarenprogramma wordt de inzet van de beschikbaar gestelde intensiveringsmiddelen behandeld. In tabel 1 worden het budget en inkomsten getoond.

Tabel 1: Budget en inkomsten Leefkwaliteit (bedragen x €1.000)

	2021	2022	2023	2024
Structureel budget (S)	7.658	10.880	9.296	8.868
Incidenteel budget (I)	3.225	1.175	775	775
Overige inkomsten (O) ¹	1.600	0	0	0
Totaal beschikbaar	12.483	12.055	10.071	9.643

Binnen het programma Leefkwaliteit zijn doelen opgenomen die financieel niet tot de begroting van leefkwaliteit behoren. Denk bijvoorbeeld aan de doelstelling om in 2050 een klimaatbestendige gemeente te zijn. Een robuuste en veerkrachtige leefomgeving vormen we door meer groen aan te leggen maar ook door regenwater langer vast te houden en af te voeren via een gescheiden stelsel. Vanuit het GWRP worden middelen beschikbaar gesteld om deze doelstellingen te realiseren. De middelen staan echter op begrotingsprogramma 9.1.

Erfgoed en archeologie dragen bij aan verblijfskwaliteit van de openbare ruimte. Beleidsmatig zijn de doelen dus verankerd binnen het programma Leefkwaliteit. De middelen staan echter in het begrotingsprogramma 8.

We willen een toegankelijke openbare ruimte dat verblijf en ontmoeting stimuleert. In de binnenstad en enkele oude wijken wordt dit bemoeilijkt door het parkeren van fietsen. Samen met het deelprogramma Fiets uit het Meerjarenprogramma Verkeer & en Vervoer pakken we deze problematiek op. Alle beschikbare middelen zijn terug te vinden in programma 7 van de begroting.

In tabel 2 wordt het meerjarenperspectief per pijler uit het programma getoond. Binnen elke pijler is een nadere onderverdeling gemaakt.

Tabel 2. Verdeling middelen Leefkwaliteit (bedragen x €1.000)

	Begroting	2021	2022	2023	2024	S/I/O
Robuust en veerkrachtig						
SIF – Groen	9.3	500	500	500	500	S
Groen en Duurzaam Eelde	9.3	150	150	150	150	S
Groencompensatiefonds ²	9.3	-	-	-	-	S
Landschap	9.3	20	20	20	20	S
Prioritering GWRP klimaatadaptatie	9.1	1.500	1.500	1.500	1.500	S
Afkoppelbudget GWRP	9.1	1.500	1.500	1.500	1.500	S
Uitvoeringsprojecten afkoppelen GWRP	9.1	3.268	6.490	4.906	4.478	S
Groen in de openbare ruimte ³	9.3	145	145	145	145	S

¹ Bijdrage van een derde, bijvoorbeeld via een subsidie vanuit provincie, Rijk of Europese Unie

² Inzet van het groencompensatiefonds is afhankelijk van de stortingen. We begroten geen budget voor deze post. Zie voor een stand van zaken van het Groencompensatiefonds tabel 3.

³ Aangenomen amendement begroting 2021

	Begroting	2021	2022	2023	2024	S/I/O
Gezond, veilig en duurzaam leven						
Lucht en geluidkwaliteit	9.3	50	50	50	50	S
DU middelen Bodem & Ondergrond ⁴	9.3	-	-	-	-	S
Reserve bodemsanering vuilstort Woltersum	9.3	2.000	0	0	0	I
Provinciale bijdrage bodemsanering vuilstort	9.3	1.600	0	0	0	O
Horizon 2020 Foodtrail ⁵	9.3	-	-	-	-	O
Verblijfskwaliteit staat voorop						
Programma Archeologie	8	100	100	100	100	S
Programma Monumenten	8	200	200	200	200	S
Groninger Monumentenfonds	8	75	75	75	75	S
Erfgoed & archeologie coalitieakkoord	8	100	100	-	-	I
Tijdelijke fietsmaatregelen coalitieakkoord	7	300	250	-	-	I
Fietsstewards	9.3	250	350	350	350	I
Handhaven maximale parkeerduur	9.3	150	150	150	150	I
Handhaven fout geparkeerde fietsen	9.3	175	175	175	175	I
Inzet BOA's bij handhaving avonden	9.3	100	100	100	100	I
Fietsparkeren – bijdrage programma binnenstad	9.3	100	-	-	-	I
Plankosten Leefkwaliteit structureel	9.3	150	150	150	150	S
Plankosten middelen coalitieakkoord	9.3	50	50	-	-	I
Totaal		12.483	12.055	10.071	9.643	

2.4 Stand van zaken grondcompensatiefonds

In 2017 is het groencompensatiefonds in leven geroepen om groen in de vorm van bomen en opgaande bosschages bij ruimtelijke ontwikkelingen te behouden. Mocht dit niet passen binnen de ontwikkeling dan zou via drie stappen compensatie moeten geschieden:

⁴ De VNG is nog in overleg met het Rijk over de uiteindelijke hoogte van de decentrale uitkeringen. De verwachting is dat daar in de loop van 2021 duidelijkheid over komt. Ten aanzien van de apparaatskosten is inmiddels afgesproken dat de huidige vergoeding gehandhaafd blijft voor 2021.

⁵ Vanuit het EU project Horizon 2020 Food Trails ontvangen wij een bijdrage van € 660 duizend gedurende looptijd van het project tot 2024. De wijze van uitbetaling is nog niet bekend.

Stap 1. Compensatie binnen het plangebied. Zo niet, dan

Stap 2. Compensatie van groen in de buurt van het plangebied. Zo niet, dan

Stap 3. Compensatie in de vorm van een storting in een fonds via vastgestelde bedragen in de APVG.

Tabel 3 geeft de stand van zaken (peildatum 1 oktober 2020) van de stortingen en bestemmingen inkomsten sinds de start van het fonds. Stortingen komen terecht in het Stedelijk Investerings Fonds (SIF).

Tabel 3. Overzicht groencompensatiefonds tot 1 oktober 2020 (bedragen x €1.000)

Storting vanuit project	€	Bestemd voor project	€
Woonrups Kempkersberg	8	Groeninrichting Helperpark	8
Engelse Park	212	Groeninrichting Helperpark	212
Aa-Kerkhof	4	Nog niet bestemd	
Fietspad Ringweg Noord	100	Standplaats bomen St. Jansstraat e.o.	100
Kerklaan	7	Nog geen bestemming	
De Meeuwen	105	Nog niet bestemd	
Totaal	436	Totaal	320

Op 1 oktober 2020 is er sinds oprichting van het groencompensatiefonds € 436 duizend gestort. Daarvan is inmiddels € 320 duizend gereserveerd of besteed aan vergroening van projecten. Er is € 116 duizend beschikbaar.

In de gemeente vinden vele ruimtelijke ontwikkelingen plaats. Vooralsnog is er vanuit een gering aantal projecten een storting gedaan in het fonds. De compensatie van groen is binnen veel projecten (of in de directe nabijheid ervan) te realiseren.

3. Meerjarenprogramma Wonen 2021-2024

3.1 Inleiding

Vanuit het Programma Wonen werken we aan de uitwerking van onze nieuwe Woonvisie “een thuis voor iedereen”. Deze nieuwe woonvisie werd eind juni 2020 door uw raad vastgesteld. De Woonvisie geeft op dit moment de meest actuele visie voor de komende jaren. De opgaven voor de komende jaren staan beschreven in de woonagenda van de woonvisie. Ten tijde van het schrijven van dit Meerjarenprogramma Wonen (MJP) is een start gemaakt met het uitwerken van een groot deel van de opgaven. Doordat de woonvisie en het MJP dit jaar zo dicht op elkaar zitten betekent dit dat niet voor alle opgaven al resultaten te melden zijn. We melden daarom de voortgang en focussen vooral op de concrete activiteiten voor 2021. Daarnaast houden we het MJP beknopt voor wat betreft de langere termijn opgaven om niet teveel in herhaling te vallen met de inhoud van de woonvisie.

Uitgangspunt van de woonvisie is dat we een gemeente willen zijn met een voortreffelijk woonklimaat voor iedereen: jong en oud, samenwonenden en alleenstaanden, gezinnen, ‘zelfredzamen’, ‘zorgbehoevenden’, inwoners die hier al hun hele leven wonen en zij die hier tijdelijk verblijven. In de woonvisie zijn de belangrijkste thema’s benoemd, namelijk:

1. Bouwen, bouwen en nog eens bouwen maar wel met kwaliteit
2. Binden door samenwerk: het woonakkoord
3. Publieke regie en sturing: een gemeente voor iedereen
4. Groningen en de Regio: verstedelijkingstrategie
5. Nieuwe focus op doelgroepen

In de begroting en in voorgaande MJP’s rapporteerden we over 3 opgaven: faciliteren van de groei, de gemeente blijft leefbaar en aantrekkelijk voor bewoners en de energietransitie wordt versneld. Op basis van de nieuwe woonvisie zijn de opgaven opnieuw bepaald en zijn er opgaven bij gekomen. In dit MJP nemen we deze nieuwe opgaven op. Het gaat om de volgende opgaven:

1. Faciliteren van de groei: zorgen voor meer aanbod
2. Extra aandacht voor doelgroepen
3. Zorgen voor kwaliteit zowel voor woningen als in de woonomgeving
4. Duurzaam en aandacht voor klimaatsverandering

Bij de laatste 2 opgaven ligt een nadrukkelijke link met de programma’s Leefkwaliteit en Energie.

Tot slot verdelen we in dit MJP de intensiveringsmiddelen Wonen over verschillende opgaven voor 2021 en eventueel de jaren daarna.

3.2 Belangrijkste opgaven 2021-2024 en activiteiten 2021

Programma Wonen

“Voortreffelijk woonklimaat voor iedereen, gevarieerd en betaalbaar woningaanbod, aantrekkelijke, leefbare wijken en buurten.”

- **Faciliteren groei:** Diversifiëren en vergroten van woningaanbod, inzet op kwaliteit bij nieuwbouw in Ten Boer, Bescheiden groei faciliteren in Haren
- **Ongedeelde gemeente:** Gemeente blijft leefbaar en aantrekkelijk voor alle inwoners (inzet op sociale huur en middenhuur)

Speerpunten

- Uitvoering geven aan woonagenda uit Woonvisie ‘Een thuis voor iedereen’
- Faciliteren van nieuwe woonvormen/groepen die anders willen wonen
- Ontwikkeling ontwikkelgebieden - Stadshavens, de Suiker, Meerstaai - Midden, de Held III
- Ontwikkeling locaties - ALO, Helpman Noord, NELF, Reitdiepzone, Stationsgebied Zuid
- Meer sturing op de woningmarkt
- Extra aandacht voor doelgroepen (Huisvesting jongeren, ouderen, kwetsbare/bijzondere groepen)
- Betaalbaarheid en beschikbaarheid van woningen. Zorgen voor voldoende sociale huur en middenhuur.

Legenda

Strategie en Uitvoering

- Regiodeal
- Nationaal Programma Groningen
- Dorpsvernieuwing: Ten Boer, Ten Post, Woltersum
- Wijkvernieuwing: Accentgebieden in Selwerd en de Wijert
- Uitrollen Warmtenet
- Gebiedsontwikkeling
- Ontwikkeling strategie
- Ontwikkellocaties
- Zernike Campus Jongerenhuisvesting realiseren
- Wonen op water

0 2.5 5 10 km

3.2.1 Opgave: Faciliteren van de groei: zorgen voor meer aanbod

De gemeente Groningen groeit en blijft voorlopig groeien. We koersen op 240.000 – 250.000 inwoners in 2028. Om te kunnen voorzien in de woonbehoefte van al die (doel) groepen ligt er een forse woningbouwopgave. Daarbij moeten we ook een inhaalslag maken om de lagere woningbouwaantallen uit de crisis te compenseren. Groei van het aantal woningen moet daarnaast zorgen dat de druk op de woningmarkt afneemt en daarmee ook de stijging van de woningprijzen. We zetten in op een netto toevoeging van 200 – 240 woningen sociale huurwoningen per jaar.

Activiteiten 2021

Om de bovenstaande opgaven te realiseren zetten we in 2021 in op de volgende activiteiten:

- **Versnellen van gebiedsontwikkelingen**

Een groot deel van onze woningbouwopgave landt in bestaand stedelijk gebied en in onze ontwikkelzones Suikerzijde, Stadshavens, Meerstad, Stationsgebied en Reitdiepzone. We zetten in op het versnellen van woningbouw en het vergroten van het aandeel sociale huur in de ontwikkelingsgebieden waarover nog geen harde afspraken zijn gemaakt. Hieronder geven we de belangrijkste ontwikkelingen in 2021 aan rondom onze ontwikkelzones en een aantal grotere projecten.

- **De Held 3:** Het is de bedoeling dat we begin 2021 een stedenbouwkundige visie hebben waarover we overeenstemming hebben met de ontwikkelaars. Dat betekent dat we naast de visie ook overeenstemming willen hebben over de financiën en de uit te voeren werken. In 2021 kunnen we dan bekijken of er een nieuw bestemmingsplan moet worden opgesteld, of dat er mogelijk (delen van) het huidige bestemmingsplan gehandhaafd kunnen worden. Mocht het zo zijn dat er een bestemmingsplan moet worden opgesteld dan zal ook dat in 2021 worden gedaan.
- **De Suikerzijde:** In de Suikerzijde werken we in stappen toe naar uitvoering en de bouw van onder meer woningen. Belangrijke stap is het afronden van de planologische procedures. In 2020 is de procedure van de Structuurvisie De Suikerzijde en het eerste bestemmingsplan in gang gezet. De procedure loopt door tot in 2021. Het is de bedoeling deze plannen medio 2021 aan de Raad ter vaststelling voor te leggen. Afhankelijk van eventuele beroepsprocedures kan in het najaar van 2021 begonnen worden met het grondwerk en het bouwrijpmaken van het eerste deelgebied. Naar verwachting kan in 2023 begonnen worden met het bouwen van woningen.
- **Stadshavens:** In het 1^e kwartaal van 2021 stellen we samenwerkingsovereenkomst tussen de gemeente en de betrokken ontwikkelaars en woningcorporaties vast. Hierna starten we met de procedure van het bestemmingsplan. Oplevering van de eerste woningen in Stadshavens wordt verwacht in 2024;
- **Meerstad:** In Meerstad zijn verschillende deelgebieden in ontwikkeling. Hieronder noemen wij de activiteiten in de verschillende deelgebieden:
 - Meeroevers
 - Start verkoop van de laatste projectmatige woningen in dit gebied;
 - De Groenewei
 - Start bouwactiviteiten eerste projectmatige woningen. De particuliere bouwers zijn al een tijdje actief met bouwen.
 - Start verkoop van een aantal projectmatige woningen waaronder een groot deel van de Parkwand.
 - De Zeilen
 - Start verkoop van het eerste projectmatige woningen in fase I
 - Vaststellen uitwerkingsplan voor fase II

- Voortzetting van de bouwrijp maak werkzaamheden
- In ontwikkeling nemen van de eerste bouwvelden van fase II met projectmatige woningen

Tersluis

- Start verkoop van de laatste projectmatige woningen in dit gebied
- De Wierden
- Start planologische procedure

Eemskanaalzone

- Start uitvoeringswerkzaamheden van de Hoofdontsluitingsweg.
- Vaststellen ontwikkelstrategie, als vervolg op het stedenbouwkundig programma van eisen

Meerstad Midden-Oost

- Vaststellen ontwikkelstrategie
- **Alo-locatie:** Aan de hand van de opgestelde bouwvelop met randvoorwaarden loopt de aanbesteding van de tender tot en met december 2020/januari 2021. In 2021 wordt de beste inzending omgezet in een concreet plan met bijbehorende procedures.
- **Europapark:** We willen Europark steeds meer als een gemengd stedelijk gebied met ruimte voor allerlei stedelijke functies (wonen, werken, leren en recreëren) ontwikkelen. De afgelopen tijd is er al een meer gemengd gebied ontstaan. In 2021 vindt de oplevering plaats van de appartementen blokken Kempkensberg en de woningen aan de Engelse Park. Onlangs is de bouw van de appartementenblokken op de locatie Snijder gestart en in 2021 loopt de bouw door. Verder vindt de afronding plaats van de planvorming rondom het toevoegen van sociale huurwoningen en de planvorming van de P2 locatie.
- **Stationsgebied Zuid:** In 2021 willen wij het stedenbouwkundig plan gereed hebben en vervolgens starten met het bestemmingsplan en het opstarten van de benodigde onderzoeken.

Naast zorgen voor meer aanbod in bovenstaande ontwikkelzones en projecten liggen er op het gebied van het toevoegen van woningen ook andere belangrijke opgaven. Hieronder gaan we kort in op deze opgaven en de activiteiten voor 2021.

- **Wijkvernieuwing**

Voor de vier huidige wijkvernieuwingswijken gelden de volgende speerpunten voor 2021:

- **Beijum Bruist**

Als vervolg op de pilot Kansrijk Oost (vernieuwde aanpak armoede) richten we ons op het ontwikkelen van coachingstrajecten op maat door buddy's en het opzetten van een buddyacademie. We zetten het project Kansrijke Start, gericht op ondersteuning van kwetsbare ouders, door. We gaan gezamenlijk met de scholen een programma voor de verlengde schooldag uitwerken. Op basis van de resultaten van het onderzoek naar een wijkbedrijf in Beijum werken we de plannen hiervoor uit. We gaan aan de slag met de uitvoering van de korte termijn maatregelen van de beide winkelploegen. Verder werken we de plannen voor de lange termijn verder uit in samenhang met de uitvoering van de stedenbouwkundige visie. De aanleg van de buitenfitness bij het Trefpunt is in uitvoering. Gezamenlijk met de bewonersbelangengroep werken we de plannen voor woningbouw aan de Doefmat uit. Ook de integrale aanpak van de Wibenaheerd staat op de agenda. Verder werken we aan een plan ter verbetering van de verkeersveiligheid van de Grevingaheerd. We gaan in overleg met bewoners naar welke alternatieve warmtebronnen in Beijum mogelijk zijn.

- **Sunny Selwerd**

We starten in 2021 een armoede en -schulden aanpak op wijkniveau, onder meer door een buddy-project zoals Kansrijk Oost in Beijum. We gaan daarnaast onze bewoners- gedragen wijkvoorzieningen verstevigen en structureel maken, zoals de wijktaxi en het buurtrestaurant. We werken aan talentontwikkeling: stimuleren van ontwikkeling met de wijkschool, praktijkleren binnen wijkbedrijf, cultureel en sportief aanbod voor kinderen en ouders vergroten en toegankelijk maken in samenwerking met partners als scholen, sportclubs en culturele instellingen. We werken aan meer werk in de wijk door met fysieke projecten in Selwerd een lokale invulling van social return te realiseren. Tot slot gaan we een straataanpak beproeven in de onrustige / onveilige delen van Selwerd.

Binnen ons fysieke programma zal de herinrichting van de openbare ruimte in combinatie met de aanleg warmtenet volop in uitvoering zijn (de Larix, Mispellaan, deel Berkenlaan, Beukenlaan). We starten de uitvoering van de herinrichting openbare ruimte in combinatie met de aanleg van het warmtenet fase 2 (Eglantierstraat, Selwerd-Zuid, Winkelplein) en we gaan fase 3 planvoorbereiding, participatie, ontwerp in overleg met Warmtestad starten. We gaan aan de Eikenlaan samen met Nijestee beginnen met de uitvoering van de nieuwbouw (ter plekke van de gesloopte woningen) en de planvoorbereiding van fase 2 (ten westen van het winkelcentrum) opstarten. We bereiden de uitvoering van de Huismeesters voor. Wijkbreed zullen we samen met bewoners werken aan een speel- en chillplekkenplan en het toevoegen van groen. Samen met de Vensterschool onderzoeken we de mogelijkheden om samen met hen aan een klimaatvriendelijk speelplein en parkeerplein te werken.

- **Indische Buurt / De Hoogte**

We blijven investeren in een duurzame coalitie met partners in de wijk voor de wijkontwikkeling. We gaan daarnaast in 2021 aan de slag met de plannen voor het verbeteren van de scholen in de wijk vanwege de nieuwbouw van basisschool De Kleine Wereld, de nieuwbouw van de gymzaal en de 'superschool'. Met de Huismeesters gaan we nadrukkelijk het gesprek aan over de toekomst van het wonen in de Hoogte. Met en voor de kinderen in de wijk werken we aan diverse projecten die het leven nu aangenaamer maken (ook in coronatijd) en die de kinderen kunnen helpen om hun dromen op lange termijn waar te maken. Dit als motor voor de wijkvernieuwing.

Tussen de Oosterhamriklaan en de West-Indische kade wordt volgend jaar de riolering vervangen, voor de herinrichting hebben we samen met bewoners plannen gemaakt. We gaan verder met de ontwikkeling om de Bedumerweg te vergroenen én een plek te maken waar je graag wil verblijven. Met het project 'De Hoogte Schuldenvrije Wijk' willen we een bijdrage leveren aan het doorbreken van de intergenerationele armoedeproblematiek. Een initiatief van een groep betrokken wijkbewoners, ondernemers, ambtenaren en maatschappelijke organisaties.

- **De Wijert**

In 2021 start de herontwikkeling van De Huismeesters. Het gaat om sloop en nieuwbouw van 200 woningen. Daarnaast start de planvorming voor de herontwikkeling van de woningen van Patrimonium. Naast woningbouw worden ook verkeermaatregelen gerealiseerd, waaronder de aanpak / herinrichting van de Van Lenneplaan. Naast fysieke maatregelen zetten we ook in op sociale activiteiten. We maken een doorstart met de bewustwordingscampagne duurzaamheid/energieverbruik voor inwoners van De Wijert en starten met 'De Wijert Aardgasvrij'. Onder de noemer Samenwerkende ondernemers in Groen (SWO) wordt een werk-leertraject gestart voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. In 2021 wordt de Slimotheek gerealiseerd inclusief een community ontwikkeling met digi-ambassadeurs voor ouderen. Tot slot staat de uitbouw van het

bewonersbedrijf op de agenda met meer focus op maaltijdservice en circulariteit (realisatie van circualiteitshub).

- **Toevoegen van 200 -240 sociale huurwoningen**

In het coalitieakkoord is de ambitie opgenomen om van de jaarlijks nieuwbouw 30% sociale huur toe te voegen. Het gaat daarbij, zoals ook in de woonvisie staat aangegeven, om bruto aantallen om te kunnen voorzien in de jaarlijkse netto behoefte aan sociale huurwoningen van tussen de 200-240 sociale huurwoningen. Corporaties hebben de komende vijf jaar investeringsruimte beschikbaar om deze aantallen te realiseren. Daarnaast is het belangrijk dat er ook voldoende locaties zijn. Dit doen we door: proberen om sneller te ontwikkelen op bestaande locaties, voor nieuwe ontwikkelzones onderzoeken om het aandeel corporatiewoningen te verhogen of naar voren te halen/versneld te realiseren en bij ontwikkellocaties die niet in eigendom zijn van de gemeente proberen we invloed uit te oefenen op het toevoegen van sociale huur en middenhuur als onderdeel van het programma. Voor 2025 is de verwachting dat er voldoende investeringsruimte en locaties zijn om deze opgave te realiseren. We focussen ons op voldoende locaties voor het toevoegen van voldoende sociale huurwoningen na 2025.

Om te zorgen voor voldoende investeringscapaciteit is er conform de motie “Groningen tegen de verhuurdersverheffing” een statement richting het Rijk voor het afschaffen van de Verhuurdersheffing gedaan.

- **Ambitiekader en prestatieafspraken corporaties**

We stellen in 2021 een ambitiekader vast waarin we de thema’s uit de woonvisie waar we als corporaties, huurdersorganisaties en gemeente gezamenlijk aan werken concreter hebben uitgewerkt. Het ambitiekader gaat over wat we vinden en willen rondom de thema’s leefbaarheid, beschikbaarheid, wonen en zorg, betaalbaarheid en duurzaamheid. Hierover spreken we onze langjarige ambities uit. Vanuit de nieuwe Woningwet leggen we in jaarlijkse prestatieafspraken vast wat corporaties, huurdersorganisaties en gemeente doen: wat dragen ze per jaar bij aan het ambitiekader?

- **Nieuw woonruimteverdeelsysteem en aanpassing huisvestingsverordening**

In 2020 zijn we samen met corporaties en huurdersorganisaties aan de slag geweest met een nieuw woonruimteverdeelsysteem. Dit was enerzijds nodig vanwege de fusie met de gemeente Haren en Ten Boer, maar ook omdat we meer keuzevrijheid, evenredige slaagkansen en meer beweging op de woningmarkt willen. Belangrijke wijzigingen in het woonruimteverdeelbeleid zijn:

- Toewijzing van een woning wordt niet meer bepaald aan de hand van inschrijfpunten van de woningzoekende maar aan de hand van inschrijfduur.
- Gebruik van Woonduurpunten schaffen we af, zodat ook starters een betere kans maken op een sociale huurwoningen. We werken een zorgvuldige overgangsregeling uit.
- De experiment voorrang voor gezinnen is uitgewerkt in de volgordebepaling van het nieuwe woonruimteverdeelbeleid. De sortering van kandidaten gebeurt per type woning op basis van een vaste volgordebepaling, hierbij krijgen gezinnen bijvoorbeeld voorrang bij de gezinswoningen.
- Binnen de vrije beleidsruimte krijgen corporaties ruimte om het instrument loting in te zetten. De optie loting is nieuw en kan ruimte bieden (voor een evenredige slaagkans) voor starters en spoedzoekers.

In 2021 wordt het woonruimteverdeelbeleid vastgelegd in een nieuwe huisvestingsverordening. We leggen dit in het tweede kwartaal van 2021 aan uw raad voor. Na het vaststellen van de

toewijzingsregels onderzoeken we een gezamenlijk aanbiedingssysteem. Daarnaast participeren we in het haalbaarheidsonderzoek naar een gezamenlijk woonruimteverdeelsysteem voor de gehele provincie Groningen of mogelijk een nog groter gebied (regio Groningen-Assen). In de huisvestingsverordening wordt ook de motie “Individueel Huurcontract” meegenomen

- **Sturing op de woningmarkt**

Sturing op de woningmarkt is een belangrijk thema in onze nieuwe woonvisie. Enerzijds gaat het om sturen op nieuwe woningen en anderzijds om het behoud van bestaande schaarse (gezins) woningen. Om te kunnen sturen op welke woningen in de nieuwbouw worden gebouwd heeft uw raad de doelgroepenverordening vastgesteld. De publicatie hiervan heeft plaatsgevonden, waardoor we de doelgroepenverordening wanneer dat nodig is in 2021 kunnen inzetten. Uitgangspunt bij nieuwe woningbouwontwikkelingen is dat we vooral in overleg met marktpartijen tot een gewenst programma willen komen. Daarvoor gaan we het Woonakkoord sluiten waarin we vooral afspraken willen maken met corporaties en ontwikkelaar over het toevoegen van betaalbare woningen, bijvoorbeeld in de middenhuur. Daarbij moet nog onderzocht worden wat de precieze behoefte is aan het aandeel middensegment of betaalbare segment en moet worden bepaald welke maximale huur of koopprijzen we hanteren bij deze segmenten. Vervolgens is de belangrijke vraag wat de gewenste kwaliteit is. Bij een bepaalde huurprijs of koopprijs past wellicht een woning waarvan de kwaliteit niet gewenst is, bijvoorbeeld als dit leidt tot het toevoegen van woningen van 30m². Hiermee geven we uitvoering van de **motie “50% voor middensegment”**. In het raadvorstel informeren we u over de voortgang van deze motie.

Om te sturen op behoud van bestaande woningen bouwen we onze woonplicht om naar een verhuurverbod. Op basis van nieuwe inzichten denken we dat we onze huidige woonplicht voor een langere periode dan 1 jaar kunnen vastleggen. Dit werken we nu uit in het omzetten van de woonplicht naar een verhuurverbod. Verder blijven we de ontwikkelingen op rijksniveau rondom de opkoopbescherming volgen.

- **Concretiseren woonprogramma in de dorpen**

We willen ruimte bieden voor goede wooninitiatieven, passend bij de vraag, de schaalgrootte en de uitstraling van een dorp. Om een goede afweging te maken tussen de kwantitatieve en kwalitatieve vraag concretiseren we het gewenste en passende woonprogramma. Er is een globaal toetsingskader opgesteld. Dit werken we verder uit en maken we concreter op dorpsniveau.

- **Short-stay**

Op 24 juni 2020 is het Kaderdocument Overnachtingmarkt en short stay vastgesteld door de raad. In het Kaderdocument is aangegeven dat er op Rijksniveau wordt gewerkt aan een wijziging van de Huisvestingswet 2014 in verband met de aanpak van ongewenste neveneffecten van toeristische verhuur van woonruimte. Het voorstel is ondertussen door de Eerste Kamer aangenomen. De verwachte inwerkingtreding is 1 januari 2021. De beoogde uitwerking van deze wetwijziging sluit voor een belangrijk deel aan bij hetgeen wij willen bewerkstelligen met de opgestelde uitgangspunten. Dit betekent dat wij de komende maanden met een interne projectgroep inzichtelijk gaan maken hoe wij de instrumenten uit deze wet kunnen gebruiken en wat daarvoor nodig is aan verdere regelgeving en implementatie. Dit wetsvoorstel voorziet bijvoorbeeld in de mogelijkheid voor een registratie-, meld- en/of vergunningsplicht. Door een meld- of vergunningsplicht kunnen de negatieve neveneffecten van toeristische verhuur van woonruimte worden voorkomen of beperkt.

De uitgangspunten uit het Kaderdocument waar de wetswijziging niet aan bijdraagt, bijvoorbeeld de overnachtingenmarkt op het gebied van hotel/logies of het kortdurend verhuren aan studenten (o.a. de adviescommissie), worden vertaald in beleid.

3.2.2 Opgave: Extra aandacht voor doelgroepen

Hoewel veel mensen in Groningen moeite hebben met het vinden van een goede en betaalbare woning, zijn er groepen die we de komende jaren extra aandacht willen geven. Zo hebben we oog voor de groeiende groep (zorgbehoevende) ouderen in Groningen. Daarnaast focussen we op een groeiende groep kwetsbare bewoners en hun woonbehoefte in combinatie met passende zorg en de juiste leefomgeving. Ook hebben we aandacht voor hen die de ontwikkeling en/of het beheer van hun woning anders willen inrichten. Initiatieven van wooncoöperaties en collectief opdrachtgeverschap juichen we toe en gaan we ondersteunen. Deze alternatieve vormen van ontwikkeling kunnen zorgen voor een duurzame toevoeging van betaalbare woningen en een grotere diversiteit in woningtypologie.

Activiteiten 2021

Om de bovenstaande opgave te realiseren zetten we in 2021 in op de onderstaande activiteiten.

- **Manifestatie Woonvisie met focus op ouderen, gezinnen en starters**
We gaan een manifestatie opzetten naar een herijking van het wonen, waarbij we op zoek gaan naar nieuwe (betaalbare) kwalitatief goede woonvormen voor ouderen, gezinnen en starters. De manifestatie zien we als een middel om nieuwe ontwikkelingen te versnellen en interessante initiatieven concreet te maken. Belangrijk hierin is dat de woonvormen voor ouderen een sociaal steunsysteem borgen of versterken en zoeken naar woonvormen waar oud, maar eventueel ook jong graag zou willen wonen.
- **Betere ondersteuning huurders met Steunpunt Huren**
We willen zo spoedig mogelijk het Steunpunt Huren oprichten. Hiervoor is opdracht gegeven aan een projectleider om eind 2020 een gedragen voorstel gereed te hebben op basis waarvan begin 2021 het steunpunt ook daadwerkelijk kan worden opgericht.
- **Verbetering samenwerking Wonen, Zorg en Welzijn**
Speerpunt van de woonvisie is om de samenwerking tussen de gemeente, woningbouwcorporaties en zorgaanbieders verder te intensiveren en beter te focussen op kwetsbare doelgroepen. Dit vraagt ook om meer interne afstemming en samenwerking rondom het thema Wonen Welzijn Zorg. Hiervoor is een stuurgroep opgericht. Na het inventariseren van gedeelde opgaven starten we vanaf 2021 om specifieke dossiers integraal op te pakken. Twee belangrijke opgaven zijn:
 - **Langer Zelfstandig Thuis:** Dit begint met het verkrijgen van een actueel inzicht in de gewenste woningvoorraad en de benodigde (levensloopbestendige) woningen. We willen gezamenlijk werken aan voldoende geschikte woningen voor ouderen (levensloopbesteding bouwen) in voor ouderen geschikte woonomgevingen. Doel is ook om bij te dragen aan het creëren van meerdere woonomgevingen binnen de gemeente met het predicaat 'seniorvriendelijk'.
 - **Uitstroom beschermd wonen:** Het opzetten van een gecoördineerd en voor alle participanten duidelijk en uitvoerbaar proces op basis waarvan inwoners uit intramurale beschermd wonen voorzieningen kunnen uitstromen naar situaties van zelfstandig wonen (met eventuele ambulante ondersteuning). We willen sluitende afspraken maken over de

rollen, verantwoordelijkheden en inbreng in dit proces van alle aan de uitstroom deelnemende partijen.

- **Groepen die anders willen wonen**

We willen extra ruimte bieden aan mensen of groepen die meer regie willen over de manier waarop ze (gaan) wonen. Te denken valt aan vrije kavels, collectief particulier opdrachtgeverschap (CPO) of wooncoöperaties. Dit biedt kansen voor meer variatie en maatwerk op de woningmarkt en een duurzame toevoeging van sociale huur en middenhuur.

- **Wooncoöperaties**

Op basis van de woonvisie en de **motie “Wooncoöperatie? Ik weet hoe dat moet!”** hebben we binnen de gemeentelijke organisatie een contactpersoon aangewezen die als aanspreekpunt kan fungeren en die de motie verder uitvoert. In het raadvorstel informeren wij u over de verdere voortgang van deze motie.

- **Stadsnomaden**

We willen extra ruimte geven aan stadsnomaden. Op dit moment hebben we binnen de gemeente drie gelegaliseerde terreinen voor stadsnomaden: Bangeweer, Hoendiep en Gideonweg. In Ten Boer zijn stadsnomaden woonachtig in Woldwijk via de coöperatie voor duurzame initiatieven. Eind 2020/begin 2021 doen wij u een locatievoorstel voor in ieder geval de bewoners van Betonbos, die door de ontwikkeling van Betonbos moeten verhuizen.

- **Skaeve Huse**

Voor Skaeve Huse zetten wij in samenwerking met zes zorginstellingen en woningcorporatie Lefier deze nieuwe woonvorm op. De woonvorm is bedoeld voor een groep mensen voor wie nu nog geen goede woonplek is. Dit zijn mensen met vaak psychiatrische en/of verslavingsproblemen. De nieuwe woonvorm bestaat uit 10 eenpersoonswoningen, waarvan 1 voor de beheerder is. De intentie van de betrokken partijen is om deze woonvorm te realiseren aan de Hoofdweg 143a in Harkstede. De planning is om in 2021 de vergunningsprocedure te doorlopen en mogelijk te starten met de uitvoering van de werkzaamheden. Op dit moment wordt een onafhankelijk omgevingsonderzoek naar de locatie uitgevoerd. Wij hebben u hier eerder per brief over geïnformeerd.

- **Woonwagenbewoners**

Op basis van een enquête over woonwensen en woonbehoefte uit 2020 stellen we in 2021 nieuw woonwagenbeleid op.

3.2.3 Opgave: Zorgen voor kwaliteit zowel voor woningen als in de woonomgeving

In een groeiende gemeente wordt openbare ruimte steeds belangrijker. Heel veel mensen maken er gebruik van, zowel in de stad als in de dorpen. Een goede relatie tussen ‘groen en stenen’ bepaalt in hoge mate de leefkwaliteit en de kwaliteit van de stad als geheel. Gezien de enorme druk op de woningmarkt willen we in een hoog tempo nieuwe woningen bijbouwen. Dit moet alleen niet gericht zijn op ‘zoveel mogelijk’ en op een hoog rendement. Bij dat hoge tempo moeten we waken over de kwaliteit en diversiteit van de woningen en de woonomgeving. Bouwen in Groningen betekent bouwen voor de langere termijn, met aandacht voor diversiteit, architectuur, kwaliteit en duurzaamheid. We streven naar klimaatbestendige woningen in een groene en hoogwaardige

woonomgeving waarin steeds minder plek is voor de auto. Daarbij mag de relatie tussen prijs en kwaliteit niet verder onder druk komen te staan.

Activiteiten 2021

- **Leidraad Openbare Ruimte**
Om recht te doen aan die diversiteit aan woonmilieus stelt het programma Leefkwaliteit een Leidraad Openbare Ruimte op. De leidraad legt principes vast over de inrichting en het behoud van de openbare ruimte.
- **Gebouwd erfgoed**
In de provinciale omgevingsverordening (POV) van de provincie Groningen is vastgelegd dat elke gemeente in haar bestemmingsplannen een regeling moet hebben opgenomen voor het behoud van karakteristieke panden. Voor het grondgebied van de gemeente Groningen vóór de herindeling is dit nog niet gebeurd. In 2020 is het voorontwerpbestemmingsplan Gebouwd Erfgoed Groningen vastgesteld. In 2021 stellen we het bestemmingsplan vast met een beschrijving van alle karakteristieke panden. We hebben dan een eenduidig kader voor de beoordeling van bouwplannen voor karakteristieke panden.
- **Natuurinclusief bouwen**
Natuurinclusief bouwen levert een bijdrage aan de instandhouding van beschermde (en overige) soorten en levert tegelijkertijd een bijdrage aan een prettige leefomgeving, aan de mogelijkheden voor natuurbeleving in de stad en daarmee samenhangend een bijdrage aan het welzijn en de gezondheid van mensen. Het gaat bij natuurinclusief bouwen om het toepassen van maatregelen in, op of nabij gebouwen die een bijdrage leveren aan de biodiversiteit. In de praktijk blijkt het vaak lastig om ambities te realiseren en vormt natuurinclusief bouwen het sluitstuk. Daarom willen we stevige aandacht geven aan natuurinclusief bouwen. Hiervoor zetten we in 2021 een manifestatie op gericht op concrete voorbeelden die de biodiversiteit aantoonbaar verhogen. We sluiten met de manifestatie aan bij de regeling voor natuurinclusief bouwen conform het Groenplan. Uitgangspunt is de systematiek van de gemeente Den Haag, maar we zullen gaan onderzoeken welke methode het beste aansluit bij de Groningse situatie. De voorbeelden uit de manifestatie dienen daarbij als inspiratie.
- **Grondslagen voor een goede bouwaanvraag**
Om te zorgen dat elk bouwwerk een bijdrage aan de gemeente als geheel doet stellen we richtlijnen op voor bouwers, ontwikkelaars, architecten ed. die ze kunnen gebruiken voor het maken van een goed plan. Het doel is om samen een nog mooier Groningen te maken. De richtlijnen gaan onder andere over cultuurhistorie, het mengen van functies, zorgen voor een inclusieve stad, duurzaamheid, klimaat en woonkwaliteit.

3.2.4 Opgave: Duurzaam en aandacht voor klimaatsverandering

Het klimaat verandert. De urgenties om ons aan te passen aan de nieuwe omstandigheden wordt steeds groter. Tezamen met de problematiek van de aardbevingen betekent dit dat onze ambitie op het gebied van de energietransitie extra hoog is. We willen in Groningen in 2035 volledig CO₂-neutraal zijn. Dit werkt door op alle nieuwe woningen die we bouwen. De grootse opgave ligt echter in de bestaande woningvoorraad. De opgave is om de gebouwde omgeving 'woonlastenneutraal' te verduurzamen en aardgasvrij te maken middels de wijkenergieaanpak. Hierbij hanteren we het document 'Stap voor Stap naar Aardgasvrije Wijken en Dorpen'. Dit is ook een kans om in de slijpstream van de klimaatadaptatie te werken aan een groene, aantrekkelijke, inclusieve en goed

ontworpen leefomgeving. Er ligt dan ook een direct relatie met de programma's Energie en Leefkwaliteit waar deze opgaven nader worden uitgewerkt.

Activiteiten 2021

- Het uitvoeren en monitoren van de prestatieafspraken voor de verduurzaming van de corporatieve woningvoorraad. Het 'Masterplan CO2-neutrale aardgasvrije woningvoorraad corporaties' vormt de basis voor invulling van prestatieafspraken.
- Zie voor verdere activiteiten het MJP Energie onder het hoofdstuk wijkenergieaanpak.

3.3 Financiën

In begrotingsprogramma Wonen gaan de nodige miljoenen om, deze worden toegelicht in de gemeentelijke begroting. In dit Meerjarenprogramma Wonen wordt de inzet van de beschikbaar gestelde intensiveringsmiddelen behandeld.

In 2021 is € 2,458 miljoen aan intensiveringsmiddelen beschikbaar. Daarvan gaat € 664 duizend richting het programma Leefkwaliteit voor monumenten en erfgoed en de watervisie. Er zijn geen incidentele budgetten of overige inkomsten. Er resteert daarmee € 1,824 miljoen aan intensiveringsmiddelen voor Wonen.

Bedragen x € 1.000

	2021	2022	2023	2024
Structureel budget (S)	1824	1807	1807	1807
Incidenteel budget (I)	-	-	-	-
Overige inkomsten (O)	-	-	-	-
Totaal beschikbaar	1824	1807	1807	1807

Van de beschikbare intensiveringsmiddelen Wonen is € 500 duizend geormerkt voor het SIF ten behoeve van de uitvoering van het actieplan sociale huur. Dit betekent dat er nog € 1,324 miljoen beschikbaar is voor uitvoering van de opgaven uit de woonvisie. Hieronder worden deze middelen over 2021 verdeeld:

	2021	2022	2023	2024	S/I/O
Gezinnen (Faciliteren van de Groei)					
- Stimuleren woningmarkt	250	-	-	-	S
- Sturing woningmarkt					
Jongeren (Doelgroepen)					
- Kamerverhuur					
- Uitvoeren woonvisie	375	-	-	-	S
- Manifestatie					
Wonen en Zorg (Doelgroepen)					
- Manifestatie					
- Samenwerking Wonen, zorg & welzijn	150	-	-	-	S
- Bijzondere woonvormen					
Kwaliteit woningvoorraad					
- Energie/duurzaamheid	100	-	-	-	S
- Natuurinclusief bouwen					

	2021	2022	2023	2024	S/I/O
Betaalbaarheid en beschikbaarheid					
- Prestatieafspraken					
- Woonruimteverdeling	225	-	-	-	S
- Steunpunt Huren					
Overig Wonen					
- Woningmarktpromotie	224	-	-	-	S
- Monitoring woningmarkt					

Bijlage 1: Woningbouwcijfers

	2020		2021				Eind- totaal
	eengezins woning	meergezins woning	eengezins woning	gemengd	meergezins woning	onbekend	
huur							
laag	89	711	159	70	1508		2537
midden	87	810			75		972
hoog	13				48		61
onbekend				22			22
koop							
laag			4		142		146
midden	76	35	220		138		469
hoog	245	97	229		85		656
onbekend							
midden					0		0
onbekend			19		55	30	104
Eindtotaal	510	1653	631	92	2051	30	4967

Bijlage 2: Monitor jongerenhuisvesting

Voor u ligt de monitor Jongerenhuisvesting 2020. De monitor is een bijlage van het Meerjarenprogramma Wonen 2021-2024. Met deze monitor informeren wij u jaarlijks over de laatste stand van zaken omtrent jongerenhuisvesting, waarbij we specifiek ingaan op de kwaliteitsslag in (de bestaande) jongerenhuisvesting, de verhuurdersvergunning en het Convenant Studenten- en Jongerenhuisvesting in Groningen 2019-2022 (BouwJong 2.0).

Ontwikkeling aantal jongeren

We willen u allereerst informeren over het aantal jongeren in de gemeente Groningen. We gebruiken hiervoor gemeentelijke data en gegevens van de RUG en HG. Daarnaast richten we ons op de Monitor Studentenhuisvesting van Kences die inzicht geeft in de omvang, samenstelling en verwachte ontwikkelingen inzake studenten(huisvesting).

Het aantal jongeren in de leeftijd 18 t/m 27 jaar op 1 januari 2020 is 61.120. Dit is een lichte stijging ten opzichte van 2019.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
TOTAAL	51.421	52.695	54.633	55.821	57.383	58.463	58.453	58.507	60.565	60.692	61.120
Index	100	102	106	109	112	114	114	114	118	118	119

Tabel 1: aantal jongeren leeftijd 18 t/m 27 jaar, op 1 januari 2020 (Bron: gemeente Groningen)

Het overgrote deel van de jongeren in Groningen bestaat zoals bekend uit studenten. In onderstaande tabel wordt het aantal studenten ingeschreven bij de Rijksuniversiteit Groningen (RUG) en de Hanzehogeschool Groningen (HG) weergegeven. Er studeren in verhouding iets meer studenten aan de RUG (51%) dan aan de HG (49%).

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
TOTAAL	52.399	54.287	55.257	55.043	55.940	57.006	57.333	58.519	60.380	62.153	63.158
Index	100	104	105	105	107	109	109	112	115	119	121

Tabel 2: aantal studenten aan RUG/HG, op 1 januari 2020 (Bron: gemeente Groningen en RUG/HG)

We zien een afname in het aantal studenten wonend in Groningen sinds de afschaffing van het leenstelsel in 2015. Desondanks woont nog ruim de helft van het aantal studenten in de stad.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Totaal	52.399	54.287	55.257	55.043	55.940	57.006	57.333	58.519	60.380	62.153	63.158
Wonend in Groningen	33.942	34.529	35.068	35.507	36.087	36.556	25.879	27.686	30.745	31.865	34.097

Tabel 3: studenten inwonend/uitwonend, op 1 januari (Bron: gemeente Groningen)

De RUG heeft aangegeven de komende jaren een groei te verwachten tot circa 35.000 studenten in 2025. De HG heeft eveneens een ambitie om meer studenten aan te trekken, maar heeft hieraan geen streefgetallen gekoppeld. De groei in studenten wordt voornamelijk veroorzaakt door de groep internationale studenten.

Studentenmonitor Kences

Half november is de jaarlijkse studentenmonitor van KENCES wederom verschenen. Voor Groningen is tevens lokaal onderzoek verricht. De invloed van corona is ook als factor meegenomen in de studentenmonitor. Hieronder vindt u de belangrijkste bevindingen uit dit onderzoek⁶.

Groningse studenten

In het collegejaar 2019-2020 (peildatum: 1 oktober 2019) stonden er 62.900 studenten ingeschreven aan het hoger onderwijs in Groningen. Hiervan hebben 48.800 studenten de Nederlandse nationaliteit (83 procent, NL: 86 procent). Van de overige 10.130 studenten heeft met 29 procent het grootste deel de Duitse nationaliteit. Circa 2.520 internationale studenten volgen een gedeeltelijke opleiding (NL: 20.700 studenten). Deze studenten worden ook wel studiepuntmobile studenten (of exchange studenten) genoemd.

27.400 studenten volgen een opleiding aan een hogeschool en 31.500 studenten aan een universiteit. Dit komt neer op respectievelijk 46 en 54 procent (NL: 58 en 42 procent). De gemiddelde leeftijd van studenten is 22 jaar en 4 maanden (NL: 22 jaar en 2 maanden). Het totaal aantal studenten is tussen 1 oktober 2011 en 1 oktober 2019 met 9.100 studenten toegenomen (+18 procent, NL: +19 procent). Dit komt neer op een gemiddelde jaarlijkse stijging van 2,3 procent (NL: 2,3 procent per jaar). In het laatste jaar is er sprake geweest van een groei van 1,5 procent (NL: +2,4 procent).

Er zijn 41.600 uitwonende studenten (niet wonend in het ouderlijk huis). 87 procent van deze groep woont ook binnen Groningen (NL: 71 procent). Het beeld dat naarmate studenten ouder worden en langer studeren zij vaker uitwonend zijn komt duidelijk naar voren. Van de studenten tot en met 19 jaar woont 54 procent bij de ouders (NL: 71 procent). Bij de groep 24 jaar en ouder is dit 13 procent (NL: 23 procent).

61% (NL: 55 procent) van de uitwonende studenten woont in een kamer met gedeelde voorzieningen, 19% woont in een studio (NL: 20 procent) en 20% (NL: 26 procent) in een meerkamerwoning. 51 procent van de uitwonende studenten zijn woonruimte heeft gevonden via het internet (sociale media, kamernet.nl of overig online) (NL: 45 procent). 39 procent is het gelukt via bekenden (vriend, studiegenoot, vereniging of familie) een woonruimte te vinden (NL: 34 procent) en 6 procent via een Kences-studentenhuisvester (NL: 12 procent).

Met 64 procent vertegenwoordigen de particuliere verhuurders het grootste deel van de markt in Groningen (NL: 45 procent). Hiervan huurt 41 procent van de studenten via een verhuurorganisatie (NL: 34 procent). De andere 59 procent huurt zijn woonruimte via een individu (NL: 66 procent). De Kences-studentenhuisvesters verzorgen samen 9 procent van de studentenhuisvesting (NL: 21 procent). 9 procent van de uitwonende studenten huurt zijn woonruimte op een informele manier (NL: 9 procent).

⁶ Cijfers kunnen licht afwijken van voorgaande paragraaf in verband met peildatum en hantering van andere bronnen.

Van alle studenten wonend in Groningen heeft 59 procent verhuisplannen (NL: 64 procent). Deze groep, die hier de verhuiscandidate studenten wordt genoemd, aangevuld met de studenten die in Groningen willen gaan wonen bestaat uit 4.200 starters (verlaten het ouderlijk huis), 800 vestigers (verhuizen naar Groningen) en 8.400 doorstromers (verhuizen binnen Groningen). Van de studenten die in 2019 een uitwonende verhuiscandidate binnen een jaar hadden, is op nationaal niveau 41 procent een jaar later niet verhuisd, doordat er geen gewenste woonruimte beschikbaar is of omdat het geen reële verhuiscandidate betrof.

Vraag je aan alle studenten simpelweg welke voorkeur ze hebben qua type woonruimte, woonoppervlakte en locatie dan komt een duidelijke voorkeur naar voren voor een meerkamerwoning met een groot oppervlak en gelegen in (de rand van) het centrum of op de campus. Door rekening te houden met de hogere woonlasten die komen kijken bij een zelfstandigere woonruimte, betere locatie of groter oppervlak verschuift dat beeld. Studenten zijn voornamelijk bereid om meer te betalen dan de huidige woonlasten voor éénkamerwoningen op de 1e of 2e voorkeurslocatie met een oppervlakte van minstens 20 vierkante meter. Voor kleine kamers met gedeelde voorzieningen en éénkamerwoningen op de minst geliefde locatie willen studenten liever niet de huidige woonlasten betalen. 34 procent van de bewoonde voorraad in Groningen sluit niet volledig aan op wat de bewoners zouden willen (NL: 31 procent). Er is een potentieel surplus van circa 5.500 kamers met gedeelde voorzieningen. En er is een aanvullende wens van 3.400 éénkamerwoningen. Tot slot is er een potentiële aanvullende behoefte van circa 2.100 meerkamerwoningen.

Internationale studenten

De internationale studenten zijn in twee groepen te verdelen: diplomastudenten die komen voor een volledige studie op bachelor- of masterniveau en studiepuntmobiele studenten die voor een korte periode (één jaar of korter) naar Groningen komen. De studiepuntmobiele studenten zijn minder eenduidig geregistreerd en worden door KENCES niet in de monitor meegenomen. De diplomastudenten zijn wel in voornoemde aantallen meegenomen.

In totaal zijn er in collegejaar '19-'20 in Groningen circa 2.520 studiepuntmobiele studenten en 9.990 internationale diplomastudenten⁴ (NL: 20.700 en 92.100 studenten). Een groot deel van de studiepuntmobiele studenten is slechts één semester in Nederland. In het eerste semester van collegejaar '19-'20 waren er 1.640 studenten en in het tweede semester 880 studenten (NL: 13.600 en 7.110 studenten). De studiepuntmobiele en internationale diplomastudenten vormen in het eerste semester respectievelijk 4,1 en 16,2 procent van de gehele studentenpopulatie (NL: 1,9 en 12,7 procent).

Op nationaal niveau blijft een studiepuntmobiele student gemiddeld circa 7 maanden in Nederland. 49 procent van de studiepuntmobiele studenten studeert in Nederland via een Erasmusbeurs. 46 procent komt naar Nederland via een ander uitwisselingsprogramma en de resterende 5 procent op eigen gelegenheid. De meeste studiepuntmobiele studenten komen uit China, Spanje en Duitsland komen.

Het aantal studiepuntmobiele studenten is jaarlijks gemiddeld met 6 procent gegroeid (NL: +7 procent). In dezelfde periode is het aantal internationale diplomastudenten gemiddeld met 17

procent gegroeid (NL: +11 procent) tegenover een jaarlijkse groei van 1 procent bij de Nederlandse studenten (NL: +2 procent). In absolute zin komt dit neer op een ontwikkeling sinds collegejaar '11-'12 van respectievelijk 800, 5.700 en 3.400 studenten (NL: 7.600, 43.300 en 68.900 studenten). Op nationaal niveau is de groei van de internationale diplomastudenten vooral te zien bij de universiteiten, terwijl het aantal studiepuntmobiele studenten relatief hard is gegroeid bij de hbo-instellingen. De kwaliteit van het onderwijs wordt hoofdzakelijk als reden genoemd om naar Groningen te komen.

Nagenoeg iedere internationale student is uitwonend. 84 procent van de studiepuntmobiele studenten op nationaal niveau woont binnen de eigen studiestad. Dit percentage is iets hoger dan dat van de uitwonende internationale diplomastudent (81 procent) en duidelijk hoger dan dat van de Nederlandse diplomastudent (67 procent). Met 9 procent zijn studiepuntmobiele studenten op nationaal niveau, zoals te zien in figuur 8.6, niet vaak gehuisvest in een meerkamerwoning. Onder internationale diplomastudenten ligt dit aandeel met 16 procent ook onder het niveau van de Nederlandse diplomastudent (29 procent). Corporaties huisvesten in Nederland in samenwerking met universiteiten en hogescholen 67 procent van de studiepuntmobiele studenten. Dit is een aanzienlijk groter deel dan bij de (internationale) diplomastudenten (internationaal: 49 procent en Nederlands 39 procent). De rol van particuliere verhuur is beduidend kleiner dan bij de (internationale) diplomastudenten.

In de komende acht jaar wordt in Groningen een groei van 17 procent studiepuntmobiele studenten en een groei van 38 procent internationale diplomastudenten verwacht (NL: +19 en +36 procent). De prognoses van de studiepuntmobiele studenten zijn gebaseerd op de trend uit de afgelopen acht jaar gecombineerd met de wereldwijde demografische prognoses van het aantal jongeren en de beschikbare Erasmus+-programmamiddelen tot en met 2020. De verwachte sterke stijging bij de studiepuntmobiele studenten in de komende jaren wordt voor een groot deel veroorzaakt door de gemiddeld jaarlijkse stijging van de Erasmus+-programmamiddelen met circa 15 procent.

Corona

De coronapandemie heeft de internationale mobiliteit van studenten ernstig ontregeld. Aan het begin van de coronapandemie moest een deel van de internationale studenten terugkeren naar hun thuisland of konden zij niet naar Nederland reizen voor hun opleiding. Het fysieke onderwijs heeft toen plaatsgemaakt voor digitaal onderwijs. In collegejaar '20-'21 zijn veel uitwisselingsprogramma's in het hoger onderwijs voor de studiepuntmobiele studenten tot nader order uitgesteld. Dit betekent dat het aantal studiepuntmobiele studenten in het 1e semester van collegejaar '20-'21 vrijwel nihil zal zijn.

Het aantal internationale diplomastudenten dat de komende jaren naar Nederland zal komen is van veel factoren afhankelijk. In deze monitor is een mild en impactvol scenario doorgerekend waarin rekening wordt gehouden met de invloed van de coronapandemie op de studentenpopulatie. Hieruit blijkt dat in collegejaar '20-'21 in het milde scenario 9.900 en in het impactvolle scenario 9.300 internationale diplomastudenten worden verwacht in Groningen. In de trendprognose worden er 10.800 studenten studierend in Groningen verwacht. Over acht jaar zal het aantal internationale studenten studierend in Groningen in de trendprognose, het milde scenario en het impactvolle scenario naar verwachting op respectievelijk 13.800, 13.200 en 11.100 studenten liggen.

Beleid jongerenhuisvesting

We informeren u hieronder over de uitwerking van ons beleid met betrekking tot jongeren- en studentenhuysvesting. Allereerst geven we toelichting over het proces van onttrekkingsvergunningen en de verhuurdersvergunning. Vervolgens informeren we over de kwaliteitsslag in de bestaande voorraad, short stay en over het 'Convenant Studenten- en Jongerenhuysvesting in Groningen 2019-2022 (BouwJong 2.0)'.

Onttrekkingsvergunningen

Door het aanscherpen van onze beleidsregels voor onttrekkingsvergunningen in 2017, daalt het aantal verleende vergunningen jaarlijks. In 2020 zijn er tot op heden geen aanvragen ontvangen.

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Verleende vergunningen	201	112	92	69	27	0	0	0	0

Tabel 4: Aantal verleende omzettingsvergunningen tot 1 september 2020 (Bron: gemeente Groningen)

Het totaal aantal adressen met een onttrekkingsvergunning is op dit moment is 5.388, waarvan 1.330 met een beperkte onttrekkingsvergunning.

Beperkte onttrekkingsvergunningen

Tot 1 juli 2017 was het mogelijk om een beperkte onttrekkingsvergunning aan te vragen (voor panden die reeds aan 3 of meer bewoners werden verhuurd). Aanvragen van na 1 juli 2017 zijn geweigerd. Dat heeft geleid tot veel procedures. De rechtbank heeft een andere benadering gekozen. De rechtbank stelt dat verhuurders die na 1 juli 2015 drie kamers aan drie studenten wil verhuren een woning "onttrekken" en daarvoor een onttrekkingsvergunning nodig hebben. Maar dat vóór eigenaren die al voor 1 juli 2015 al drie kamers aan drie studenten verhuurden, deze woning al onttrokken was. Deze eigenaren hadden dus al onttrokken en voor het voortzetten van die bestaande situaties geldt geen onttrekkingsvergunningsplicht. Overigens wordt een onttrekkingsvergunning tegenwoordig een omzettingsvergunning genoemd.

Naar aanleiding van een uitspraak van de Raad van State zijn enkele situaties herzien en zijn er in 2020 3 vergunningen verleend. Omdat nog verder uitvoering gegeven moet worden aan de uitspraak is het aannemelijk dat er nog circa 60 beperkte omzettingsvergunningen worden verleend dit jaar. Er wordt hiermee geen kamerverhuur aan de stad toegevoegd omdat deze panden op dit moment al aan studenten verhuurd worden.

Omzetten onzelfstandige kamerverhuur naar zelfstandige appartementen

Een wijziging in bestaande beleidsregels maakt het sinds 2016 mogelijk om onzelfstandige woonruimtes (studentenkamers) om te zetten naar zelfstandige eenheden (studio's of appartementen). We willen de groei van nieuwe kamers afremmen en kwaliteit in de bestaande particuliere kamerverhuurmarkt verbeteren. Dit doen we door het toestaan van omzettingen van onzelfstandige kamers naar zelfstandige wooneenheden (appartement of studio), mits de zelfstandige woning minimaal 24 m² is, zich op één verdieping bevindt, door één huishouden bewoond wordt en het aantal huishoudens na woningvorming afneemt. De afgelopen maanden is de huidige beleidsregel geëvalueerd en van de uitkomsten doen we hieronder verslag.

Cijfers

Sinds september 2016 is volgens onze gegevens een vergunning om onzelfstandige kamers te verbouwen naar zelfstandige wooneenheden 125 keer verleend (zie tabel 4). 687 onzelfstandige kamers zijn omgezet naar 479 zelfstandige wooneenheden. Op deze manier zijn er 208 onzelfstandige wooneenheden van de kamerverhuurmarkt in Groningen verdwenen. Vergunningen worden bovengemiddeld vaak aangevraagd voor panden in de Korrewegwijk (30x), de Schildersbuurt (16x) en de Binnenstad (16x). Uit een steekproef van woningvormingsvergunning-aanvragen blijkt de gemiddelde grootte van nieuw gevormde studio's/appartementen 30 m² te zijn. Dat gemiddelde voldoet ruim aan de eis van 24 m².

	2016	2017	2018	2019	2020 (t/m 31 aug)
Verleende vergunningen	8	31	27	37	40

Tabel 4: Aantal verleende woningvormingsvergunningen tot 1 september 2020 (Bron: gemeente Groningen)

Beweegredenen voor het omzetten

We hebben verschillende ontwikkelaars benaderd en gevraagd naar hun beweegredenen om over te gaan tot omzetting. De eerst en meest genoemde reden is de hogere huur die een adres oplevert na de omzetting. De huurprijs van iedere zelfstandige woonunit stijgt aanzienlijk t.o.v. de huur voor een kamer, door een relatief kleine (financiële) investering. Daarbij komt dat een pand na de omzetting uiteindelijk vaak maar door 1 of 2 personen minder bewoond wordt, door een slimme herindeling van de ruimte. Een andere beweegreden is dat zelfstandige wooneenheden een ander type studentbewoner aantrekt. Het zijn vaak studenten in de eindfase van hun studie, die recht hebben op huurtoeslag. Deze studenten kunnen de gevraagde huur (indien de kale huur onder de toeslaggrens blijft) met behulp van huurtoeslag betalen en zijn over het algemeen rustigere en betrouwbaardere bewoners dan kamerhuurders. De laatste motivatie die door bevroegde partijen genoemd wordt, is de fysieke kwaliteitsslag die gemaakt wordt tijdens een omzetting. Pandeigenaren noemen dat zij de kans van het omzetten aangrijpen om de woning niet alleen anders in te delen, maar ook op te knappen. Er wordt in die gevallen gerenoveerd én verduurzaamd.

Betaalbaarheid en leefbaarheid

Er kan worden geconcludeerd dat omzettingen vaak leiden tot zelfstandige eenheden van verbeterde kwaliteit, van voldoende grootte en met meer privacy. De betaalbaarheid van eenheden is een punt van aandacht. De omgezette zelfstandige eenheden zijn voor studenten in de meeste gevallen alleen betaalbaar indien zij aanspraak kunnen maken op huurtoeslag (i.v.m. leeftijd en inkomen) én de gevraagde kale huurprijs onder de toeslaggrens valt.

Uit de evaluatie komt als mogelijk gevolg van de hoge huurprijzen naar voren dat studio's na omzetting soms bewoond worden door stellen. Zij delen de woonlasten en daardoor wordt een studio betaalbaar. Gevolg daarvan is wel dat de bewonersintensiteit in die gevallen na een omzetting niet afneemt of wellicht zelfs toeneemt. Uit gesprekken met omwonenden en ontwikkelaars blijkt echter dat deze situaties niet de overhand hebben. Over het algemeen neemt het aantal bewoners, en daarmee de druk op straat, wel af. Ook geven omwonenden aan dat huurders van de zelfstandige eenheden over het algemeen rustige en nette huurders zijn, vergeleken met bijvoorbeeld de overlast die kamerverhuurpanden soms veroorzaken.

Bovenstaande bevindingen geven op dit moment geen aanleiding om de beleidsregels aan te passen. We blijven de ontwikkeling, met bijbehorende cijfers en meldingen monitoren en komen hierop terug in het MJP van 2022-2025. Er bestaat een mogelijkheid om de beleidsregel, indien op dat moment gewenst, aan te passen of aan te scherpen wanneer bestemmingsplannen naar omgevingsplannen omgezet worden.

Nieuwbouw

In 2019 zijn er circa 1100 woonheden voor jongeren opgeleverd, waaronder de Nidoflat in de Reitdiepzone (698 eenheden), Polaris in Paddepoel (207 eenheden) en 275 eenheden aan de Oostersingel/Nieuweweg. Daarnaast zijn er ruim 300 eenheden in de studentenflat Dragant vernieuwd. De onzelfstandige eenheden van 12 m² zijn getransformeerd naar semi-zelfstandige studentenkamers van 18 m².

In 2020 is woontoren De Helix opgeleverd met 116 eenkamerappartementen, 96 tweekamerappartementen en 10 maisonnettes. Tevens is sinds augustus/september het aanbod in woontoren Atlas beschikbaar, waarbij het gaat om 224 semi-zelfstandige eenheden. Naar verwachting wordt in 2021 de Zwarte Doos opgeleverd met daarin 225 eenheden specifiek voor studenten. Ook gaan ze aan de slag met het voormalige KPN gebouw aan de Reitemakersrijge (circa 200 eenheden).

Verhuurdersvergunning

Uitrol verhuurdersvergunning

Op 1 januari 2019 is de uitrol van de verhuurdersvergunning gestart. Alle verhuurders die op 1 januari 2019 in bezit waren van een onttrekkingsvergunning hebben een verhuurdersvergunning ontvangen. In totaal betreft dit ca. 5.500 vergunningen. Daarnaast zijn er tot op heden 37 bemiddelingsvergunningen aangevraagd en verstrekt. Tevens worden er aanvragen voor vergunningen aangevraagd die meer maatwerk vragen (tot op heden 143 aanvragen), bijvoorbeeld voor woningen waar eerder geen onttrekkingsvergunning voor is aangevraagd.

Er is een bezwaar binnengekomen tegen de invoering van het stelsel. Gezien het vergunningstelsel aan de APV is toegevoegd, is het bezwaar niet ontvankelijk verklaard. Daarnaast is er een bezwaarschrift ingediend tegen een verleende vergunning. Daarover is nog geen beslissing op bezwaar genomen.

Uitvoering en handhaving verhuurdersvergunning

Tot op heden zijn er tevens geen vergunningen geweigerd. De prioriteit hoofdzakelijk gelegen op de invoering van het stelsel. De afgelopen periode hebben we een aanzienlijk aantal aanvragen ontvangen voor vergunningen die meer maatwerk vragen (bijvoorbeeld voor woningen waar eerder geen onttrekkingsvergunning voor is aangevraagd). Om meer uitwerking aan de uitvoering van het stelsel te geven is opdracht gegeven op handhavingsbeleid op te stellen.

Sinds 2016 verzamelen we via het Meldpunt Ongewenst Verhuurverdrag (MOV) meldingen over bedreigingen en intimidaties. In totaal hebben we sinds de start 160 meldingen ontvangen en gedocumenteerd. We zien dat het aantal meldingen sinds de invoering van het vergunningstelsel

afneemt. We vermoeden dat het stelsel daarom enerzijds zorgt voor preventieve werking, maar anderzijds krijgen we ook signalen dat studenten geen melding durven te sturen.

Naast het MOV zijn we in 2019 gestart met de casustafel 'huisjesmelkers' waarin we casussen bespreken met VTH, OOV en de politie. Het invoeren van de vergunning heeft tot op heden niet tot handhaving geleid. Dit omdat het in diverse casussen ontbreekt aan voldoende herhaaldelijke meldingen. In Q1 2021 wordt de verhuurdersvergunning geëvalueerd en worden er aanbevelingen voor het vervolg gegeven.

Short stay

In juni is het Kaderdocument Overnachtingenmarkt vastgesteld. Dit kaderdocument geeft uitgangspunten voor de overnachtingenmarkt, AirBnB en short stay. Op basis van deze punten zijn we bezig beleid te formuleren. Daarnaast zal een deel van de uitgangspunten nader uitgewerkt worden in de Huisvestingsverordening op het moment dat ook de Wet Toeristische verhuur van woonruimte van kracht wordt. Dit is landelijke wetgeving die op dit moment in procedure is.

Convenant Studenten- en Jongerenhuisvesting in Groningen 2019-2022 (BouwJong 2.0)

Evaluatie

Het Convenant Studenten -en Jongerenhuisvesting in Groningen 2019-2022 (BouwJong 2.0) is november 2018 ondertekend. In januari 2019 zijn we gestart met de uitwerking van het convenant. Naast enkele doelstellingen is in het convenant opgenomen dat er een jaarlijkse evaluatie zal plaatsvinden. Gezien er organisatorisch een duidelijke scheiding is tussen de realisatie van de piekopvang en de lange termijnoplossingen, is besloten beide onderdelen apart te evalueren. De evaluatie van de piekopvang is in december 2019 afgerond. De uitkomsten hiervan hebben wij in de Studentenmonitor van 2019 met u gedeeld. In het voorjaar van 2020 zijn de lange termijnoplossingen geëvalueerd. Hieronder delen wij met u de resultaten en informeren wij u over het vervolg.

Doordat convenantpartners sinds februari 2019 nauw samenwerken aan thema's m.b.t studenten- en jongerenhuisvesting ontstaat er kennis en begrip voor elkaars organisaties. De partners raken steeds meer op de hoogte van keuzes die intern per organisatie worden gemaakt en kunnen dit verstalen naar een uiteindelijk gezamenlijk resultaat. Er is dan ook de wil en betrokkenheid om een goed resultaat te halen. De organisatie rondom de piekopvang wordt door vrijwel alle partijen als succesfactor genoemd. In 2020 hebben we daarom de samenwerkingsvorm in stand gehouden. Toekomstperspectief en proactief werken zijn verbeterpunten voor de toekomst. De partners hebben aangegeven voor de lange termijnoplossingen een meer vaste doelstelling nodig te hebben met haalbare tussentijdse mijlpalen.

Vervolg

Om meer stuurinformatie te verkrijgen wordt er specifiek onderzoek gedaan naar de prognose en wensen en behoefte op de middellange en lange termijn. Voor dit onderzoek wordt gebruik gemaakt van verschillende bestaande onderzoeken waaronder het Woonbehoefteonderzoek en de lokale monitor Studentenhuisvesting (Kences). In december 2020 wordt het onderzoek opgeleverd. Op basis daarvan zal blijken of de visie om een aanvullend bouwprogramma van 1000-1500 eenheden geborgd blijft.

Piekopvang 2020

De RUG en de HG verwachtten in 2020 een grotere instroom van eerstejaars internationale

studenten dan in 2019. Om die reden zijn de partners begin 2020 gestart met de voorbereidingen voor de piekopvang. Door de coronacrisis bleek de instroom echter minder groot. Op basis van de prognose en veelvuldig overleg is gebleken dat in het structureel aanbod voldoende ruimte zou zijn om de instroom op te kunnen vangen. Om die reden hebben de partners besloten in 2020 geen piekopvang te organiseren. Het is aannemelijk dat de instroom zal verschuiven naar februari. De overlegstructuur wordt om die reden doorgezet, maar dan in minder frequente vorm.

Samenleven tussen studenten en stadgers

We streven naar evenwichtige wijken, waarin studenten en andere stadgers op een goede manier naast elkaar kunnen samenleven. Dat doen we enerzijds door het aanscherpen van beleidsregels en de inzet op een kwalitatieve verbetering van de huisvesting voor jongeren en studenten, maar door inzet op samenwerking. WIJS is hier een sprekend voorbeeld van deze samenwerking.

WIJS in Groningen

Jaarlijks geven wij u in het MJP een korte terugblik op de werkzaamheden en ontwikkelingen van WIJS. Dit jaar informeren wij u tevens over de continuering van de samenwerkingsovereenkomst met Rijksuniversiteit Groningen, Hanzehogeschool, WIJ Groningen, Alfa College, Noorderpoort en Gemeente Groningen en de toekomst van WIJS. Daarmee beantwoorden wij eveneens de **motie 'WIJS me de weg'** van Student en Stad en Groen Links (motie 38, voorjaarsdebat 2020).

In de motie lezen we dat WIJS (Wijk Inzet door Jongeren en Studenten) waardevol wordt gevonden door de gemeenteraad. De inzet van voldoende FTE's wordt als een meerwaarde gezien in de fase waarin WIJS nu zit. Groei van het aantal FTE's zou betekenen dat de organisatie van WIJS verder kan worden gecontinueerd en kan doorgroeien, met bijvoorbeeld meer inzet van studenten op meer locaties in de gemeente. Op dit moment bestaat het coördinerende projectteam van WIJS uit 4,3 FTE, waarvan 2,1 FTE in dienst bij de gemeente Groningen (Wonen en Gebiedszaken), 0,8 FTE bij WIJ Groningen en 1,4 FTE in dienst bij de onderwijsinstellingen, die tevens investeren in inzet van docenten.

Bij WIJS doen studenten van verschillende onderwijsniveaus en opleidingen ervaring op in de samenleving en heeft de samenleving profijt van de kennis en talenten van studenten. WIJS brengt studenten en andere inwoners van de gemeente Groningen samen, onder andere doordat studenten ondersteuning bieden aan inwoners van de gemeente. Daarnaast organiseert WIJS in de hele gemeente activiteiten, zoals workshops over digitale laaggeletterdheid, voorlichting over gezonde voeding en kerstactiviteiten met jong en oud. Ook doet WIJS in opdracht van maatschappelijke opdrachtgevers onderzoek naar bijvoorbeeld leefbaarheid in straten, gezonde leefstijl onder ouderen of burgerinitiatieven in wijken.

Van pilotproject tot samenwerkingsverband

In de afgelopen jaren is WIJS gegroeid van pilotproject tot een vaste waarde in de stad. Er wordt vanuit meerdere locaties gewerkt (de Ruimte in Paddepoel, Floreshuis in de Korrewegwijk, Wijkbedrijf Selwerd en spreekuren in het Forum).

De samenwerking WIJS is gestart met de Hanzehogeschool en de Gemeente, maar is inmiddels uitgebreid met de Rijksuniversiteit Groningen, WIJ Groningen, het ALFA College en het Noorderpoort College. Daarnaast is afgelopen voorjaar de locatie in Paddepoel verbouwd en werkt WIJS vanuit die

locatie samen met de SNS en de co creatiebeweging “Mooi Wel Paddepoel”; de focus ligt op (financiële) zelfredzaamheid van de bewoners in de wijken rondom Winkelcentrum Paddepoel.

Het Akkoord van Groningen steunt WIJS via de City Deal Kennismaken (een subsidieregeling van Ministerie van Binnenlandse zaken en Ministerie van Onderwijs). Deze financiële impuls heeft het onder andere mogelijk gemaakt dat er een learning community is opgezet tussen MBO-HBO-WO studenten, waarbij de Rijksuniversiteit en het MBO zijn daarmee nu ook aangesloten.

Tot slot vormt WIJS in de Regiodeal Groningen Noord (die het College met het Rijk heeft gesloten) een partner, vooral op het onderdeel meedoen. WIJS wordt voor het gemeentelijk aandeel vanuit de gebiedsteams West en Oude wijken en Stadsontwikkeling gefinancierd. Uitbreiding van taken worden in de nabije toekomst vooral langs die weg en in evenredigheid met de andere samenwerkingspartners bekostigd.

Toekomst

Sinds de motie is aangenomen, heeft de gemeente de inzet van FTE verhoogd met 0,6 FTE voor communicatie en coördinatie van de steunpunten. We willen de uitbreiding van FTE's laten meegroeien met de ambities van de deelnemende partijen. Wij streven daarbij naar een zo evenwichtig mogelijke verdeling tussen alle deelnemende partijen, waarbij naast FTE's ook huur en begeleiding/coördinatie zijn inbegrepen.

De samenwerkingsovereenkomst WIJS (Gemeente Groningen, Rijksuniversiteit Groningen, Hanzehogeschool, WIJ Groningen, Alfa College en Noorderpoort) in de huidige vorm loopt tot juni 2021. Alle deelnemende partijen hebben aangegeven de samenwerking voort te willen zetten en voor langere termijn aan te willen gaan. In april 2021 wordt een besluit genomen op welke wijze en in welke vorm de samenwerking vervolg zal krijgen.

Bezoek aan WIJS

Wanneer de Corona-maatregelen het toelaten, zal een uitnodiging volgen van WIJS aan de gemeenteraad voor een werkbezoek op één van de WIJS-locaties.

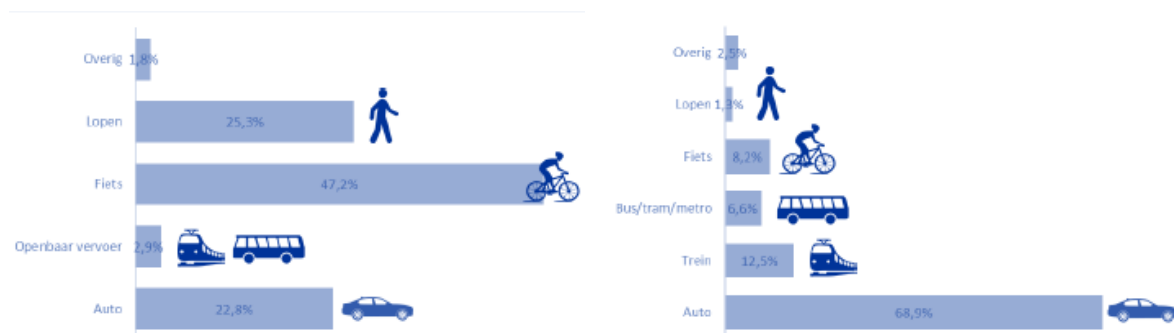
4. Meerjarenprogramma Verkeer & Vervoer 2021-2024

4.1 Inleiding

Het Meerjarenprogramma Verkeer en Vervoer 2021-2024 beschrijft hoe wij ook de komende jaren blijven werken aan een goed bereikbare gemeente met een aantrekkelijke, veilige en gezonde leefomgeving. Het is ons concrete uitvoeringsprogramma voor de periode 2021-2024 waarin we op hoofdlijnen weergeven welke projecten en activiteiten we zelf doen of waarin we samenwerken met onze partners. Uiteraard is het programma in lijn met de ambities uit het coalitieakkoord en onze omgevingsvisie The Next City, maar het sluit ook naadloos aan bij de situatie van vandaag. Het programma loopt uiteen van visie- en beleidsvorming, onderzoek en innovatie tot talloze grote en kleinere projecten of individuele maatregelen.

Met een stevig groeiende gemeente is het een flinke uitdaging om de impact van het verkeer op het stedelijk gebied zoveel mogelijk in balans te houden met aantrekkelijkheid en leefbaarheid. Samen met het terugdringen van de CO₂-uitstoot in het kader van onze klimaatdoelstellingen vraagt dit op de eerste plaats om minder mobiliteit en in de tweede plaats om een transitie naar minder ruimte innemende en emissievrije mobiliteit. Dat betekent dat het speelveld rond mobiliteit de komende tijd flink moet veranderen. De coronacrisis heeft laten zien dat we onszelf minder vaak hoeven te verplaatsen als we meer thuis werken en vaker online onderwijs volgen. Als de coronacrisis straks voorbij is, willen we hier vol op blijven inzetten. Dat is waar onze nieuwe Mobiliteitsvisie voor staat.

Onze gemeente bestaat uit een compacte stad met daaromheen een aantrekkelijk landelijk gebied met compacte dorpen. We zijn een groeiende gemeente die een sterke (boven)regionale rol vervult in een krimpende regio. Deze kenmerken zien we ook terug in de opbouw van onze mobiliteit en de ontwikkeling daarvan. Lopen en fietsen – de meest gezonde manieren om je te verplaatsen – zijn samen verantwoordelijk voor bijna driekwart van alle verplaatsingen (bron CBS) (zie figuur 1). Daarentegen is de autoafhankelijkheid in de regio, onder meer vanwege het dunne achterland, juist erg groot: ruim twee derde van alle verplaatsingen van en naar onze gemeente gaat per auto (bron CBS). De samenstelling en verandering van mobiliteitspatronen in onze gemeente, maar ook daarbuiten, vormen belangrijke bouwstenen voor het programma Verkeer en Vervoer.

Figuur 1 Verplaatsingen in de gemeente Groningen en verplaatsingen van/naar de gemeente Groningen (bron CBS)

De totale omvang van het programma Verkeer en Vervoer bedraagt 1,2 miljard euro! Daarin zijn Aanpak Ring Zuid en Groningen Spoorzone natuurlijk de meest in het oog springende projecten. Maar ook voor andere, nieuwe speerpunten zijn financiële middelen beschikbaar. Zo zijn onlangs onze Conceptvisie Stadslogistiek Groningen en onze Visie Laadinfrastructuur Groningen vastgesteld, gaan we verder met de implementatie van maatregelen uit ons Uitvoeringsprogramma Fiets 2019-2022 en onze Parkeervisie, Binnenstadvisie en Concept Visie op het Gronings OV 2040 en hebben we de City Deal Ruimte voor Lopen ondertekend. Maar er zijn ook nieuwe uitdagingen. Het opstellen

van een gemeentelijke Mobiliteitsvisie en als uitvloeisel daarvan een Deelmobiliteitsstrategie vormen in 2021 belangrijke speerpunten binnen het programma Verkeer en Vervoer.

Een groot deel van alle investeringen binnen het programma Verkeer en Vervoer wordt momenteel gedekt met structurele middelen. Vanaf 2023 lopen de kapitaalslasten echter snel op en dat betekent dat de 'vrije financiële ruimte' binnen het programma de komende jaren steeds kleiner zal worden.

Agenda

Het Meerjarenprogramma Verkeer en Vervoer 2021-2024 schetst de lijn voor de komende jaren op mobiliteitsgebied. Daarnaast agendeert het nieuwe ontwikkelingen en belicht het de financiële kant. De hoogtepunten van onze bereikbaarheidsagenda voor de komende jaren zijn weergegeven in het volgende schema.

4.2 Belangrijkste opgaven 2021-2024 en activiteiten 2021

In deze paragraaf beschrijven we de activiteiten binnen het programma Verkeer en Vervoer waaraan we de komende periode – en dan vooral in 2021 – werken. We beginnen met de grootste opgaven: onze Mobiliteitsvisie, de Aanpak Ring Zuid en Groningen Spoorzone. Vervolgens gaan we in op onze zes inhoudelijke opgaven: fiets, openbaar vervoer, auto, parkeren, verkeersveiligheid en duurzame en slimme mobiliteit en stedelijke logistiek.

Programma Verkeer en Vervoer

"Te voet, met de fiets of met het openbaar vervoer als het kan, met de auto als het moet ."

- Goed bereikbare gemeente.
- Verduurzamen van mobiliteit.
- Verminderen van de impact van het (auto)verkeer op de leefbaarheid, bijdragen aan een aantrekkelijke, veilige en gezonde leefomgeving.

Thema's en Onderzoek

- Mobiliteitsvisie
- Uitvoeren fietsprojecten uit Uitvoeringsprogramma Fiets 2019-2022
- Verbeteren bestaande en nieuwe treinverbindingen (zoals Lelylijn) en opwaarderen openbaar vervoervoorzieningen
- Uitbreiding betaald parkeren en invoeren nieuwe parkeernormen auto en fiets
- Aanpak van (objectieve en subjectieve) verkeersveiligheidsknelpunten
- Duurzame en slimme Mobiliteit: elektrisch laden, Mobility as a service (MaaS), deelmobiliteit, digitalisering en Verkeersmanagement
- Stedelijke Logistiek: zero-emissiezone voor stadslogistiek in 2025 inclusief handhaving, monitoring en ontheffingenbeleid

Legenda

Strategie en Uitvoering

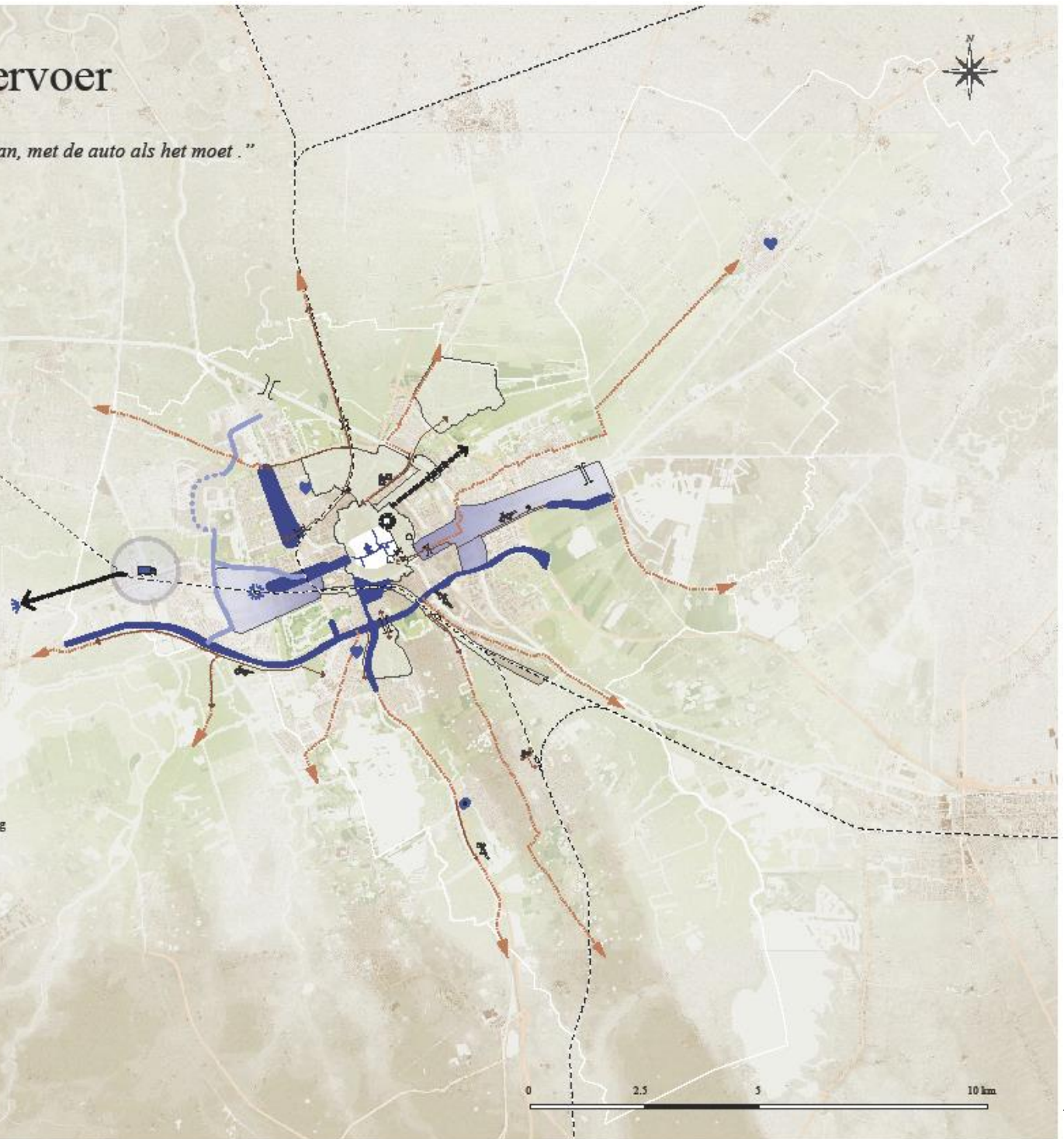
The Next City ontwikkelgebieden:
Veilig en aantrekkelijk bereikbaar

Goed bereikbare gemeente

- Aankpak Ring Zuid, Ring West, Meerstad-Binnenstad, Suiker-Binnenstad
- Herinrichting binnenstad: 'Ruimte voor Jou'
- Stationslocatie aan de Suiker
- Westflank: Onderzoek naar gebiedsontsluiting
- Doorfietsroute naar Assen, Leek, Winsum en Meerstad/Harkstede
- Uitvoering Kattenbrug, brug Stadshavens, Gerrit Krolbrug, busbaanbrug, Paddepoelsterbrug
- Extra fietsenstallingen station Groningen Noord
- Uitwerking voorkeursvariant Oosterhamrikzone
- Openbaar Vervoersknooppunt UMCG Noord
- Verbeteren Fietsbereikbaarheid Europapark
- Herkenbaarheid regionale doorfietsroutes
- Suikerbietenroute
- Lelylijn

Bijdragen aan aangename, veilige en gezonde leefomgeving

- Zero-emissiezone voor Stedelijke Logistiek
- Aankpak Groningen Spoorzone
- Extra aandacht voor winkelcentra Paddepoel, Overwinningsplein, Koopmansplein
- Kwalitatieve fietsverbindingen
- Fietsstraten Korreweg en Rummerinkhof
- Fietsenstalling Grote Markt
- Bussen over Oost

4.2.1 Grootste opgaven

Mobiliteitsvisie

In onze nieuwe Mobiliteitsvisie beschrijven we de belangrijkste keuzerichtingen op het gebied van bereikbaarheid, duurzaamheid en leefbaarheid en de onderlinge samenhang daarvan. Daarbij zetten wij een uitstekende leefkwaliteit voorop. Dat houdt in dat we onze mobiliteit zo willen inrichten dat personen en goederen niet alleen zo snel mogelijk van A naar B reizen, maar dat we ook een gemeente willen waar het fijn is om te zijn en te verblijven. Dat betekent meer groen en aantrekkelijke openbare ruimtes en minder geluidbelasting en luchtvervuiling. En dat is goed voor de gezondheid en het welzijn van onze inwoners. Uiteraard houden we daarbij het belang van mobiliteit voor het maatschappelijk en economisch functioneren altijd voor ogen.

De coronacrisis heeft ingrijpende gevolgen gehad voor onze mobiliteit. De manier van reizen en ook hoe wij tegen mobiliteit aankijken is daardoor behoorlijk veranderd. Uit diverse onderzoeken blijkt dat na de crisis het thuiswerken niet meer weg te denken is en dat flexibiliteit in reizen belangrijker wordt. De positieve invloed van de coronacrisis op mobiliteit willen we blijven vasthouden. Daarom is 'anders en minder reizen' een belangrijk thema in onze Mobiliteitsvisie. Verder beschrijft de Mobiliteitsvisie het toekomstbeeld van ons mobiliteitsstelsel, zodat de ruimtelijke functies in onze gemeente goed worden gefaciliteerd. Het beschrijft hoe een toekomstbestendig verkeersnetwerk van wegen, fietspaden, voetpaden, busbanen en spoorlijnen eruit moet zien. Met andere woorden:

- welke plekken kunnen verkeersluw worden gemaakt?
- waar zijn nieuwe openbaar vervoerverbindingen nodig?
- hoe gaan we om met kleinschalige, vraagafhankelijke bussen in wijken en dorpen?
- hoe faciliteren we het parkeren van fietsen en auto's?
- hoe kijken wij aan tegen deelmobiliteit en andere ontwikkelingen zoals 'slimme' mobiliteit?

De Mobiliteitsvisie gaat nadrukkelijk over onze stad én onze dorpen. Bepaalde accenten die voor een stadse omgeving gelden, kunnen voor het landelijk gebied overigens anders zijn. De uiteindelijke vaststelling van de Mobiliteitsvisie vindt naar verwachting plaats in het 2de kwartaal van 2021.

Aanpak Ring Zuid

Binnen het programma Verkeer en Vervoer is de Aanpak Ring Zuid op afstand het grootste project. Met diverse infrastructurele ingrepen verbeteren we onze stedelijke, regionale en (inter)nationale bereikbaarheid aanzienlijk en leggen we de basis voor de toekomst. Het plan zorgt ervoor dat het verkeer vlotter doorstroomt, dat de verkeersveiligheid toeneemt en dat alle bestemmingen beter bereikbaar worden. Bovendien wordt de weg beter ingepast in de omgeving met een aanzienlijke verbetering van de leefkwaliteit rond de Zuidelijke Ringweg.

Inmiddels is er op hoofdlijnen een akkoord tussen de opdrachtgever en de opdrachtnemer over een oplossing voor de financiële gevolgen van de vertraging binnen het project. Momenteel worden deze afspraken verder uitgewerkt en vastgelegd.

De werkzaamheden aan de Zuidelijke Ringweg zijn inmiddels in volle gang en zichtbaar voor iedereen. Op <https://www.aanpakringzuid.nl/uitvoering/actuele-werkzaamheden> zijn alle werkzaamheden weergegeven. Tijdens de aanleg van een nieuwe Zuidelijke Ringweg hebben we te maken met extra hinder op de weg zelf, maar ook op toeleidende wegen. Gezien de impact van het project op de verkeersstructuur en de omvang en complexiteit van dit project blijft een goede uitvoering ook de komende jaren onze hoogste prioriteit hebben. Het gaat daarbij overigens niet alleen om werkzaamheden binnen het plangebied zelf, maar juist ook om de aansluiting op de rest van het verkeersnetwerk. Om de hinder zoveel mogelijk te beperken is Groningen Bereikbaar opgericht. Samen met collega-overheden en tientallen partners uit het bedrijfsleven en het onderwijs werkt Groningen Bereikbaar dagelijks aan het beschikbaar maken van (reis)alternatieven,

communiceert ze over de diverse (deel)projecten en probeert ze grip te houden op de totale uitvoeringsplanning van projecten. In 2024 kan de hoofdverkeersrijbaan gebruikt worden door het autoverkeer. Het jaar daarop worden de laatste werkzaamheden afgerond.

Groningen Spoorzone

De ombouw van het Hoofdstation, het belangrijkste en grootste openbaar vervoerknooppunt van Noord-Nederland, is momenteel in volle gang. De bereikbaarheid van Groningen per spoor wordt de komende jaren sterk verbeterd met het project Groningen Spoorzone. Met extra treinen, treinen die bij het Hoofdstation door kunnen rijden en een verbetering van de overstapmogelijkheden tussen regionale en landelijke treinen en andere modaliteiten als bus en fiets, realiseren we veel (tijd)winst voor de reizigers. Ook de fiets krijgt een nog prominentere plek in het stationsgebied. Behalve de aanleg van een spoorkruisende fietstunnel breiden we de stallingscapaciteit uit naar 16.000 en op termijn zelfs naar 17.500 plekken, grotendeels in een nieuwe ondergrondse fietsenstalling aan de zuidzijde.

Doordat het voormalige opstel terrein voor treinen naar Haren is verhuisd, is aan de zuidzijde van het Hoofdstation ruimte ontstaan voor nieuwe ontwikkelingen. De komende jaren groeit Stationsgebied Zuid uit tot een autoluwe toplocatie met functies als wonen, werken en verblijven. Ook de nieuwe Oosterpoort zou hier moeten komen. Verder onderzoeken we een betere (loop)verbinding tussen het Hoofdstation, Martiniplaza en het Stadspark via de Parkweg (zie ook Programma Ruimtelijke Economie). De insnijding van het Emmaviaduct, waarbij nieuwe op- en afritten in het midden van het viaduct gemaakt worden, moet ervoor zorgen dat bussen van en naar het zuiden een directe toegang tot het nieuwe busstation krijgen. Naar verwachting vindt hierover in 2021 besluitvorming plaats.

De aanleg van een nieuwe bustunnel, de verplaatsing van het busstation naar de zuidzijde en een rechtstreekse ontsluiting van het nieuwe busstation op het Emmaviaduct moeten de Stationsweg langs het Hoofdstation ontlasten. Dit biedt enorme kansen voor de herinrichting van het stationsvoorgeplein en het verbeteren van de loopstromen tussen de binnenstad en het stationsgebied. De huidige planning gaat ervan uit dat de verbouw van het Hoofdstation eind 2023 kan worden afgerond en dat ook de verplaatsing van de bussen naar het nieuwe busstation dan een feit is.

4.2.2 Opgave: Fiets

De fiets is en blijft het meest duurzame vervoermiddel binnen het programma Verkeer en Vervoer en daarom blijven we ons hier ook de komende periode fors voor inzetten. Leidend daarbij is ons vastgestelde Uitvoeringsprogramma Fiets 2019-2022.

Regionaal en stedelijk fietsnetwerk

Goede fietsvoorzieningen zijn essentieel om onze compacte stad en de omliggende dorpen leefbaar, veilig, bereikbaar en aantrekkelijk te houden. Maar onze fietsinfrastructuur verleidt onze inwoners ook tot bewegen. Regionaal blijven we ons daarom vooral inzetten op de realisatie van hoogwaardige doorfietsroutes. Zo willen we meer mensen voor de fiets laten kiezen in plaats van voor de auto. Op het stedelijke fietsnetwerk zien we naast een sterke toename van het fietsgebruik ook een toename in de diversiteit en verschillen in snelheid op het fietspad zelf. Naast de vertrouwde (elektrische) fiets zien we steeds meer bakfietsen, transportfietsen, driewielers, speed pedelecs, aangepaste fietsen voor ouderen en mensen met een handicap, etc.. Op een aantal plekken lopen we letterlijk tegen de capaciteits- en doorstromingsgrenzen aan. Daarom zetten we in op de aanleg van nieuwe, ontbrekende schakels in ons fietsnetwerk, maar ook in de opwaardering van bestaande fietsvoorzieningen ofwel de schaa sprong. Comfort en verkeersveiligheid staan daarbij altijd voorop.

Verbeteren fietsbereikbaarheid Europapark

Het Europapark is met de auto en het openbaar vervoer goed bereikbaar. Het toenemende belang van wonen en recreëren in het Europapark in plaats van werken heeft ervoor gezorgd dat het fietsnetwerk in dit gebied een flinke impuls kan gebruiken. Daarom willen we de Boumaboulevard en de Verlengde Lodewijkstraat verkeersveiliger inrichten en de fietsbereikbaarheid vanuit Helpman en Meerstad verbeteren (zie ook Programma Ruimtelijke Economie).

Overlast snor- en bromfietsen

Een belangrijk aandachtspunt bij onze inwoners vormt de toenemende overlast van snor- en bromfietsen. Daarom maken we een voorstel waarin ons voornemen is om zoveel mogelijk snorfietsen te weren op fietspaden en een verbodzone in te willen stellen voor snor- en bromfietsen met een verbrandingsmotor in (delen van) de binnenstad. De besluitvorming hieromtrent vindt plaats in 2021.

Fietsparkeren

Het grote aandeel fietsverkeer in onze gemeente zorgt ook voor veel gestalde fietsen. Met name in de binnenstad, de schilwijken en bij stations staan onze ambities op het gebied van leefbaarheid en toegankelijkheid daardoor soms onder druk. We blijven fietsers stimuleren hun fiets zoveel mogelijk te stallen op plekken waar wij dat willen. Het herwinnen van de openbare ruimte vraagt tevens forse investeringen in de aanleg van nieuwe en uitbreiding van bestaande fietsenstallingen. Omdat we willen dat fietsen overal goed gestald (kunnen) worden, openen we in 2021 de nieuwe fietsenstalling aan de Grote Markt en onderzoeken we mogelijke locaties voor fietsenstallingen aan de west- en zuidzijde van de binnenstad.

Maar met (de realisatie van) fietsenstallingen alleen zijn we er niet. Ook de gedragsverandering van de fietser zelf blijft voor ons een belangrijk speerpunt. Om die reden blijven we inzetten op handhaving op foutgestalde fietsen in de binnenstad en bij stations, het sneller ruimen van wees- en wrakfietsen en de inzet van fietsstewards in het kernwinkelgebied (zie ook Programma Leefkwaliteit).

4.2.3 Opgave: Openbaar Vervoer

Goed collectief vervoer is een ruimte-efficiënte mobiliteitsvorm die een positieve bijdrage levert aan onze ambities. Naast lopen en fietsen richten we ons daarom bij voorkeur op openbaar vervoer in plaats van op individueel gemotoriseerd vervoer. Het openbaar vervoer staat momenteel voor een dubbele groeiopgave. We zijn een stevig groeiende gemeente, maar daarnaast neemt ook het belang van onze gemeente in de regio toe. De belangrijke keuzes die we maken voor het openbaar vervoer van nu en voor de toekomst zijn opgenomen in onze vastgestelde Concept Visie op het Gronings OV 2040 en worden meegenomen in de Mobiliteitsvisie.

Binnen de Concept Visie zijn de volgende ambities het meest beeldbepalend:

- We werken volgens de principes van Transport Oriented Development (TOD) met een hoge verstedelijking rond openbaar vervoerknooppunten. Dit vergt afstemming met onze stedelijke ontwikkeling;
- Voor onze gemeente – de zesde gemeente van Nederland en (inter)nationale kennisstad – zijn uitstekende openbaar vervoerverbindingen met de Randstad en Bremen/Hamburg randvoorwaarde. Het verkorten van de (inter)nationale reistijden van en naar Groningen is cruciaal;
- Gedachte is om (regionale)treinreizigers meer en verder de stad in te brengen, zodat er meer directe verbindingen ontstaan tussen de regio en (economische) voorzieningen en onderwijs in de stad;
- Naar analogie van de succesvolle Q-link lijnen menen we dat het openbaar vervoer een grotere rol kan vervullen wanneer bussen minder door de wijken en dorpen ‘meanderen’. Daarbij stellen

we wel als randvoorwaarde dat er voor de minder zelfredzame reiziger, die onvoldoende in staat is de eerste en laatste korte afstand te overbruggen, goede (vraagafhankelijke) alternatieven voorhanden zijn;

- Op enkele buscorridors is consistente ruimtelijke en infrastructuurplanning voorwaarde om Q-liner en Q-link lijnen hoogwaardig te kunnen laten functioneren;
- We zetten in op meer hubs in de gemeente. Inzet is dat alternatieve oplossingen voor de laatste en eerste korte afstand zich daar ontwikkelen.

Met het nieuwe Hoofdstation, een nieuwe bustunnel, de doorkoppeling van de regionale treinen en de oplevering van het busknooppunt UMCG Noord werken we de komende jaren verder aan het verhogen van de bijdrage die het openbaar vervoer aan de verdere ontwikkeling van onze gemeente geeft. De coronacrisis zorgt daarbij voor een onverwachte en onwenselijke dip in de verdere doorontwikkeling van ons openbaar vervoer. Onze inzet is om de nadelige effecten daarvan zoveel mogelijk te beperken en de kansen die deze dip geeft te verzilveren.

Verbeteren bestaande en nieuwe OV-verbindingen

Wij streven naar uitstekend openbaar vervoer in de gemeente zelf met goede verbindingen van en naar de regio, de rest van Nederland en Europa. De reiziger moet het openbaar vervoer in onze regio beleven als één netwerk. Reizen met het openbaar vervoer moet gemakkelijker, sneller en comfortabeler worden. Dat proberen we te bereiken door goede onderlinge samenwerking, over de concessiegrenzen heen te kijken en het openbaar vervoernetwerk integraal onderdeel te laten zijn van het totale mobiliteitssysteem. We willen vooral inzetten op het beter benutten van bestaand spoor of door 'slimme' toevoegingen aan bestaand spoor. Zo zetten we in op verbetering van de treinverbinding tussen Groningen en de Randstad door het verbeteren van bestaand spoor (onder andere door optimaal benutten van de potentie van de Hanzelijn en grotere robuustheid van het spoor tussen Zwolle en Meppel) en realisatie van de Lelylijn. En daar waar spoorlijnen ontbreken, zetten we in op het verder verbeteren van het Q-linkproduct.

Het reguliere openbaar vervoer rijdt in de toekomst misschien minder diep de wijken, buurten en dorpen in. Dat laat onverlet dat het openbaar vervoer wel een belangrijk maatschappelijk bindmiddel blijft. Een slimmere en betere koppeling tussen het hoogwaardige openbaar vervoer en de wijken, buurten en dorpen op wijk- en buurthubs is hiervoor dan ook randvoorwaardelijk.

4.2.4 Opgave: Auto

Ondanks dat we vooral inzetten op voetganger, fiets en (collectief) openbaar vervoer blijft de auto in alle toekomstscenario's nog lange tijd dominant aanwezig. Een stevige basisinfrastructuur blijft dan ook noodzakelijk, want autoverkeer hoort immers zo min mogelijk thuis in onze binnenstad, wijken of dorpen. Dit bestaat uit goed functionerende ringwegen met directe inprikkers naar de binnenstad, parkeergarages, werklocaties, voorzieningen en wijken en dorpen.

Westelijke Ringweg

Het verkeer op de ringwegen moet zoveel mogelijk kunnen doorstromen op een verkeersveilige manier. Daarom hebben we met de provincie afgesproken om de gehele ringweg ongelijkvloers te maken. Na voltooiing van de Zuidelijke Ringweg gaan we daarom aan de slag met de Westelijke Ringweg, vanaf de afrit Kostverloren tot aan het Reitdiepplein. Tegelijkertijd met het ongelijkvloers maken van de Westelijke Ringweg beogen we ook meer samenhang en verblijfskwaliteit te brengen in het gebied rond de ringweg en willen we Vinkhuizen beter verbinden met de binnenstad en Paddepoel. De ambities die we hierbij nastreven, zijn vastgelegd in de voorverkenning. In 2021/2022 werken we de verschillende alternatieven en varianten voor de Westelijke Ringweg verder uit, wegen we deze tegen elkaar af en bepalen we uiteindelijk een voorkeursvariant.

Omdat realisatie van de ombouw van de Westelijke Ringweg nog heel ver weg lijkt, vinden we het belangrijk om voor onze inwoners alvast een drietal tussentijdse maatregelen te nemen. Het gaat daarbij om het sociaal veiliger maken van de fietstunnels Pleiadenlaan en Zilverlaan-Friesestraatweg, het toepassen van innovatieve geluidsmaatregelen op de ringweg zelf en het verbeteren van de verkeersveiligheid en doorstroming in de omgeving van Reitdiephaven.

Westflankstudie

Aan de westkant van Groningen staat de komende jaren echter meer te gebeuren. Zo realiseren we hier een groot deel van onze woningbouwopgave in wijken als De Held III en Suikerfabriek en liggen er zoekgebieden voor wind- en zonne-energie (zie ook Programma's Wonen en Energie). Deze ontwikkelingen hebben gevolgen voor de bereikbaarheid van dit deel van onze gemeente. Naast de geplande ontwikkelingen rond Westelijke Ringweg en de realisatie van station Suikerzijde, denken we voor dit gebied ook na over de autostructuur, de realisatie van nieuwe busroutes en de aanleg van ontbrekende schakels in het (hoofd)fietsnetwerk. We pakken deze onderwerpen actief en integraal op in de Westflankstudie.

Bruggen Van Starckenborghkanaal

De bereikbaarheid van de oostkant van Groningen hangt nauw samen met de vervanging van de bruggen over het Van Starckenborghkanaal. In het Bestuurlijk Overleg-Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (BO-MIRT) hebben we met de minister een overkoepelende afspraak gemaakt over de vervanging van drie bruggen over het Van Starckenborghkanaal, als onderdeel van de Hoofdvaarweg Lemmer-Delfzijl (HLD). Binnen dit programma is 45 miljoen euro (incl. BTW) beschikbaar voor de vervanging van de Gerrit Krolbrug, de busbaanbrug en de Paddepoelsterbrug.

In 2021 werken we hier als volgt aan:

- opstellen van een plan van aanpak voor het regionaal MIRT-onderzoek naar vervanging van de busbaanbrug met vervolgens een verkenning en een planuitwerking. Een definitief realisatiebesluit verwachten we niet eerder dan in 2026;
- besluitvorming over de voorkeursvariant voor de nieuwe Gerrit Krolbrug als gevolg van de MIRT-planuitwerking voor de vervanging van deze brug. De vervanging van de Gerrit Krolbrug hangt overigens sterk samen met de uitwerking van de fietsstraat Korreweg;
- planvorming voor een nieuwe vaste, hoge brug voor wat betreft de Paddepoelsterbrug.

Doorstroming Martini Ziekenhuis

Hoewel we al verschillende maatregelen hebben genomen die de doorstroming rond het Martini Ziekenhuis moeten verbeteren, blijft de bereikbaarheid van dit gedeelte van Corpus den Hoorn onder druk staan. Gelet op de forse groei die het Martini Ziekenhuis en de omliggende bedrijven op dit moment doormaken, maar ook de woningbouw op de Alo-locatie, wordt dit probleem de komende jaren naar verwachting groter. Daarom onderzoeken we welke maatregelen extra nodig zijn om deze groei te kunnen faciliteren (zie ook Programma Ruimtelijke Economie).

Winkelcentra Paddepoel, Overwinningsplein en Koopmansplein

We willen dat onze wijkvoorzieningen zoveel mogelijk meegroeien met de bevolkingsgroei. Daarom verkennen we op welke manier we bestaande wijkwinkelcentra zoals Paddepoel, Overwinningsplein en Koopmansplein (Ten Boer) meer ruimte kunnen bieden voor de groeiende behoefte aan voorzieningen en de samenhang tussen alle ontwikkelingen kunnen vergroten (zie ook Programma Ruimtelijke Economie). Daarbij nemen we goede bereikbaarheid, verkeersveiligheid, voldoende parkeergelegenheid en een prettige verblijfskwaliteit mee in onze ambities. Een deel van de openbare ruimte moet hiervoor worden heringericht.

Suikerbietenroute

Gezien de overlast die het fietsverkeer jaarlijks veroorzaakt en de toekomstige woningbouwontwikkelingen aan de westzijde van onze gemeente, zoeken we naar een structurele oplossing om het fietsverkeer van de bestaande routes af te halen. De zoektocht naar een oplossing gebeurt in samenhang met de andere ruimtelijke ontwikkelingen die in dit gebied spelen. Tegelijkertijd kijken wij ook naar maatregelen die we al op korte termijn kunnen treffen. Daarmee willen we de overlast zo spoedig mogelijk beperken en de verkeerveiligheid voor met name de kwetsbare weggebruikers verbeteren.

Groningen Bereikbaar

Groningen Bereikbaar blijft ook de komende jaren de centrale regie voeren over het bereikbaar houden van onze gemeente tijdens alle (weg)werkzaamheden. Daarvoor voert zij continu toetsen uit op de effecten van de uitvoeringsfasering van de verschillende projecten. Daarbij wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met uitvoeringsprojecten die gelijktijdig worden uitgevoerd. Daarnaast probeert Groningen Bereikbaar zoveel mogelijk automobilisten te overtuigen andere keuzes in hun reisgedrag te maken. Dit doet zij door te sturen op slimmer reizen en slimmer werken. Zo heeft Groningen Bereikbaar bijvoorbeeld samen met bedrijfsleven, onderwijs en andere organisaties een plan ontwikkeld om de mobiliteit in coronatijd beter te spreiden: een Gronings rooster. Het streven daarbij was om werk- en lestijden zodanig aan te passen dat het openbaar vervoer zo optimaal mogelijk benut zou worden. Voor Groningen Bereikbaar is voor de periode 2021-2024 jaarlijks 0,5 miljoen euro gereserveerd.

4.2.5 Opgave: Parkeren

Groningen groeit. En die groei moet opgevangen worden in de bestaande stad, want alleen op die manier kunnen we het landelijk gebied om ons heen open en ruimtelijk houden. Groei opvangen in een compacte stad zorgt er voor dat de stad verder verdicht. Daardoor wordt de openbare ruimte steeds schaarser en daarom kijken we kritisch naar parkeervraagstukken. Met andere woorden: hoe kan parkeerregulering bijdragen aan onze doelen? Immers, Groningen is óók een goed bereikbare, toegankelijke en gastvrije stad. Dat betekent dat ook de geparkeerde auto een plek nodig heeft. In onze Parkeervisie stelden we echter vast dat de geparkeerde auto niet het eerste recht op een plek op straat hoeft te hebben, en dat het ook geen ongedeelde recht hoeft te zijn. Onze openbare ruimte is immers *openbaar*. Daarom hoeft het ook niet altijd gratis te zijn.

Aanpak parkeerverlast

Wij begrijpen heel goed dat bewoners graag in hun eigen straat willen parkeren, of in ieder geval na een lange werkdag de zekerheid willen van een parkeerplek ergens in de eigen buurt. In een aantal gebieden rondom die wijken waar betaald parkeren geldt, staat die zekerheid onder druk. En daarom willen we een derde schil met betaald parkeren toevoegen. Dat willen we in één keer doen voor een groter gebied om het welbekende waterbedeffect te voorkomen. Het verlagen van de parkeerdruk doen we vooral ter verbetering van de leefkwaliteit. Dat willen we ook nadrukkelijk zichtbaar maken in onze plannen.

Verder nemen we in 2021 de volgende maatregelen:

- in gebieden waar we betaald parkeren invoeren, gebruiken we parkeerautomaten die we al hebben. Omdat steeds meer mensen per app betalen voor parkeren, hebben we in wijken met betaald parkeren minder automaten nodig;
- opstellen nieuwe parkeernormen om te zorgen dat bij ver- en nieuwbouwprojecten, maar ook bij wijkvernieuwing en revitalisatie, de parkeerdruk niet wordt afgewenteld op openbare ruimte;
- vervanging van de parkeerapparatuur in garage Station Europapark en in 2022/2023 op P3;
- opheffen van parkeerplaatsen aan de Oostelijke Diepenring vanwege het verleggen van de buslijnen van de Grote Markt.

Parkeerexploitatie

De coronacrisis en de maatregelen om de pandemie in te dammen, hebben laten zien dat parkeren zeer conjunctuurgevoelig is. Onze parkeerexploitatie drijft op straat parkeren, voornamelijk in (en rond) de binnenstad. Dat betekent dat beleidskeuzes, hoezeer ze ook in lijn zijn met de ambities in het coalitieakkoord en andere visiedocumenten, gevolgen hebben voor de exploitatie van ons Parkeerbedrijf. Die kosten blijven we nauwgezet in beeld brengen. Zo kunnen we de kosten afzetten tegen de waarde die we kunnen creëren.

4.2.6 Opgave: Verkeersveiligheid

Een verkeersveilige gemeente draagt in belangrijke mate bij aan het verbeteren van het leefklimaat van onze inwoners en zorgt er bovendien voor dat meer mensen zelfstandig deel kunnen nemen aan het verkeer. Daarom blijven we ons onverminderd inzetten voor het verbeteren van de verkeersveiligheid. Dat is ook hard nodig, want na decennia van dalende verkeersongevalscijfers is het aantal verkeersslachtoffers de afgelopen jaren weer toegenomen. In dat licht is 2020 een bijzonder jaar geweest, want de coronacrisis heeft er toe geleid dat er aanzienlijk minder verkeer op de weg is. Thuis werken en online les krijgen hebben ervoor gezorgd dat het rustiger op de weg is waardoor het aantal verkeersongevallen is afgenomen. Hoewel er niet alleen minder verkeer is, mijden veel mensen ook het openbaar vervoer en zoeken ze alternatieven op zoals de fiets. Of deze tijdelijke effecten ook structurele veranderingen teweeg zullen brengen en wat hiervan de invloed is op de verkeersveiligheid is nog ongewis.

Aanpak Verkeersveiligheid

In onze gemeente zien we relatief veel ongevallen met fietsers. Dat is het gevolg van toenemende snelheids- en massaverschillen op het fietspad, maar ook door toenemende drukte op fietspaden als gevolg van bijvoorbeeld ruimtelijke ontwikkelingen. In de uitwerking van ons beleid en de bepaling van maatregelen focussen we ons daarom met name op het verminderen van fietsongevallen. Dat betekent dat we doorgaan met het verbeteren van de verkeersveiligheid op de locaties uit spoor 1 en 2 van onze Aanpak Verkeersveiligheid. Maatregelen proberen we zoveel mogelijk mee te nemen bij ruimtelijk-economische ontwikkelingen. Een goed voorbeeld hiervan is het verbeteren van de verkeersveiligheid op het kruispunt Bornholmstraat-Kotkastraat als onderdeel van het project Scandinavische Havens (zie Meerjarenprogramma Ruimtelijke Economie).

Regionaal Uitvoeringsagenda Verkeersveiligheid

Onder de noemer van het Strategisch Plan Verkeersveiligheid 2030 (SPV 2030) is een landelijke aanpak neergezet met als doel het aantal verkeersslachtoffers te reduceren naar nul. De focus hierbij ligt op het zoveel mogelijk aanpakken van de risico's. De uitwerking van het SPV 2030 vindt plaats in regionale uitvoeringsagenda's die door de regio's zelf ontwikkeld worden. Samen met de provincie en andere Groningse gemeenten ontwikkelen we hiervoor in 2021 een regionale uitvoeringsagenda.

Verkeerseducatie

Behalve fysieke maatregelen richten we ons ten slotte ook op verkeerseducatie voor onze inwoners. Onder de noemer VerkeersWijzer Groningen worden onder regie van de provincie talloze verkeersveiligheids campagnes en educatie-activiteiten georganiseerd. Ook in de komende periode gaan we hier verder mee.

4.2.7 Opgave: Duurzame en Slimme Mobiliteit en Stedelijke Logistiek

Een aantal opgaven binnen het programma Verkeer en Vervoer is modaliteit- of thema-overstijgend. Deze zijn ondergebracht in deze paragraaf. Het gaat dan om Duurzame en Slimme Mobiliteit en Stedelijke Logistiek.

Duurzame en Slimme Mobiliteit

De snelle opeenvolging van technologische innovaties, de opkomst van nieuwe spelers op de mobiliteitsmarkt en een dreigende klimaatverandering leiden tot vernieuwing op onderdelen van het programma Verkeer en Vervoer. Het vraagt ook dat we ons beleid en onze inzet op het gebied van mobiliteit aanpassen. Hoewel we bij alle opgaven in hoog tempo veranderingen op ons zien af komen, weten we tegelijkertijd nog onvoldoende hoe het eindplaatje eruit komt te zien. De energietransitie in mobiliteit – de overgang van fossiele brandstoffen naar elektrisch en/of waterstof – en de innovatieve ICT-toepassingen in het vervoer van personen en goederen veranderen de mobiliteitsmarkt. De toepassing van slimme en duurzame mobiliteitsoplossingen kunnen bijdragen aan een betere leefkwaliteit in Groningen. Aangezien op dit thema veel partijen een rol spelen, zoeken wij vooral naar dat deel waar we als wegbeheerder verantwoordelijk voor zijn.

Deelmobiliteit

Veruit de meeste voertuigen kennen één eigenaar en staan voor 95% van de tijd stil. Deelvoertuigen kunnen ervoor zorgen dat er minder vervoersmiddelen nodig zijn om de groeiende hoeveelheid verplaatsingen te faciliteren. Zo wordt de parkeerdruk verlaagd en kunnen we een andere invulling geven aan de openbare ruimte. Deelmobiliteit draagt daardoor bij aan ons streven naar duurzaam vervoer dat minder ruimte in beslag neemt. Bovendien versnelt deelmobiliteit de transitie naar emissievrij vervoer, want is vaak elektrisch, en vergroot het de bereikbaarheid van locaties die moeilijk bereikbaar zijn met het openbaar vervoer of te ver om te lopen of te fietsen.

Naast de populariteit van deelauto's constateren we ook een toename van nieuwe deelconcepten zoals fietsen, scooters en steps. Tot nu toe hebben we hiervoor onvoldoende beleid ontwikkeld. Bovendien geldt dat wij vanaf 1 januari 2021 alle vormen van deelmobiliteit vergunningsplichtig hebben gemaakt. In het kader van deelmobiliteit gaan we aan de slag met het opstellen van een deelmobiliteitsstrategie waarmee we vormen van deelmobiliteit willen stimuleren die bijdragen aan de omslag naar een meer duurzaam vervoer dat minder ruimte inneemt inclusief voorwaarden die overlast in de openbare ruimte zoveel mogelijk tegengaan.

Elektrisch laden

De stijging in de verkoop van elektrische auto's is de afgelopen jaren spectaculair geweest en zet de komende jaren naar verwachting stevig door. Onze rol is het creëren van de juiste condities, zodat de transitie naar emissievrije voertuigen ook binnen Groningen voortvarend verloopt. Het vlot plaatsen van openbare laadinfrastructuur is daarbij één van de belangrijkste voorwaarden. Wij vervullen een regierol in het vinden van de balans tussen de groeiende behoefte aan laadinfrastructuur en de belangen in de openbare ruimte zoals ruimtelijke kwaliteit, parkeren, groen en toegankelijkheid. Hierin past ook ons onderzoek dat we naar aanleiding van de aangenomen motie 'een gemeentelijk laadbedrijf' momenteel uitvoeren. We onderzoeken of het mogelijk is om de plaatsing en exploitatie van laadpalen via een opdrachtenmodel uit te voeren en of er een combinatie mogelijk is met het vraagstuk naar een gemeentelijke exploitatiemaatschappij opwek-energie (zie Meerjarenprogramma Energie).

Innovatiecentrum hive.mobility

Hive.mobility is hét innovatiecentrum op het gebied van mobiliteit in Noord-Nederland. Hier werken we samen aan de ontwikkeling van slimme en groene oplossingen op het gebied van personen- en goederenvervoer. Resultaat bereiken we door de krachten van kennis- en onderwijsinstellingen, overheden, bedrijven, ondernemers en non-profit organisaties te bundelen. Samen werken we aan de mobiliteit van de toekomst: door waterstof aangedreven busvervoer, initiatieven voor autonoom vervoer, cargobikes, drones en samenwerking in logistieke netwerken. Via hive.mobility versterken we de positie van de noordelijke regio als koploper op het gebied van slimme mobiliteit.

Digitalisering

Voertuigen kunnen tegenwoordig steeds meer zelf en zijn steeds vaker verbonden met hun omgeving (met apparaten, andere voertuigen en infrastructuur). Een situatie waarin voertuigen grotendeels zelfstandig kunnen rijden (autopilot en file-assistent), 'treintjes' van enkele vrachtwagens (truck platoons) en gedeelde busjes die op lage snelheid specifieke trajecten kunnen afleggen (zogenaamde POD's/people movers) komt steeds dichterbij. Doordat deze nieuwe generatie Connected en Automated Voertuigen (CAV's), maar ook het openbaar vervoer, nood- en hulpdiensten en fietsers steeds vaker met elkaar verbonden zijn, maar ook met bijvoorbeeld onze nieuwe intelligente verkeerslichten (iVRI's), kunnen ze een substantiële bijdrage leveren aan het verbeteren van de doorstroming, de verkeersveiligheid en onze klimaatdoelen. Dit vraagt echter wel dat we onze fysieke en digitale infrastructuur hierop voorbereiden en dat we ook leren deze nieuwe mogelijkheden zo optimaal mogelijk in te zetten voor het bereiken van onze mobiliteitsambities.

In dat kader werken we aan de effectieve inrichting van het datalandschap door een versnelde digitalisering en organisatieontwikkeling in het wegbeheer met als einddoel 90% actualiteit, betrouwbaarheid en correctheid van publieke mobiliteitsdata. De bij ons als wegbeheerder beschikbare publieke data is daarvoor essentieel en een belangrijke voorwaarde voor slimme mobiliteit. Om dit op orde te krijgen, stellen we een implementatieplan op dat beschrijft welke data op welke wijze en op welk moment beschikbaar wordt gesteld. Maar ook wat er organisatorisch nodig is om datasets te leveren en hoe de continuïteit en kwaliteit daarvan wordt geborgd.

Strategisch Verkeersmanagement

Strategisch verkeersmanagement voorziet in de vertaling van beleidsdoelen, zoals geformuleerd in de Mobiliteitsvisie, naar een concrete taakstelling met duidelijke, realiseerbare en verifieerbare doelstellingen voor operationeel stedelijk verkeersmanagement. De toepassing van nieuwe technieken en de verdere digitalisering van mobiliteitsdata maakt een transformatie naar multimodaal verkeersmanagement mogelijk. Daarom ontwikkelen we samen met onze regiopartners nieuwe Multimodale Netwerkkaders (visie op strategisch verkeersmanagement) waarmee we ons mobiliteitsbeleid vertalen naar de inrichting en het gebruik van de beschikbare ruimte.

Binnen verkeersmanagement is een belangrijke rol weggelegd voor onze verkeerslichten. Doordat deze steeds intelligenter worden, is er de noodzaak ons verkeerslichtenbeleid hierop af te stemmen. Dat doen we door het opstellen van een beleidsvisie (slimme) verkeerslichten. Door tegelijkertijd de nieuwe mogelijkheden van intelligente verkeerslichten (iVRI's) via pilot projecten te beproeven, creëren we tevens een basis voor de verdere technische uitbreiding van ons verkeerslichtenareaal.

Stedelijke Logistiek

Al langere tijd zien we in sectoren als de horecadiistributie en het bouwverkeer een forse toename van het bevoorradend verkeer. Maar ook de groei van e-commerce en bijbehorende pakketdiensten zorgen voor meer bezorg- én retourstromenverkeer. Er wordt steeds vaker online geshopt. De gevolgen hiervan zijn vooral in de binnenstad zichtbaar en gaan gepaard met opstoppingen, verkeersonveilige situaties voor voetgangers en fietsers, geluidsoverlast en problemen met de luchtkwaliteit.

Visie Stadslogistiek

In onze Conceptvisie Stadslogistiek Groningen hebben we onze ambities vertaald naar een gerichte aanpak met concrete maatregelen voor de verduurzaming van de stadslogistiek in Groningen. Begin 2021 ligt de Visie Stadslogistiek ter besluitvorming voor. Vervolgens gaan we aan de slag met de voorbereiding en implementatie op straat en in onze eigen organisatie. Zo onderzoeken we met transportbedrijven op welke locaties laad- en losfaciliteiten gecreëerd moeten worden en waar de camera's voor de handhaving het beste geplaatst kunnen worden. Maar we testen ook nieuwe

bevoorradingconcepten. Daarbij wisselen we kennis uit met andere Nederlandse en Europese steden, zodat we goed op de hoogte zijn. En als het mogelijk is, willen we die ook ontwikkelen en testen in Groningen. We vergroten het venstertijdengebied voor bestel- en vrachtverkeer in 2022 en voeren een zero emissiezone in voor stadslogistiek in 2025. In 2022 willen we de handhaving met behulp van ANPR-camera's implementeren.

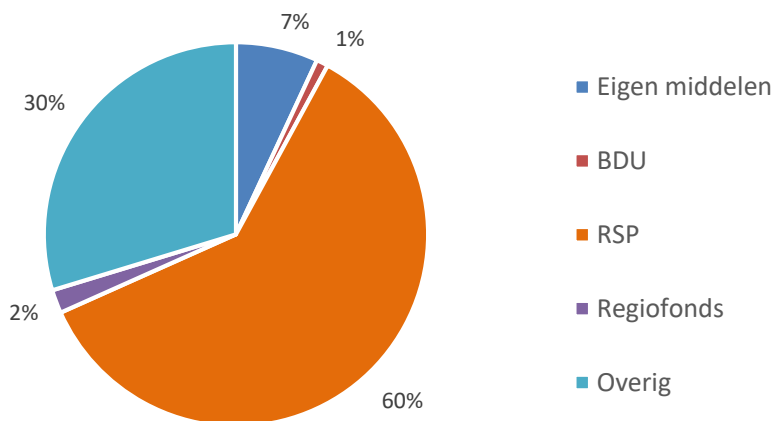
4.3 Financiën

De financiering van projecten en beleidsvorming is een essentieel onderdeel van het programma Verkeer en Vervoer. Vorderingen in planvorming, ontwikkelingen tijdens de uitwerking en realisatie en de beschikbaarheid van nieuwe subsidies en financiële bijdragen leiden soms tot wijzigingen. Indien nodig voeren we deze wijzigingen door in overleg met regio en provincie. De belangrijkste ontwikkelingen staan in deze paragraaf beschreven.

In bijlage 1 is een overzicht opgenomen van de (soms indicatieve) inzet van middelen. Tevens is een globale planning aangegeven en welke partij de trekker is. Samen met onze partners werken we aan de bereikbaarheid van gemeente en regio en dat betekent dat we niet altijd zelf de trekker zijn. Uiteraard denken we wel altijd mee over de beste oplossingen. En soms dragen we financieel bij.

Financieringsbronnen

De totale omvang van het Meerjarenprogramma Verkeer en Vervoer 2021-2024 bedraagt 1,2 miljard euro. Er zijn vijf verschillende (hoofd)financieringsbronnen, namelijk: eigen middelen, BDU, RSP, Regiofondsen en overig. Het overgrote deel van het programma wordt nog steeds gefinancierd met subsidies en andere bijdragen van derden (zie figuur 2). De verdeling van alle middelen en de dekking daarvan worden toegelicht in de gemeentelijke begroting.

Figuur 2 Financieringsbronnen programma Verkeer en Vervoer

Eigen middelen

Jaarlijks is 2,653 miljoen euro structureel beschikbaar voor intensiveringen binnen het programma Verkeer en Vervoer. Sinds 2016 is daarvan 200.000 euro op programmaniveau overgeheveld naar de budgetten van het Gebiedsgericht Werken. Kleinschalige verkeersproblematiek kan zodoende rechtstreeks en samen met de wijk worden opgepakt. Voor de invoering van een zero emissiezone voor stadslogistiek met de bijbehorende aanpassing van het venstertijdengebied, het ontheffingenbeleid en de handhaving is bij de begroting 2021 structureel 200.000 euro beschikbaar gesteld. Daarmee komt het totale structurele bedrag voor intensiveringen binnen het programma Verkeer en Vervoer op 2,853 miljoen euro (zie onderstaande tabel).

Bedragen x € 1.000

	2021	2022	2023	2024
Intensiveringsmiddelen Verkeer (S)	2.653	2.653	2.653	2.653
Zero-emissiezone Stadslogistiek (S)	200	200	200	200
Totaal	2.853	2.853	2.853	2.853

Voor het Deelprogramma Verkeersveiligheid is in 2018 incidenteel 1 miljoen euro beschikbaar gesteld. Dit bedrag is opgenomen in het Stedelijk Investeringsfonds (SIF). Hiervan resteert nog een bedrag van 289.000 euro voor 2021 en 140.000 euro voor 2022. Daarnaast is er in 2021 voor verkeersveiligheid incidenteel 180.000 euro beschikbaar vanuit de voormalige gemeente Haren en 163.000 euro vanuit provinciale subsidies.

Bedragen x € 1.000

	2021	2022	2023	2024
Incidentele middelen Verkeersveiligheid (I)	469	140		
Overige middelen (provinciale subsidies) (I)	163			
Totaal	632	140		

Een groot deel van onze investeringen dekken we met structurele middelen. We zien dat vanaf 2023 de kapitaalslasten hiervoor snel oplopen (zie onderstaande tabel). Vanaf 2024 is er van het oorspronkelijke, structurele budget van 2,653 miljoen euro per jaar nog ongeveer 1,2 miljoen euro vrij inzetbaar (overigens is 200.00 euro daarvan gereserveerd voor de gebiedsgerichte aanpak).

Bedragen x € 1.000

	2021	2022	2023	2024
Kapitaalslasten investeringen	62	222	443	1.435

De inzet van de beschikbare investeringsmiddelen is voor 2021 concreet uitgewerkt in onderstaande tabel; de planning voor de jaren 2022 en daarna is meer indicatief. Deze kunnen we jaarlijks herijken op basis van de actuele ontwikkelingen. De totaal beschikbare investeringsmiddelen worden de komende jaren ingezet volgens de onderstaande tabel.

Bedragen x € 1.000

	2021	2022	2023	2024	S/I/O
Fiets					
<i>Fietsstrategie</i>	515	410	433	1.278	S
Openbaar Vervoer					
<i>Infrastructuur/haltes/P+R</i>	125	43	43	293	S
Auto					
<i>Jaarlijkse verkeersmaatregelen</i>	30	100	100	100	S
Verkeersveiligheid					
<i>Verkeerseducatie</i>	92	92	92	92	S
<i>Aanpak knelpunten verkeersveiligheid</i>	248	220	375	90	S
Overig					
<i>Duurzame en Slimme Mobiliteit</i>	488	273	115	15	S
<i>Stedelijke Logistiek</i>	395	495	275	255	S
<i>Diverse onderzoeks- en proceskosten</i>	670	520	520	520	S
<i>Verkeersonderzoek en monitoring</i>	90	500	700	10	S
<i>Gebiedsgerichte aanpak</i>	200	200	200	200	S
Totaal	2.853	2.853	2.853	2.853	

Brede DoelUitkering (BDU)/Decentralisatie-uitkering Verkeer en Vervoer (DuVV)

Met ingang van 2016 maakt de Brede DoelUitkering (BDU) deel uit van het Provinciefonds en wel als Decentralisatie-uitkering Verkeer en Vervoer (DuVV). Deze middelen zijn in beginsel gecommiteerd en worden vooral ingezet voor de exploitatie van bus- en treinvervoer en meerjarige afspraken. Naast bijdragen voor specifieke projecten ontvangen we jaarlijks ook middelen die we inzetten als gemeentelijke bijdrage aan de Spaarregeling Ringwegen. Behalve verbeteringen van de Westelijke Ringweg worden uit de Spaarregeling Ringwegen (of Ringsparen) ook een autoverbinding in de Oosterhamrikzone en de nieuwe zuidelijke ontsluiting van het stationsgebied (Emmaviaduct) gefinancierd. Met de provincie Groningen hebben we de afspraak om te sparen voor zowel de voorbereidingskosten als voor de daadwerkelijke investeringen in de verhouding 2/7 gemeente en 5/7 provincie. Voor ons gemeentelijk aandeel van 2/7 ontvangen we 50% subsidie vanuit het DuVV. Slechts 1/7 komt uit eigen gemeentelijke middelen. Daarvoor is structureel in de begroting 454.000 euro opgenomen.

Stedelijk Investeringsfonds (SIF)

De noodzaak van forse investeringen om de groei van de stad mogelijk te maken, in combinatie met het feit dat er op dat moment niet of nauwelijks substantiële subsidiestromen voorhanden waren, heeft in 2017 geleid tot de vorming van een Stedelijk Investeringsfonds (SIF). Voor het programma Verkeer en Vervoer zijn de investeringen in het stationsgebied, de Oosterhamrikzone (250.000 euro structureel) en het binnenstadsprogramma onderdeel van het SIF.

Regionaal Specifiek Pakket Zuiderzeelijn (RSP)

Het Regionaal Specifiek Pakket Zuiderzeelijn (RSP) is de grootste financieringsbron van het Meerjarenprogramma Verkeer en Vervoer. Het RSP bestaat uit meerdere onderdelen. Voor het programma Verkeer en Vervoer zijn de onderdelen 'concrete bereikbaarheidsprojecten', 'regionaal mobiliteitsfonds (RMF)' en de middelen 'Motie Koopmans' de belangrijkste. In dit onderdeel zijn bijvoorbeeld de projecten Aanpak Ring Zuid en Groningen Spoorzone ondergebracht.

De RSP-middelen zijn daarbij verder uitgesplitst naar middelen die samenhangen met de investeringen in HOV-infra en transferia en de overige RSP-middelen. Voor de RSP-projecten HOV-infra/transferia zijn wij als gemeente de trekker. Dit onderdeel van het RSP heeft een omvang van 77 miljoen euro voor de gehele regio. Voor alle gemeentelijke projecten op de gelimiteerde lijst hebben wij inmiddels subsidieaanvragen ingediend waarop positief is beschikt. Voor mogelijke nieuwe subsidieaanvragen zijn op dit moment geen middelen meer beschikbaar.

Regiofonds

In het kader van de actualisatie van de Regiovisie Groningen-Assen en de Netwerkanalyse in 2013 is vanuit het Meerjaren Investerings Programma (MIP) van het Regiofonds in totaal 62 miljoen euro beschikbaar gekomen voor plannen die de bereikbaarheid van de gehele regio verbeteren.

Overig

De kolom overig omvat een grote diversiteit aan subsidiebronnen. De meest omvangrijke is de bijdrage van 200 miljoen euro uit het MIRT voor de Aanpak Ring Zuid. Verder bevat deze kolom onder meer provinciale bijdragen vanuit het MIT en bijvoorbeeld bijdragen van NS en ProRail.

Aandachtspunten

Op dit moment zijn van alle lopende projecten de totaal geraamde projectkosten gedekt. We sturen daarin op de bestedingen, maar nieuwe ontwikkelingen kennen we niet altijd aan de voorkant en kunnen bovendien ontstaan gedurende het proces. We hebben daarom een aantal aandachtspunten.

1. *Vrije financiële ruimte neemt af*
Een groot deel van onze investeringen dekken we met structurele middelen waarbij de investering in een periode van twintig jaar wordt afgeschreven. We zien dat vanaf 2023 de kapitaalslasten snel oplopen. Dat betekent dat de 'vrije financiële ruimte' binnen het programma Verkeer en Vervoer de komende jaren steeds kleiner zal worden.
2. *Maatregelenpakket Mobiliteitsvisie*
De Mobiliteitsvisie die waarschijnlijk in 2021 wordt vastgesteld, resulteert in een maatregelenpakket van kleinere en grotere (infrastructurele) maatregelen. Voor de implementatie hiervan is vooralsnog geen budget voorzien.
3. *Westflankstudie*
Aan de westkant van Groningen realiseren we een groot deel van onze woningbouwopgave en liggen zoekgebieden voor wind- en zonne-energie. Deze ontwikkelingen hebben gevolgen voor de bereikbaarheid en daarom denken we in de Westflank-studie na over de autostructuur, nieuwe busroutes en ontbrekende schakels in het fietsnetwerk. Voor eventuele maatregelen is op dit moment geen budget voorzien.
4. *Groningen Bereikbaar/verkeersmanagement*
De inzet van Groningen Bereikbaar is met 0,5 miljoen euro per jaar financieel gedekt voor de periode tot en met 2024. We zien nu echter al een toenemende behoefte om ook na 2024 deze organisatie – wellicht in afgeslankte vorm – in stand te houden. Hiervoor is na 2024 echter geen dekking.
5. *Verkeersveiligheid*
We hebben afgesproken welke verkeersveiligheidsknelpunten we de komende jaren willen aanpakken. Dit is mede gebaseerd op het totaal beschikbare budget voor verkeersveiligheid. De huidige planning van het deelprogramma verkeersveiligheid sluit daar bij aan. Voor knelpunten die we na 2023 willen oppakken, is echter geen geld meer beschikbaar. Om deze resterende, ongedekte knelpunten alsnog aan te kunnen pakken, is over enkele jaren in totaal zo'n 6,5 miljoen euro extra nodig.

Bijlage 1: projectentabel

Bedragen x € 1.000

Lopende Projecten					Gebied	Projecttrekker	Kosten
	2021	2022	2023	2024			
Opgaven Fiets							
Fietstunnel Hoofdstation	■	■	■		Centrum	Gemeente	11.300
Fietsenstallingen Hoofdstation	■	■	■		Centrum	Gemeente	18.660
Doorfietsroute Groningen-Leek	□	■	■		West	Provincie	13.400
Doorfietsroute Assen-Groningen (gedeelte P+R Haren-provinciegrens)	□	■	■		Haren	Provincie	3.150
Fietsverbinding spoorlijn Groningen-Sauwerd	■	■			West	Gemeente	4.000
Fietspad Noordelijke Ringweg	■				West	Gemeente	1.900
Fietsverbinding Suikerfabriek-binnenstad	□	■			West	Gemeente	10.000
Fiets-/voetgangersbrug Eemskanaal	□	□	■	■	Oost	Gemeente	4.000
Fietstunnel Papiermolen (uitvoering binnen Aanpak Ring Zuid)	□	■	■		Zuid	Rijk(swaterstaat)	4.250
Fietsstraat Helperzoom Noord (relatie met programma Leefkwaliteit)	□	■			Zuid	Gemeente	1.200
Fietsstraat Korreweg	□	□	■		Oude Wijken	Gemeente	5.000
Fietsbrug Borgsloot/Meerstad	□	■			Oost	Gemeente	200
Herkenbaarheid doorfietsroutes en aanpassen reguliere fietsbewegwijzering	■				Gemeente	Provincie	275
Slimme fietsroute Diepenring (gedeelte Vissersbrug-Ebbingeburg)	□	■			Centrum	Gemeente	100
Uitbreiding stallingscapaciteit station Groningen Noord	■				West	Provincie	250
Fietsparkeeroplossingen op maat Oude Wijken (relatie met programma's Wonen en Leefkwaliteit)	■	■	■	■	Centrum/Oude Wijken	Gemeente	200
Opgaven Openbaar Vervoer							
Spoorzone Groningen/Stationsgebied Zuid (inclusief bustunnel en busstation zuidzijde)	■	■	■		Centrum/Zuid	Provincie	252.920
Verleggen busroute Grote Markt en toeleidende straten (inclusief Kattenbrug)	■	■	■	■	Centrum	Gemeente	62.500
Busmaatregelen uit HOV-visie (o.a. busknooppunt UMCG Noord)	■				Oude Wijken	Gemeente	13.650
Zernikelaan (o.a. herinrichting busstation Noord en Zernikeplein)	■				West	Gemeente	15.150
Snellaadinfrastructuur taxi's Hoofdstation				■	Centrum/Zuid	Gemeente	250
Pilot fietsenrekken bushaltes	■				Gemeente	Gemeente	50
Studie snelle treinverbinding Randstad	■				Gemeente	Provincie	10
Opgaven Auto							
Zuidelijke Ringweg (incl. fietstunnel Esperantostraat)	■	■	■	■	Gemeente	Rijk(swaterstaat)	685.900
Groningen Bereikbaar (2012-2024)	■	■	■	■	Gemeente	Groningen Bereikbaar	11.459
Dynamisch Verkeersmanagement (2013-2024)	■	■	■	■	Gemeente	Groningen Bereikbaar	12.870
Mobiliteitsmanagement	■	■	■	■	Gemeente	Groningen Bereikbaar	11.550
Verkeersmaatregelen Winkelcentrum Paddepoel (relatie met programma Ruimtelijke Economie)	□	□	■	■	West	Gemeente	1.500
Verkeersmaatregelen Europapark (relatie met programma Ruimtelijke Economie)	□	■			Zuid	Gemeente	1.240
Vervanging bruggen Van Starckenborghkanaal	□	□	■		Oude Wijken	Rijk(swaterstaat)	45.500
Opgaven Parkeren							
Fietsenstalling Grote Markt (voormalig V&D-pand) (relatie met programma Leefkwaliteit)	■				Centrum	Gemeente	5.400
Implementatie Parkeervisie	■	■			Gemeente	Gemeente	150
Opgaven Verkeersveiligheid							
Verkeerseducatie	■	■	■	■	Gemeente	Provincie	368
Pilots F10 veilige schoolfietsroute/schoolstraat	■				Zuid/Haren	Gemeente	43
Verkeersveiliger maken kruispunt Bornholmstraat-Kotkastraat	□	■			Zuid	Gemeente	1.000
Verbeteren fiets- en voetgangersoversteek Paterswoldseweg t.h.v. Lepelaar	■				Zuid	Gemeente	155
Verbeteren verkeersveiligheid Eeldersingel	■				Centrum	Gemeente	375
Verhogen attentiewaarde kruispunten Floresstraat	■				Oude Wijken	Gemeente	25
Snelheidsremmende maatregelen parallelweg Glimmen	■				Haren	Gemeente	65
Fietsstraat Rummerinkhof (Brinkschool)	□	■			Haren	Gemeente	305
Verbeteren verkeersveiligheid Kerklaan (Groningen)		■			Oude Wijken	Gemeente	220
Verbeteren kruispunt Boterdiep-Bloemsingel		■			Oude Wijken	Gemeente	235
Pilot 30 km/uur in relatie tot de zandwegen in gebied Haren	■	■			Haren	Gemeente	PM
Opgaven Duurzame en Slimme Mobiliteit, Stedelijke Logistiek en Overig							
Mobiliteitsvisie	■				Gemeente	Gemeente	300
Inrichten laadplekken	■	■			Gemeente	Gemeente	225
Opstellen van een snellaadvisie	■				Gemeente	Gemeente	25
Zonnedak P+R Meerstad	■				Oost	Gemeente	1.200
Onderzoek naar deelmobiliteit (waaronder deelfiets)/deelmobiliteitsstrategie	■				Gemeente	Gemeente	100

Lopende Projecten					Gebied	Projecttrekker	Kosten
	2021	2022	2023	2024			
Haalbaarheidsstudie Gemeentelijk Laadbedrijf	■				Gemeente	Gemeente	75
Digitalisering overheden Noord-Nederland	■	■			Gemeente	Provincie	175
Beleidsvisie (slimme) verkeerslichten	■				Gemeente	Gemeente/Provincie	30
Mobility Innovation Center (hive.mobility)	■	■	■	■	Gemeente	Provincie	200
Visie en uitwerking Stadslogistiek	■				Gemeente	Gemeente	155
Westflankstudie	■				West	Gemeente	25
Visie op strategisch verkeersmanagement	■				Gemeente	Gemeente	30
Onderzoek bereikbaarheid Martini Ziekenhuis en omgeving	■				Zuid	Gemeente	50
Evaluatie Verkeersplan Helpman	■				Zuid	Gemeente	50
Onderzoek bereikbaarheid Sontplein/Bornholmstraat	■				Oost	Gemeente	25
Realisatie Verkeersprognosemodel	■				Gemeente	Gemeente	160
Plan van aanpak Weren van snorfietsen en Gezondheidszone scooters binnenstad	■				Gemeente	Gemeente	80

<i>Legenda</i>	
Planvorming	□
Uitvoering	■

5. Meerjarenprogramma Energie 2021-2024

5.1 Inleiding

Groningen CO₂-neutraal 2035

Al in 2011 heeft de gemeenteraad van Groningen in het Masterplan Groningen Energieneutraal het einddoel 'energieneutraal 2035' vastgelegd. Sindsdien is er veel gedaan en zijn er de nodige resultaten behaald. Maar ook is duidelijk geworden dat er meer nodig is om het doel te bereiken. Met de routekaart brengen we in beeld hoe de gemeente Groningen in 2035 CO₂-neutraal zou kunnen zijn. De routekaart is nadrukkelijk geen blauwdruk voor 2035, maar een kader voor werkelijk uit te voeren programma's. Onze werkzaamheden en projecten passen binnen dit kader, in dit meerjarenprogramma gaan we dieper in op onze thema's en projecten voor de komende jaren. In de gemeente Groningen hebben we specifiek aandacht voor de sociale gevolgen van de energietransitie. Inclusiviteit is hierbij een belangrijk thema, iedereen moet mee kunnen doen. We werken samen met inwoners richting een CO₂-neutrale gemeente in 2035.

Klimaatakkoord

In juni 2019 is het Klimaatakkoord ondertekend. Daarbij zijn verschillende moties aangenomen waaronder voor ons, in samenwerking met gemeente Zaanstad gemaakte, belangrijkste motie 'Garantie op financiële randvoorwaarden'. Deze motie gaat over het feit dat de uitvoering voorwaardelijk is aan voldoende instrumenten (zowel wettelijk als financieel). Gemeenten, provincies en waterschappen krijgen immers naar aanleiding van het akkoord nieuwe taken. Door deze nieuwe taken en mede naar aanleiding van onze motie is de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) gevraagd om een artikel 2 onderzoek uit te zetten naar de extra uitvoeringskosten van deze nieuwe taken. Het onafhankelijk onderzoek is inbreng voor advies van de ROB aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties over de bekostiging van decentrale overheden. Wij zijn bestuurlijk en ambtelijk betrokken bij dit onderzoek. Samen met Zaanstad en Vereniging Nederlandse Gemeenten bewaken we de uitvoering van deze motie. We blijven de ontwikkelingen en wetgeving rondom het Klimaatakkoord volgen.

5.2 Belangrijkste opgaven 2021-2024 en activiteiten 2021

In dit hoofdstuk beschrijven we de belangrijkste opgaven voor 2021-2024 binnen het programma Energie verdeeld in de thema's warmtetransitie gebouwde omgeving en opwekking duurzame energie. In de praktijk zijn het samenhangende thema's waar een wisselwerking tussen bestaat.

Programma Energie

"Groningen CO₂ neutraal in 2035: alle energie die we in de gemeente gebruiken is duurzaam opgewekt."

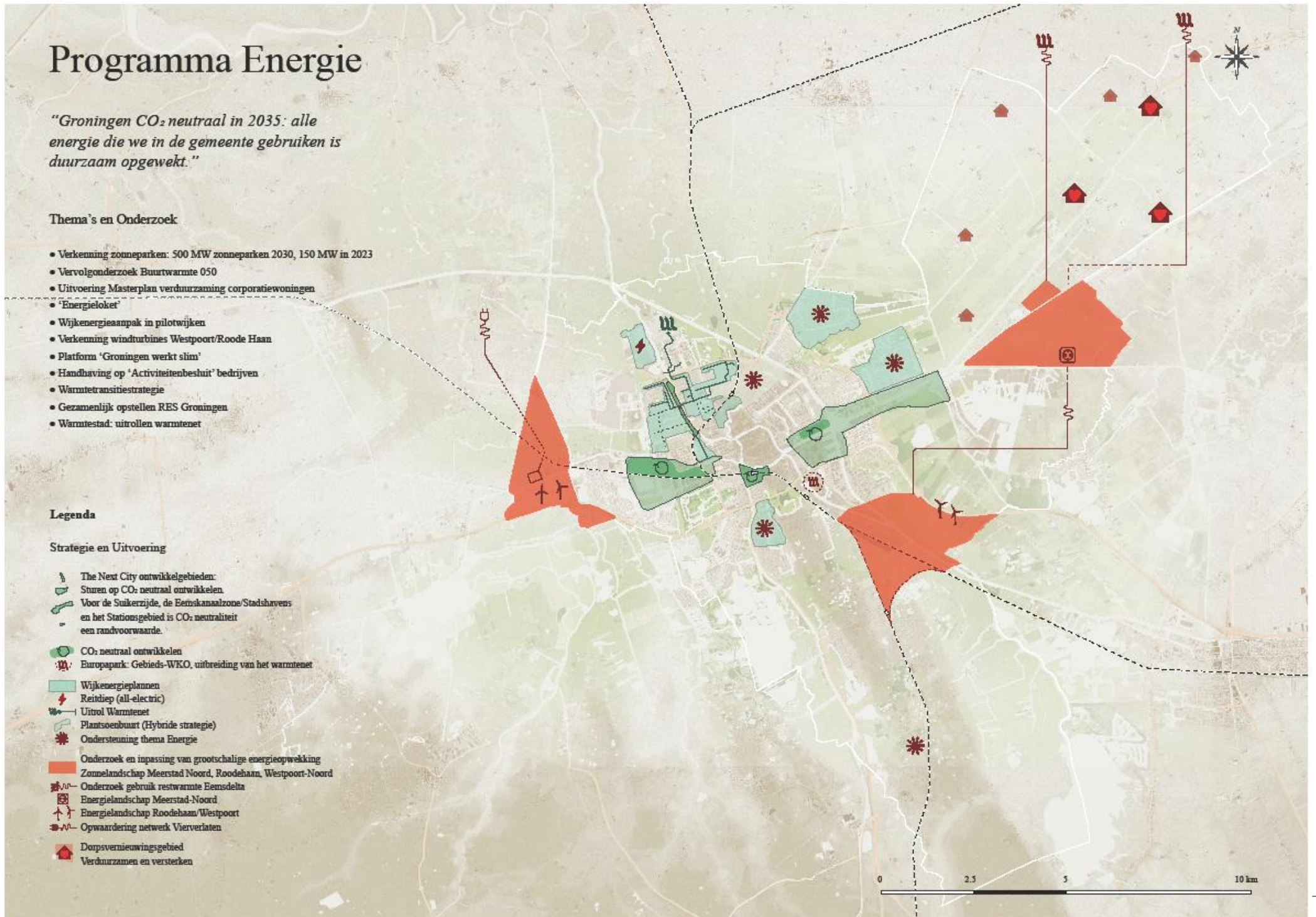
Thema's en Onderzoek

- Verkenning zonneparken: 500 MW zonneparken 2030, 150 MW in 2023
- Vervolgonderzoek Buurtwarmte 050
- Uitvoering Masterplan verduurzaming corporatiewoningen
- 'EnergieLoker'
- Wijkenergieaanpak in pilotwijken
- Verkenning windturbines Westpoort/Roode Haan
- Platform 'Groningen werkt slim'
- Handhaving op 'Activiteitenbesluit' bedrijven
- Warmtetransitiestrategie
- Gezamenlijk opstellen RES Groningen
- Warmtestad: uitrollen warmtenet

Legenda

Strategie en Uitvoering

- The Next City ontwikkelgebieden: Sturen op CO₂ neutraal ontwikkelen
- Voor de Suikerzijde, de Eemskanaalzone/Stadshavens en het Stationsgebied is CO₂ neutraliteit een randvoorwaarde.
- CO₂ neutraal ontwikkelen
- Europapark: Gebieds-WKO, uitbreiding van het warmtenet
- Wijkenergieplannen
- Reitdiep (all-electric)
- Uitrol Warmtenet
- Plantsoenbuurt (Hybride strategie)
- Ondersteuning thema Energie
- Onderzoek en inpassing van grootschalige energieopwekking
- Zomelandschap Meerstad Noord, Roodehaan, Westpoort-Noord
- Onderzoek gebruik restwarmte Eemsdelta
- Energielandschap Meerstad-Noord
- Energielandschap Roodehaan/Westpoort
- Opwaardering netwerk Vierverlaten
- Dorpsvernieuwingsgebied
- Verduurzamen en versterken

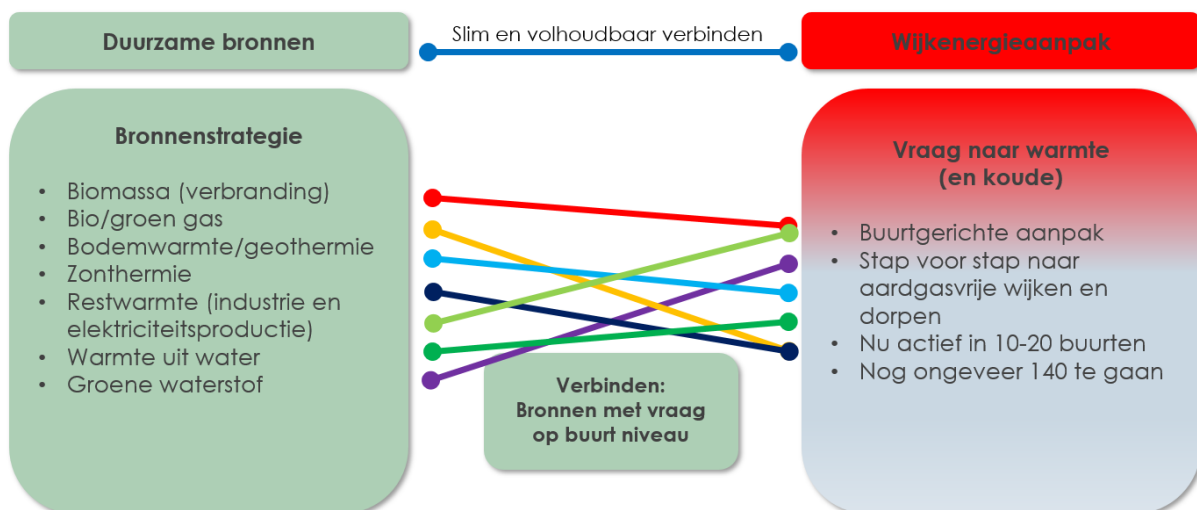

5.2.1 Opgave: Warmtetransitie Gebouwde Omgeving

Warmte

De warmtetransitie neemt in de 'Routekaart Groningen CO₂-neutraal 2035' een belangrijke plaats in. Aan de aanbodkant is een uitgebreide bronnenanalyse gemaakt, bedoeld om inzicht te krijgen in de kansrijke bronnen voor basislast en pieklast van warmtenetten. Uit de analyse blijkt dat er binnen de gemeente voldoende lokale bronnen beschikbaar zijn. Bij het verbinden van de bronnen met de vraagkant gaat het om passende infrastructuur. Aan de fysieke kant kunnen dit warmtenetten zijn, maar ook voldoende netcapaciteit en buffer- en opslagvermogen. Bij het verbinden van aanbod en vraag zit ook een belangrijk financieel- organisatorisch en governance aspect. Participatie en het ontwikkelen van mede-eigenaarschap is een belangrijke randvoorwaarde voor een succesvolle warmtetransitie in de gebouwde omgeving. Er is behoefte aan een duidelijk plan als basis voor gerichte uitvoering de komende jaren. Dat willen we realiseren met het warmtetransitieplan (WTP).

Warmtetransitie gebouwde omgeving

In 2021 wordt het WTP gemaakt. In dit plan wordt voor de hele stad in beeld gebracht welke concrete opgaven er voor de komende periode liggen op het gebied van warmte-infrastructuur, -bronnen, electra-netwerken, netcapaciteit en buffer- en opslagvermogen, alsmede de verduurzaming van de gebouwde omgeving. Hoe en waar deze gerealiseerd moeten worden en welke financiële opgave daarmee is gemoeid. Ook moet inzicht worden verschaft ten aanzien van de organisatie, de governance, de aanpak en de financiering. Dit plan zal om de 2 jaar worden geüpdate. Duidelijk is dat het uitvoeren van het WTP één van de grootste opgaven is voor het programma energie.

Belangrijkste activiteiten

- Maken en vaststellen warmtetransitieplan;
- Nieuwe wijk initiatieven warmte faciliteren;
- Nieuwbouw aardgasvrij (De Suikerzijde, Stadshavens en Stationsgebied);
- Zonthermie (Dorkwerd/ Meerstad-Noord);
- Ontwikkelen nieuwe warmtebronnen o.a. via thermische energie oppervlakte water (TEO), thermische energie afvalwater (TEA);
- Onderzoek wijk distributiesystemen en opslag;

- Rol gemeente in financiering warmtenetten.

Wijkenergieaanpak

De opgave is om de gebouwde omgeving woonlastenneutraal te verduurzamen en aardgasvrij te maken middels de wijkenergieaanpak. Hierbij hanteren we het document 'Stap voor Stap naar Aardgasvrije Wijken en Dorpen'. We gebruiken de wijkvernieuwing als versneller voor de energietransitie en ook om verbinding te leggen met andere thema's zoals bijvoorbeeld gezondheid en herinrichting van buurten.

Belangrijkste activiteiten

- Start met een gefaseerde aanpak van een warmte infrastructuur op basis van het warmtetransitieplan, te beginnen in de wijken Paddepoel, Selwerd en Vinkhuizen;
- Starten met de wijkenergieaanpak in Beijum en Lewenborg;
- Continuëren van het energieloket (basisloket);
- In 2021 ondersteuning via de gereedschapskist van het energieloket. Deze gereedschapskist bestaat uit een aanpak waarbij gebruikt wordt gemaakt van een menukaart. Hiervoor is in 2021 eenmalig geld beschikbaar vanuit de Regeling Reductie Energieverbruik (RRE);
- Indienen aanvraag subsidie Regeling Reductie Energiegebruik Woningen (RREW). De RREW is een vervolg op de RRE en hierbij komen naast eigenaar-bewoners ook huurders in aanmerking voor energiebesparende maatregelen. Doel is om woonlasten te verlagen en CO₂-uitstoot te verminderen. Indien de aanvraag RREW wordt gehonoreerd gebruiken we de beschikbaar gestelde middelen voor bestrijding energiearmoede als cofinanciering;
- Ontwikkelen van financieringsinstrumenten in 2021 daarna volgt de implementatie. Deze moeten laagdrempelig, voor iedereen beschikbaar en opschaalbaar zijn. Naast financieringsinstrumenten zal gewerkt worden aan een ontzorgingssysteem waarbij woningeigenaren alle aspecten van het aardgasvrij maken van de woning (organisatie, verbouw, financiering en beheer) uit handen kunnen geven met (energieprestatie)garanties als zekerheid;
- Onderzoek hoe de potentiële opbrengsten van duurzame energie sociaal ingezet kunnen worden in samenwerking met de Faculteit Ruimtelijke Wetenschappen en de Juridische faculteit van de Rijksuniversiteit Groningen. Deze revenue kunnen ingezet worden om de energietransitie te versnellen en energiearmoede te voorkomen.
- Monitoren van de prestatieafspraken die gemaakt zijn met de woningcorporaties voor de verduurzaming van de corporatieve woningvoorraad. Het 'Masterplan CO₂-neutrale aardgasvrije woningvoorraad corporaties' vormt de basis voor invulling van prestatieafspraken. Hier ligt een directe relatie met het programma Wonen waar de prestatieafspraken nader worden toegelicht.
- De Wijert is door de Rijksoverheid geselecteerd als aardgasvrije proeftuin. Met een tweede aardgasvrije proeftuin in onze gemeente krijgen we erkenning als koploper in het aardgasvrij maken van wijken. Met de rijksbijdrage van vier miljoen euro gaan we het voorwerk verrichten in het noordelijke deel van De Wijert om deze uiteindelijk op een warmtenet aan te sluiten. De aanleg van een warmtenet in De Wijert staat na 2030 gepland. Samen met alle in de wijk betrokken partijen wordt binnen het samenwerkingsverband Wijkdeal De Wijert gewerkt aan een betaalbare en daarmee toegankelijke overgang naar een aardgasvrije wijk.
- We verkennen de mogelijkheden om te experimenteren met onder andere financieringsconstructies, het versterken van de sociaal economische positie van de bewoners en de algehele leefbaarheid in kwetsbare wijken. Hierbij is ook specifiek aandacht voor de opgaven hoe we er voor zorgen dat ook de particuliere woningeigenaren met een smalle beurs mee kunnen doen aan de energietransitie en hoe we er voor zorgen dat we bewoners in kwetsbare wijken opgeleid c.q. aan de slag krijgen in de energietransitie.

Bedrijven

Onderdeel van de gebouwde omgeving is het verduurzamen van bedrijven. Bedrijven nemen een groot deel van het energieverbruik voor hun rekening. Voor de gemeente Groningen gaan we via Groningen Werkt Slim (GWS) verder met de gebiedsgerichte aanpak om bedrijven te stimuleren een CO₂ neutrale onderneming te voeren. Binnen GWS werken bedrijven en kennisinstellingen samen om bedrijven te ondersteunen bij vraagstukken en met slimme oplossingen. Het loket biedt onafhankelijke informatie en ondersteuning voor de ondernemer, geeft advies en werkt aan nieuwe producten en diensten.

Belangrijkste activiteiten

- Het verbeteren van de toegankelijkheid van subsidies op het gebied van energiebesparing voor bedrijven;
- Ondersteuning bieden aan bedrijven bij de aanbesteding en inkoop van energiebesparende maatregelen;
- Wij maken het mogelijk dat bedrijven adviezen ontvangen over hoe in hun bedrijfsprocessen energie kan worden bespaard. Met de eventuele mogelijkheden van slimme koppelingen aan energiesystemen;
- Geografische aanpak per bedrijventerrein;
- Samen met bedrijven willen we diverse projecten uitvoeren en ondersteunen zoals: opendeuren, zon op alle bedrijfsdaken en stimuleren van laadpalen.

WarmteStad

De opgave voor de komende jaren is het continueren van het Warmtenet Noordwest en verdere ontwikkeling van de bestaande Warmte Koude Opslag (WKO) en de nieuwe WKO strategie.

Belangrijkste activiteiten

- Het in werking brengen van de nieuwe duurzame bron, Restwarmte uit Datacenter en realisatie van zonthermie;
- Het aanleggen van het warmtenet in Selwerd, Vinkhuizen en Kostverloren, het aansluiten van de gecontracteerde klanten op dit warmtenet en het verder contracteren van nieuwe klanten;
- Daarnaast moet een tweede duurzame bron worden aangelegd, zodra de warmtevraag verder stijgt. Dit zal bestaan uit zonthermie (in combinatie met een WKO systeem voor seizoensopslag van de warmte) en/of meer restwarmte van de bestaande datacenters;
- WarmteStad richt zich op de verdere ontwikkeling van de bestaande WKO projecten in het Europapark, de Grunobuurt en het Ebbingekwartier. Zowel in het verbeteren van de technische prestaties als in het vergroten van het aantal klanten;
- WarmteStad richt zich de komende jaren in de verdere WKO strategie en uitbreiding. De uitbreiding van de WKO zal indien dit technisch en financieel mogelijk is de komende jaren met name worden gerealiseerd in de gebiedsontwikkelingsgebieden Stadshaven, Suikerzijde en het Stationsgebied.

5.2.2 Opgave: Opwekking duurzame Energie

Om aan de doelen van de 'Routekaart Groningen CO₂-neutraal 2035' te voldoen gaan we uit van een parallel proces van 34% besparing van energie, zonnepanelen op alle geschikte daken, 36 MW opgesteld vermogen windenergie en 500 MW in zonneparken.

Wind

In de 'Routekaart Groningen CO₂-neutraal 2035' gaan we uit van 36 MW opgesteld vermogen windenergie in 2035. In 2019 zijn we actief gestart met de windverkenning Westpoort & RoodeHaan via huisaanhuus bezoeken, informatieavonden en klankbordgroepen. De diverse onderzoeken zijn opgestart op gebied van geluid, slagschaduw, planschade, ecologie, landschap en financiën.

Belangrijkste activiteiten

- De windverkenning zal in 2021 worden afgerond waarbij medio 2021 de gemeenteraad een besluit zal worden gevraagd over de verkenning.
- Afhankelijk van dit besluit zal de periode hierna de verdere ontwikkeling worden opgepakt, of zal de verkenning stoppen.

Zon

In de 'Routekaart Groningen CO₂-neutraal 2035' is doorgerekend hoe de energievoorziening er in 2035 uit zou moeten zien. Hieruit blijkt dat zestig procent van lokaal duurzaam opgewekte energie tegen die tijd van de zon afkomstig is. Met 810 MW geïnstalleerd vermogen in 2035 wordt zonne-energie de grootste duurzame elektrische energiebron van de gemeente. De potentie van de daken moet dan ten volle benut worden. Van de opgave kan 310 MW op daken van woningen en bedrijven worden gerealiseerd. De overige 500 MW in zonneparken. Om iedere inwoner binnen de gemeente de mogelijkheid te bieden mee te doen met de energietransitie, wordt onderzocht of de revenuen van de exploitatie van zon- en windenergie op de gronden in bezit van de gemeente, ingezet kunnen worden om de energietransitie te versnellen en energiearmoede te voorkomen. Niet alleen voor de inwoners, maar ook voor de lokale economie.

Belangrijkste activiteiten

- Ontwikkelen en vaststellen beleidskader Zonneparken en beleidskader zon-op-daken;

- We onderzoeken de mogelijkheden voor de oprichting van een gemeentelijke exploitatiemaatschappij voor duurzame energie om sociaal eigendom mogelijk te maken.
- Realisatie van zonneparken in Meerstad-Noord, Westpoort-Noord, Roodehaan en 'Woltjerspoor 2' waarbij sociaal eigenaarschap het leidend principe is;
- De P&R-terreinen Meerstad, Hoogkerk, Haren A28, P3 Euroborg en Kardinge willen we (deels) overkappen met zonnepanelen, zoals bij P&R Reitdiep;
- Ondersteuning 65 MW groot zonnepark Fledderbosch bij Garmerwolde + realisatie hoogspanningsstation in Meerstad-Noord;
- Begeleiden kleinschalige lokale coöperatieve zonneparkinitiatieven.

Regionale Energie Strategie (RES)

Op 24 januari 2019 hebben de twaalf gemeenten in de provincie Groningen, de twee waterschappen en de provincie Groningen samen de intentieverklaring voor de RES Groningen ondertekend. Alle Groninger overheden hebben hiermee gezamenlijk besloten om de RES 1.0 voor Groningen op te gaan stellen. Het concept-RES Groningen is aangeboden aan het Nationaal Programma RES. De bijdrage aan de duurzame opwekking van elektriciteit in deze concept-RES is een optelsom van gerealiseerde projecten en vastgestelde ambities van de individuele overheden. Deze concept-RES is ter instemming voorgelegd aan de 12 Groninger gemeenteraden, aan de 2 Dagelijks Besturen van de betrokken Waterschappen en aan de Provinciale Staten van Groningen. Uit die behandeling is gebleken dat de inhoud en inzet van de huidige concept-RES nog niet kan rekenen op brede steun. De gemeenteraden van Groningen, Het Hogeland, Loppersum, Midden-Groningen, Westerkwartier en Westerwolde, Provinciale Staten en beide Dagelijks Besturen van de waterschappen hebben met de concept-RES ingestemd. Tegelijkertijd hebben de gemeenteraden van Appingedam, Delfzijl en Stadskanaal deze (met de nodige op- en aanmerkingen) ter kennisgeving aangenomen en hebben de gemeenteraden van Oldambt, Pekela en Veendam in meerderheid niet met de concept-RES ingestemd. Voor de stuurgroep RES Groningen betekent dit dat er in de komende periode aanpassingen zullen worden gedaan om daarmee van alle overheden steun te krijgen voor de vaststelling van de RES 1.0 medio 2021.

Belangrijkste activiteiten

- De opgave is om medio 2021 een RES 1.0. vast te stellen;
- Daarna komt er tweejaarlijks een update van de RES. De RES 2.0 dus in 2023.

Waterstof

De gemeente Groningen draait mee in een aantal Europese waterstofprojecten. De opgave voor de komende jaren is om de Europese projecten succesvol af te ronden. Verder te werken aan de ambities voor verlagen van de emissies. Niet alleen van CO₂, maar ook van fijnstof en stikstofoxiden. En daarmee een bijdrage te leveren aan de opbouw van een groene waterstof economie in Noord-Nederland, met name op het terrein van mobiliteit. Daarbij horen ook het verder versterken van economische activiteiten rondom waterstof en de activiteiten op het gebied van onderzoek en ontwikkeling. Om daarmee Groningen, zowel stad als provincie, een centrale rol te laten blijven spelen in de Europese energievoorziening, ook na het beëindigen van de gaswinning.

Belangrijkste activiteiten

- Profileren van regio Groningen als een waterstofregio, onder meer door middel van deelname aan het Europese project HEAVENN;

- Verdere verduurzaming van ons gemeentelijk wagenpark door middel van het aanschaffen van diverse waterstof-voertuigen en de daarbij benodigde aanpassingen aan de werkplaats en stalling;
- Realiseren van een waterstofvulstation;
- Onderzoeken in welke mate waterstof als groen gas een oplossing kan bieden als warmtebron;
- Participeren in diverse EU-projecten, zoals REVIVE (twee vuilniswagens), JIVE2 (twintig bussen), Hytrec2 (zes voertuigen plus vulstation), HECTOR (een vuilniswagen en aanpassing werkplaats), en in nieuw te ontwikkelen projecten. Dankzij de bijdrage vanuit Europa zijn we in staat om deze projecten kosteneffectief uit te voeren.

5.3 Financiën

Er is jaarlijks €1.800.000 structureel beschikbaar voor het programma Energie. Vanuit het coalitieakkoord is voor de komende twee jaar respectievelijk €1.110.000 en €1.150.000 incidenteel beschikbaar gesteld. Naar aanleiding van de behandeling begroting 2021 wordt voor de bestrijding van energiearmoede €230.000 structureel beschikbaar gesteld. Daarnaast verwachten we bijdragen van het Klimaatakkoord en het Programma Aardgasvrije Wijken maar voor beiden is de hoogte van het bedrag nog niet bekend.

Bedragen x € 1.000

	2021	2022	2023	2024
Structureel budget (S)	2030	2030	2030	2030
Incidenteel budget (I)	1110	1150	0	0
Overige inkomsten (O)	PM	PM	PM	PM
Totaal beschikbaar	3140	3180	2030	2030

Deze middelen worden vanaf 2021 als volgt verdeeld:

	2021	2022	2023	2024	S/I/O
Personeel	785	785	785	785	S
Bijdragen	400	450	450	450	S
Warmtestad	250	250	250	250	S
Gebiedsgerichtwerken	200	200	200	200	S
Groningen Geeft Energie	445	485	295	295	I
Programma	345	395	295	295	I/S
Communicatie	50	40			I
EU	25	25			I
Routekaart	25	25			I

	2021	2022	2023	2024	S/I/O
Gebouwde omgeving	895	895	120	120	
Wijkenergieaanpak	505	505	150	150	I/S
Energieoket	200	200	120	120	S
Groningen Werkt Slim	150	150			I
Woningcorporaties	40	40			I
Bestrijding energiearmoede	230	230	230	230	S
Opwekking duurzame energie	335	335			
Groen gas / Biomassa	65	65			I
Warmte	160	160			I
Waterstof	50	50			I
Wind					I
Zon	60	60			I
Totaal	3140	3180	2030	2030	

Totaalbeeld financiën

Naast het programma Energie zijn er verschillende geldstromen die we in deze paragraaf inzichtelijk maken. Het gaat hierbij alleen om de geldstromen die ‘door’ de gemeentebegroting lopen.

Bijdrage Proeftuin Aardgasvrije Wijken: Paddepoel en Selwerd

In 2018 zijn er voor de ‘proeftuinen’ aardgasvrije wijken aan 27 gemeenten rijksbijdragen toegekend voor het aardgasvrij maken van wijken. In het Programma Aardgasvrije Wijken doen gemeenten kennis en ervaring op om bestaande wijken haalbaar en betaalbaar te verduurzamen. Wij zijn één van deze 27 gemeenten en hebben hiervoor in 2018 een bijdrage ontvangen van €4,825 miljoen voor de wijken Paddepoel en Selwerd. Dit bedrag willen we besteden aan procesgeld, cofinanciering en aan financiering van onrendabele toppen met als doel om zoveel mogelijk woningen van het aardgas te krijgen.

Bijdrage Proeftuin Aardgasvrije Wijken: de Wijert

De Wijert is in oktober 2020 door de Rijksoverheid geselecteerd als aardgasvrije proeftuin. Met een tweede aardgasvrije proeftuin in onze gemeente krijgen we erkenning als koploper in het aardgasvrij maken van wijken. Met de rijksbijdrage van € 4 miljoen kan het voorwerk gedaan worden in het noordelijke deel van De Wijert om deze uiteindelijk op een warmtenet aan te sluiten. De Wijert is één van de vier wijkvernieuwingswijken in de stad. In de Wijert hebben bewoners, ondernemers, scholen, woningcorporaties, de gemeente en andere organisaties met elkaar afgesproken om samen te werken aan een vitale en leefbare wijk onder de noemer Wijkdeal De Wijert. Samen met alle in de wijk betrokken partijen wordt binnen het samenwerkingsverband Wijkdeal De Wijert gewerkt aan een betaalbare en daarmee toegankelijke overgang naar een aardgasvrije wijk.

Making City Lighthouse project

In 2018 zijn wij gestart met het Europese Lighthouse project: MAKING-CITY. De toekenning van de Europese Commissie bedraagt €18 miljoen. Voor de Groningse deelnemers samen is dat €7,61 miljoen; waarvan €2,35 miljoen voor de gemeente. Duur van het project is vijf jaar.

Regionale Energie Strategie Groningen

Voor de RES Groningen zijn wij financieel penvoerder. Dit houdt in dat wij de nationale bijdrage voor het maken van de RES Groningen voor de komende drie jaar hebben ontvangen (2019-2021). Wij verzorgen de financiële administratie en het bedrag is uitsluitend bestemd voor de RES Groningen.

6. Meerjarenprogramma Ruimtelijke Economie 2021-2024

6.1 Inleiding

Onze gemeente groeit. Het groeiend aantal inwoners zorgt naast de woningbouwopgave ook voor een groeiende vraag naar andere functies, zoals werken en voorzieningen. Dat bepaalt mede de leefkwaliteit, veiligheid en heeft een grote invloed op de gezondheid van onze bewoners. De economie moet kunnen meegroeien met de groei van de stad. Vanuit het programma Ruimtelijke economie werken we aan het huisvesten van de werkgelegenheid en aan het structureel versterken van ons economisch profiel. Een robuustere economie is immers weerbaarder bij tegenslagen.

In dit meerjarenprogramma benoemen we de ruimtelijk-economische opgaven voor het komende jaar en geven we de uitwerking daarvan op hoofdlijnen weer. De inzet vanuit het programma Ruimtelijke economie is gericht op de volgende hoofdpogaven:

- 1) Faciliteren van bestendige economische groei,
- 2) behouden en versterken van de aantrekkelijkheid van onze gemeente, en
- 3) flexibel en wendbaar zijn bij veranderingen.

Hiermee zetten we de ingezette lijn van het vorige Meerjarenprogramma Ruimtelijke economie voort, maar wel vanuit een totaal ander perspectief. We zien ons immers in toenemende mate geconfronteerd met uitdagingen die invloed hebben op de economische ontwikkeling. We noemen hier achtereenvolgens de versnelling van de verstedelijkingsopgave, de beschikbaarheid van werklocaties en de coronacrisis.

Door de afspraken die we met het Rijk hebben gemaakt over versnelling van de woningbouw en de keuze de verstedelijking in bestaand bebouwd gebied te realiseren door transformatie, zien we dat de druk op onze werklocaties toeneemt. Plat gezegd: wonen drukt werken de stad uit. Maar jaag je bedrijven weg, dan verarm je de stad. Dus de vraag is niet: kiezen we voor wonen óf bedrijvigheid? Het gaat om de vraag welke stedelijkheid we willen in Groningen. Het is de kunst opgaven te combineren. We geven binnen dit programma dan ook prioriteit aan het ontwikkelen van een afgewogen maar stevig **economisch programma in de nieuwe gemengde woon-werkgebieden** (ontwikkelzones). Daarbij hoort ook een verplaatsingsstrategie.

Een tweede prioriteit is dat we letterlijk op zoek moeten naar **nieuwe ruimte voor bedrijvigheid**. Ondanks corona gaat de gronduitgifte sneller dan voorzien. Grote delen van de economie blijven goed presteren. Onze werklocaties lopen vol. In 2021 willen we daarom een keuze voorleggen voor een nieuwe werklocatie aan de oostkant van de stad.

De coronapandemie heeft een aantal ruimtelijk-economische ontwikkelingen in een stroomversnelling gebracht. Bepaalde sectoren floreren zoals supermarkten, woonwinkels, bouwmarkten en tuincentra. De kantorenmarkt verandert, thuisbezorgen en online bestellen nemen een vlucht. Maar ondanks de dempende steunmaatregelen voor ondernemers op de korte termijn, is de economische impact enorm. Juist die economische sectoren die kleur en sfeer geven aan onze gemeente/binnenstad staan onder druk, vooral de horeca, deelsectoren van de detailhandel (schoenen, mode) en de cultuursector. Verwacht wordt dan ook dat de leegstand sterk toeneemt, vooral in het centrum. Verkleuren naar wonen is daarvoor niet altijd en niet overal de juiste oplossing. De derde prioriteit voor het programma Ruimtelijke economie is het **terugwinnen, behouden en versterken van een vitale binnenstad**.

In november 2020 informeerden wij u over de impact die corona heeft op onze economie⁷. De lengte en de diepte van de coronacrisis zijn de belangrijkste variabelen voor de economische ontwikkeling. Deze zijn erg onvoorspelbaar. De vele onzekerheden brengen met zich mee dat voortschrijdend inzicht zal leiden tot continue bijstelling. Op korte termijn vraagt dit van ons dat we flexibel en wendbaar kunnen inspelen op (snel) veranderende omstandigheden. We moeten daarbij als gemeente alleen niet in de spagaat terecht komen dat we op basis van corona-invloeden alleen korte termijnbeleid voeren. Juist nu wordt de noodzaak onderstreept om anticyclisch en structureel te investeren in het faciliteren van bestendige economische ontwikkeling. We houden onverminderd vast aan onze strategie van blijven investeren in het structureel versterken van ons economisch profiel en onze focus te houden op de lange termijn. Daarbij maken we onder andere gebruik van een scenariostudie die is opgesteld voor de Regio Groningen-Assen met mogelijke ontwikkelrichtingen voor de periode ná de coronacrisis.

In de volgende paragrafen beschrijven we de belangrijkste opgaven voor de komende jaren en geven we weer hoe we daaraan gaan werken. In 6.2 volgt eerst overzicht daarvan.

6.2 Belangrijkste opgaven 2021-2024 en activiteiten 2021

De belangrijkste opgaven en activiteiten voor het meerjarenprogramma Ruimtelijke economie zijn samengevat in onderstaand schema. De belangrijkste prioriteiten voor 2021 zijn in vet weergegeven.

Belangrijkste opgaven 2021-2024	Belangrijkste activiteiten 2021
Hoofdpogave 1: Faciliteren bestendige economische groei	
1. Hoe houden we de werkfunctie overeind bij transformatie? En hoe houden we de transformatiegebieden in de tussentijd aantrekkelijk?	1. Voor de ontwikkelzones stellen we een economisch profiel op en werken een ontwikkel- en verplaatsingsstrategie uit. We bieden meer ruimte aan broedplaatsen en woon-/ werkcombinaties in onze bestaande kernen en woonwijken.
2. Hoe bieden we ruimte aan economische functies die het meeste toegevoegde waarde bieden voor de ontwikkeling van werkgelegenheid in de gemeente?	2. We onderzoeken of er een nieuw bedrijventerrein in Groningen-Oost (Meerstad) kan komen. We zetten de eerste stappen op weg naar een nieuwe strategie werklocaties.
3. Hoe versterken we talentontwikkeling en innovatieve kenniseconomie?	
4. Hoe realiseren we aantrekkelijke werklocaties en bieden we ruimte aan (bovenregionale) bedrijvigheid die niet op reguliere bedrijventerreinen past?	3. We verbeteren de samenwerking, functiemix en het verblijfsklimaat op Campus Groningen. We werken aan een business case voor een startup faciliteit op Zernike.
	4. We maken duidelijke keuzes in de ontwikkelrichting van bestaande werklocaties en blijven investeren in de kwaliteit ervan. We werken aan de doorontwikkeling van Roodehaan en Westpoort.

⁷ Brief november 2020 'Impact corona op onze economie', kenmerk 8339101.

Belangrijkste opgaven 2021-2024**Belangrijkste activiteiten 2021****Hoofdpogave 2: Behouden en versterken van de aantrekkelijkheid van onze gemeente**

1. Hoe maken en houden wij onze winkelvoorzieningen vitaal en toekomstbestendig?2. Hoe vergroten we de aantrekkelijkheid van onze stad, wijken en dorpen voor bewoners en bezoekers ter versterking van de economie?	1. Wij werken integraal en met stakeholders aan het terugwinnen/behouden/versterken van een vitale binnenstad en voeren de laatste projecten uit van centrumvisie Haren. We haken aan bij initiatieven voor de uitbreiding en/of kwaliteitsverbetering van winkelvoorzieningen.2. We vervolgen het zojuist ingezette participatietraject voor het toekomstperspectief voor de detailhandel, horeca en overnachtingenmarkt. We zetten sterker in op onze vrijetijdseconomie: met waterrecreatie, het Stadspark, de toekomst van Kardinge, het nieuwe muziekcentrum en Martiniplaza.

Hoofdpogave 3: Flexibel en wendbaar zijn bij veranderingen

1. Hoe kunnen we ontwikkelingen tijdig signaleren?2. Hoe kunnen we adequaat inspelen op actualiteit, trends en ontwikkelingen?3. Hoe kunnen we de rol van de gemeente verstevigen om bij (on)gewenste ontwikkelingen te kunnen sturen aan de voorkant?	1. Via verschillende kanalen relevante input verzamelen. Groningen City Monitor evalueren.2. Kritische blik op ons eigen functioneren (pro-actief samenwerking opzoeken, vlot schakelen, vastbijten), continue herijking van onze inzet, open dialoog.3. Ontwikkelen van een meer sturend ruimtelijk-juridisch kader gekoppeld aan de (on)mogelijkheden van de EU-Dienstenrichtlijn.

Programma Ruimtelijke Economie

- *Faciliteren van bestendige economische groei*
- *Behoud en versterken van de aantrekkelijkheid*
- *Flexibel en wendbaar zijn bij veranderingen*

Thema's en Onderzoek 2021

- Gemengd woon-werkprogramma in de ontwikkelzones
- Ruimte zoeken voor nieuwe werklocatie Meerstad
- Opstellen strategie voor de werklocaties
- Versterking economische functie binnenstad en wijk/dorpscentra
- Visie op overnachtingenmarkt, horeca en retail
- Verdere ontwikkeling Campus Groningen
- Verdere ontwikkeling vrijetijdseconomie

Legenda

Strategie en Uitvoering

Faciliteren van bestendige economische groei

 The Next City gemengde woon-werkgebieden: de Suikerzijde en Stadshavens, Stationsgebied, Meerstad – Eemskanaalzone, Europapark

- Zoekgebied nieuwe bedrijvigheid in Groningen-Oost
- Campus Groningen: Versterken talentontwikkeling en innovatieve kennis-economie
- Roodehaan: Ruimte voor milieu gerelateerde bedrijvigheid
- Westpoort: Ruimte voor grootschalige economie

Behouden en versterken van aantrekkelijkheid

- Binnenstad: Agenda opstellen voor de overnachtingenmarkt, detailhandel en horeca
- Binnenstad en integrale wijk/dorpscentra: Terugwinnen, behouden en versterken
- Winkelgebieden: Versterken economische functie
- Ontwikkeling vrijetijdseconomie: Zuidlaardermeer, Woldmeer, Stadspark, Kardingse, MartiniPlaza
- Scandinavische havens en Ulgersmaweg: Ruimte blijven bieden aan economische functies.
- Corpus den Hoorn: Gebiedsvisie opstellen

0 2.5 5 10 km

6.2.1 Opgave: Het faciliteren van bestendige economische groei

In deze paragraaf beschrijven we hoe we het verdienvermogen van de regio Groningen nu en in de toekomst structureel willen versterken. Een aantrekkelijk werk- en leefklimaat van onze gemeente en van onze werklocaties is een belangrijke vestigingsplaatsfactor.

Actuele trends en ontwikkelingen

1) *Gronduitgifte gaat harder dan voorzien:*

Ondanks corona constateren we dat de grondverkopen in de gemeente Groningen onverminderd blijven doorgaan⁸. Bureau Buiten adviseert om een verkenning te doen naar een nieuw bedrijventerrein. De behoefteaming gaat uit van een extra behoefte van 22 hectare bedrijventerrein tot 2035. Wel verwacht Bureau Buiten dat bedrijven hun investeringen uit- of afstellen vanwege corona, waaronder verhuizingen, verbouw en nieuwbouw⁹.

2) *Toekomst kantorenmarkt is niet eenduidig:*

De leegstand is verder gedaald tot 7,1 procent. We zien grote verschillen in de stad. Het leegstandspercentage in de binnenstad, Corpus den Hoorn en Stationsgebied zakt tot onder de 2 procent. In Europapark/Kempkensberg werken we naast de huidige nieuwe bouwontwikkelingen aan de komst van drie andere concrete kantoorgebruikers. Hier is nog maar beperkt ruimte voor toevoeging van kantoorruimte. Op specifieke kantoorlocaties zoals Martini Trade Park en Kranenburg neemt de leegstand juist toe tot boven de 12 procent. De toekomst van de kantorenmarkt laat zich moeilijk voorspellen. De coronapandemie is waarschijnlijk een *game changer* voor de kantorenmarkt en zal door thuiswerken krimpen. Het verplichte energielabel C per 2023 zorgt juist voor een grotere vervangingsvraag. Het doel van een kantoor verandert van een werkplek naar een inspirerende plek die creativiteit en innovatie bevordert en culturele connecties. Voor toevoeging van kleinere en flexibele concepten is marktruimte. Meer kortlopende contracten, flexibiliteit in hoeveelheid vierkante meters, van werk- naar ontmoetingsplek en *full service*-concepten worden de norm. Er zijn kansen voor combinaties van kantoor met andere functies (horeca en vrijetijdseconomie). Voor kantoren/ontmoetingsplekken zijn goed bereikbare plekken met een prettige verblijfskwaliteit belangrijk.

3) *Structureel tekort bedrijfsruimten dreigt:*

We zien al een aantal jaar een afname van de hoeveelheid beschikbare bedrijfsruimte in Groningen¹⁰. De leegstand in bedrijfsruimten is in de hele gemeente per 2020 tot (ver) onder de frictieleegstand gedaald. Alleen op Hoendiep blijft de leegstand relatief hoog met 8,2 procent. Ook daar is sprake van een daling. De bedrijfsruimtemarkt biedt inmiddels steeds minder aanbod voor uitbreidingsmogelijkheden van bestaande bedrijven of toetreding van nieuwe bedrijven. Door transformatie van bedrijventerreinen naar gemengde stedelijke gebieden in de ontwikkelzones ontstaat bovendien een aanvullende vervangingsvraag.

Belangrijkste opgaven

1. Hoe houden we de werkfunctie overeind bij transformatie? En hoe houden we de transformatiegebieden in de tussentijd aantrekkelijk?
2. Hoe bieden we ruimte aan economische functies die het meeste toegevoegde waarde bieden voor de ontwikkeling van werkgelegenheid in de gemeente?
3. Hoe versterken we talentontwikkeling en innovatieve kenniseconomie?

⁸ Grondbedrijf gemeente Groningen

⁹ Bureau Buiten, marktanalyse werklocaties (mei 2020)

¹⁰ Vinco Vastgoed, Vastgoedmonitors 2016 t/m 2020

4. Hoe realiseren we aantrekkelijke werklocaties en bieden we ruimte aan (bovenregionale) bedrijvigheid die niet op reguliere bedrijventerreinen past?

Belangrijkste activiteiten 2021

Ad 1: Transformatiegebieden

- We gaan gemengde woon-werkgebieden ontwikkelen met een afgewogen maar stevig economisch programma in onze ontwikkelzones Suikerzijde, Stationsgebied, Stadshavens en Meerstad/Eemskanaalzone. We houden de werkfunctie hier dus overeind. Stadshavens staat daarbij als eerste op de agenda. Naast 2.400 woningen moet dit gebied qua werk functioneren als uitloper van de binnenstad. Corona brengt ontwikkelingen in een versnelling. Functies zoals ontmoeting, flexibele kantoorruimte en de wijk als kantoortuin passen goed bij de economie van de wijk. Het faciliteren van 'werken in de wijk' in plaats van 'op kantoor' kan als stimulans voor de wijkontwikkeling werken.
- Naast een ontwikkelstrategie moet er een strategie komen voor het verplaatsen van bestaande bedrijvigheid. Daarmee kunnen we nieuwe ontwikkeling mogelijk maken én de meeste bestaande bedrijvigheid voor de gemeente behouden.
- Verschillende bureaus¹¹ noemen de ontwikkelzone Stationsgebied dé locatie voor hoogwaardige kantoorontwikkeling. We moeten de ontwikkeling van de Zuidzijde en de Noordzijde verbinden om een afgewogen programma te krijgen. Naast kantoren kan hier een hotel, conferentieruimte en ondersteunende horeca komen. De komst van een nieuw muziekcentrum fungeert daarbij als aanjager voor de gebiedsontwikkeling. Het bijbehorende programma met cultuur en onderwijs, tezamen met kantoren en woningen creëert hier een nieuw gemengd stedelijk milieu.
- Met bedrijvenvereniging Zuidoost onderzoeken we het gebruik en de functie van de Driebondsweg in relatie tot de ontwikkeling van Meerstad/Eemskanaalzone.
- We houden onze bestaande kernen en woonwijken in de tussentijd aantrekkelijk door ruimte te bieden aan broedplaatsen en aan woon-/werkcombinaties.

Ad 2: Huisvesten bedrijvigheid

- Bij vestigingsvraagstukken laten we voortaan sterk meewegen welke bedrijvigheid de meeste meerwaarde heeft qua werkgelegenheid voor de gemeente en op welke plek.
- We stemmen het aanbod van bedrijventerreinen af in de Regio Groningen-Assen. Door de hoge gronduitgifte moeten we op zoek naar nieuwe ruimte voor bedrijvigheid. In 2021 gaan we hiervoor samen met Bureau Meerstad een verkenning doen aan de oostkant van de stad. De vraag is welke economie we hier gaan huisvesten. Te denken valt bijvoorbeeld aan bedrijvigheid die werkgelegenheid oplevert voor laag- en middelbaar opgeleiden. De verkenning naar een nieuwe werklocatie levert tevens input voor de integrale structuurschets van de A7-corridor samen met de gemeente Midden-Groningen.
- We zetten de eerste stappen op weg naar een nieuwe strategie werklocaties als opvolger van De Rode Loper uit 2014. Daarbij kijken we hoe we gezamenlijk kunnen optrekken: Samen met bedrijvenverenigingen, gebruikers en andere partners werken we deze strategie op termijn uit in een profiel en uitvoeringsstrategie per werklocatie.

Ad 3: Talentontwikkeling en innovatieve kenniseconomie

- Met onze partners binnen Campus Groningen voeren we het strategisch plan 2020-2025 uit. Wij werken aan nieuw vestigingskader waarbij we kansen voor broedplaatsen/startups willen optimaliseren. We zoeken samen met het campusmanagement naar publieke financiering voor het Campus Community Fonds. We dragen bij aan een business case voor wooneenheden en een Netwerk Plaza (gedeelde faciliteiten en economische functies) op de voorkeurslocatie

¹¹ Louter, Bureau Buiten, Cushman & Wakefield.

Kapteynborg. Ook voor een startup faciliteit op Zernike Campus werken we in 2021 een business case uit.

- We houden de ontwikkeling van digitaal onderwijs bij de Rijksuniversiteit en de Hanzehogeschool scherp in de gaten. Met de partners binnen Campus Groningen zetten we onze ruimtelijke strategie zo in dat de innovatieve kenniseconomie rondom Campus Groningen aangejaagd en structureel versterkt wordt.
- We zijn in gesprek met de Rijksuniversiteit over de toekomst van de Hortus en De Biotoop. De huidige functies willen we hier zeker de komende tien jaar behouden.
- We betrekken de kansen voor broedplaatsen bij gebiedsontwikkeling én wijkontwikkeling, zowel voor tijdelijke als permanente huisvesting.

Ad 4: Aantrekkelijke werklocaties en ruimte voor specifieke (bovenregionale) bedrijvigheid

- We maken duidelijke keuzes in de ontwikkelrichting van bestaande werklocaties en blijven investeren in de kwaliteit ervan. Wel zullen we hierin keuzes moeten maken. Daarbij zijn de volgende locaties in beeld:
 - Vooruitlopend op de ontwikkeling van de Stadshavens hebben we aandacht voor kleinere maatregelen gericht op de infrastructuur en de economische functie (fase 2).
 - We gaan de projectopdracht Europapark herijken aangezien we deze grote kantorenlocatie steeds meer ontwikkelen als een gemengd stedelijk gebied.
 - We gaan de haalbaarheid onderzoeken van gebiedsontwikkeling Hoendiep. Voor het voorterrein gaan we verkennen hoe we hier nieuwe economie kunnen huisvesten in relatie tot de ontwikkeling van de aangrenzende Suikerzijde. Voor Hoendiep-Noord gaan we verkennen onder welke voorwaarden we de openbare ruimte hier kunnen verbeteren.
 - Nieuwe inzet op Corpus den Hoorn-Zuid: We verkennen de mogelijkheden om het Martini Ziekenhuis (en andere bedrijvigheid) te laten doorontwikkelen en willen de verblijfskwaliteit van dit gebied versterken voor patiënten, bezoekers en werknemers.
- Ondanks de coronacrisis blijven we investeren in de aantrekkelijkheid en kwaliteit van de kantorenlocaties. Dat geldt in het bijzonder voor het Martini Trade Park waar sprake is van flinke leegstand. Trekt de markt weer aan, dan moeten onze kantorenlocaties op peil zijn. Daarom kiezen we er nu juist voor anticyclisch en structureel te investeren en onze focus te houden op de lange termijn.
- Om (bovenregionale) bedrijvigheid te faciliteren die niet op reguliere MKB-bedrijventerreinen past werken we aan de doorontwikkeling van Roodehaan en Westpoort. We bieden daar ruimte voor hogere milieucategorieën en logistiek. Op Westpoort geven we ook ruimte aan datacenters ten behoeve van de innovatiekracht van de digitale economie en het groeiende dataverkeer.

6.2.2 Opgave: Het behouden en versterken van de aantrekkelijkheid van onze stad, wijken en dorpen

Een veelzijdig aanbod aan winkels, horeca, recreatie, overnachtingsmogelijkheden en vrijetijdseconomie versterkt de woon-, werk- en bezoekfunctie van Groningen en draagt zo bij aan economische en maatschappelijke betekenis, naamsbekendheid en imago. Voor bewoners betekent een aantrekkelijke woonomgeving meer leefkwaliteit, veiligheid en ook een betere gezondheid.

Actuele trends en ontwikkelingen

1) *Blijft economische vitaliteit binnenstad op peil?*

Juist de economische 'pleziersectoren' die kleur en sfeer geven aan onze gemeente staan door de coronacrisis onder druk zoals de horeca en delen van de detailhandel. Deze zaken worden

zeer gewaardeerd door binnenstadbezoekers. Verwachting is dat de leegstand sterk toeneemt, met name in centrumgebieden¹² en dat winkelgebieden compacter moeten worden¹³.

2) *Ontwikkeling detailhandel heeft meerdere kanten:*

Jaarlijks daalt het aantal verkooppunten detailhandel in de gemeente Groningen¹⁴. Het aantal verkooppunten groeit daarentegen in de dagelijkse sector en de tweedehands economie (kringloop). Daarnaast groeien de dagelijkse sector en de doe-het-zelf sector in oppervlakte¹⁵. In de gemeente Groningen werd eind 2019 ongeveer 2 procent van de dagelijkse aankopen en 23 procent van de niet-dagelijkse aankopen online gedaan¹⁶. Landelijke onderzoeken laten zien dat in de coronacrisis de voorkeur voor online als aankoopkanaal fors is toegenomen^{17 18}. Het is aannemelijk dat de detailhandel in de toekomst een grotere ruimtebehoefte heeft voor opslag en distributie van (online) handel op overslag- en hub-locaties.

3) *Horeca staat flink onder druk:*

Jaarlijks stijgt het aantal verkooppunten horeca in gemeente Groningen. Volgens Locatus had gemeente Groningen (voor de herindeling) 602 verkooppunten horeca in 2015 en 708 verkooppunten in 2020. Ook Haren en Ten Boer hebben een relatief ruim aanbod. Het aanbod in aantal horecazaken (per inwoner) is vergelijkbaar met referentiesteden. De horecasector is één van de sectoren waar het aantal faillissementen door corona zal toenemen¹⁹. De pintransacties in cafés en restaurants zijn volgens ING met 70 procent gedaald. De analyse veronderstelt een directe impact op de omzet van 80 procent met een bandbreedte van circa 10 procent²⁰. Relevante horecatrends voor Groningen zijn vooral schaalvergroting, thuisbezorging, blurring, landelijke druk op openingstijden, een groeiende behoefte aan terrasruimte en aan onderscheidende vestigingsplekken.

4) *Kwantitatieve en kwalitatieve ruimte in overnachtingenmarkt:*

Slechts een klein deel van de actieve Airbnb's werkt concurrerend ten opzichte van de hotelmarkt. Er is een beperkt aandeel serviced apartments in het huidige aanbod terwijl het landelijk een opkomend marktsegment is. Ook met de nu bekende geplande of in ontwikkeling zijnde toevoegingen van hotels(kamers) is er ruimte voor groei. Binnen het huidige bestand is er behoefte aan bijzondere hotelconcepten in markante panden.

Belangrijkste opgaven

1. Hoe maken en houden wij onze winkelvoorzieningen vitaal en toekomstbestendig?

¹² Retailagenda/INretail/NRW/Q&A, Retail postcorona impactanalyse (juli 2020)

¹³ STEC groep, Naar vitale winkelcentra - toekomstperspectief in crisistijd (mei 2020)

¹⁴ Volgens Locatus telde gemeente Groningen (voor de herindeling) 1181 verkooppunten detailhandel in 2015 en 1205 verkooppunten in 2020. Groei in aantallen is aanwezig in de dagelijkse sector (283 in 2015 naar 319 in 2020) en de 2^e hands economie (37 in 2015 naar 55 in 2020). Groei in vierkante meters is met name aanwezig in de dagelijkse sector (71.000 in 2015 naar circa 82.400 in 2020) en de woon sector (218.500 in 2015 naar 229.700 in 2020)

¹⁵ Locatus, verkooppuntennetwerk 2005-2020

¹⁶ BRO, Koopstromenonderzoek 2019 (mei 2020)

¹⁷ ABN AMRO, retail prognose 2020-2021 (september 2020)

¹⁸ Colliers International, Hoe winkelt Nederland in de toekomst? (juni 2020)

¹⁹ CPB, De gevolgen van de coronacrisis voor Nederlandse bedrijven en banken (september 2020)

²⁰ SEO Economisch Onderzoek, Impact coronavirus op de economie van de provincie Groningen en de RGA (mei 2020)

2. Hoe vergroten we de aantrekkelijkheid van onze stad, wijken en dorpen voor bewoners en bezoekers ter versterking van de economie?

Belangrijkste activiteiten 2021

Ad 1: Toekomstbestendige winkelvoorzieningen

- Binnenstadontwikkeling: Bij het werken aan de binnenstad maken we een duidelijk onderscheid tussen de korte termijn en de lange termijn. We hebben zowel oog voor het hier en nu en de crisisaanpak (met een balans tussen veiligheid en aantrekkelijkheid) als voor een toekomstbestendige binnenstad. Langs drie lijnen werken we met onze partners aan het terugwinnen, behouden en versterken van een vitale binnenstad:
 - a. Een veilige binnenstad: Veiligheid als basisvoorwaarde om mensen aan te trekken en herhaalbezoek te stimuleren.
 - b. Een aantrekkelijke binnenstad: Met promotie, acties, (her)inrichting en transformatie werken we aan een binnenstad waar je graag wilt komen en wilt verblijven. Van kernwinkelgebied naar kernverblijfsgebied. Daarbij hebben we ook aandacht voor leegstand en andere gevolgen van de coronapandemie.
 - c. Een toekomstbestendige binnenstad: Met andere programma's samen komen we tot een integrale aanpak voor de economische functies en het gebruik van de openbare ruimte in de binnenstad (reclame, fietsen, uitstallingen, logistiek). Hier ligt ook een relatie met gemeentelijke doelen op gezondheid: stimuleren inclusiviteit, bewegen, ontmoeten, lopen, fietsen.
- We gaan met het Ministerie van EZK en de G6 verkennen hoe we gezamenlijk kunnen optrekken in concrete projecten ter bevordering van vitale binnensteden. Te denken valt aan het ontwikkelen van instrumenten om meer te kunnen sturen in het aanbod of aan een specifieke retailagenda voor grote steden.
- Als input voor de te actualiseren binnenstadsvisie werken we aan een onderzoek naar het toekomstperspectief van de detailhandel, horeca en overnachtingenmarkt. Maar let op: de nieuwe ontwikkelstrategieën maken we tegen de achtergrond van de gevolgen van de coronacrisis. Dat betekent dat we de komende periode een proces inrichten terwijl we alle effecten van corona nog niet altijd even goed kennen. Daarom richten we ons voor de detailhandel en de horeca ook niet per se op een nieuwe visie. Het resultaat kan ook heel goed een aanvalsplan/actieplan zijn. We werken dit de komende periode uit met onze ondernemers(verenigingen) en met uw raad.
- Doel is om in het tweede kwartaal van 2021 tevens een geactualiseerde binnenstadsvisie door uw raad te laten vaststellen als kader voor de volgende jaren.
- Stedelijke distributie: vaststelling visie in 2021.
- Ontwikkelen en profileren van verschillende sfeergebieden in de binnenstad.
- Centrumvisie Haren: Uitvoering van de laatste projecten gericht op een aantrekkelijke openbare ruimte in samenwerking met een nieuw op te richten ondernemersvereniging.
- Perifere detailhandel:
 - We verkennen hoe en waar de uitbreidingsruimte in de doelgerichte branches (doe-het-zelf, wonen, tuincentra) het beste kan worden ingezet, rekening houdend met de drie belangrijkste perifere winkelgebieden (Sontplein, Hoendiep, Peizerweg) en de relatie met de binnenstad.
 - We haken aan bij initiatieven voor uitbreiding en/of kwaliteitsverbetering. Met eigenaren van locaties aan het Sontplein starten we bijvoorbeeld met concrete herinrichtingsmaatregelen voor een veilige en prettige openbare ruimte.
 - Meubelboulevard Hoendiep: zie Hoofdpogave 1, Ad 4.

- Wijkwinkelcentra en dorpscentra: Op initiatief van eigenaren en gebruikers werken we de komende jaren met hen samen aan de ruimtelijke verbetering van een aantal van onze wijkwinkelcentra en dorpscentra. Daarbij gaat het om de doorontwikkeling van winkelcentrum Paddepoel (uitbreiding, kwaliteitsverbetering, wijkfuncties), Overwinningsplein (uitbreiding en kwaliteit van de winkelvoorzieningen en mogelijk ook verbeteren openbare ruimte), herinrichting Koopmansplein in relatie tot de versterkingsopgave en de dorpsvernieuwing, Raadhuisplein/Haderaplein (versterking centrum Haren met retailontwikkeling) en Beijum-Oost (kwaliteit).
- Dagelijkse boodschappen: We haken aan bij initiatieven uit de markt zoals de tijdelijke supermarkt Meerstad, plannen voor Haderaplein (onder voorbehoud van uitspraak Raad van State), verkenning ruimte voor een nieuwe supermarkt Suikerzijde in relatie tot Hoendiep, Overwinningsplein (verhuizing supermarkt en planontwikkeling tweede supermarkt).

Ad 2: Aantrekkelijke stad, wijken en dorpen

- We vervolgen het zojuist ingezette participatietraject waarbij we met stakeholders in gesprek zijn over het toekomstperspectief voor de detailhandel, horeca en de overnachtingenmarkt. Dit zijn bij uitstek de sectoren die bijdragen aan de aantrekkelijkheid van onze gemeente. Het traject is een opmaat naar een mogelijke herziening van (onderdelen van) beleid, waaronder al dan niet regulering daghoreca, en geeft input voor de actualisatie van de binnenstadvisie.
- Met het oog op de gewenste verbreding van de toekomstpotentie van sportcentrum Kardinge werken we aan de actualisatie van een visie op de sportieve en recreatieve betekenis van het totale gebied Kardinge.
- In 2021 laten we de visie op het versterken van de recreatieve mogelijkheden van het Stadspark vaststellen.
- Voor onze overige bovenregionale maatschappelijk/economische voorzieningen (zoals Holland Casino, het nieuwe muziekcentrum en Martiniplaza verbinden we de maatschappelijke opgaven met onze ruimtelijk-economische opgaven en kansen die deze ontwikkelingen met zich meebrengen.
- We onderzoeken de meerwaarde en haalbaarheid van de vaarverbinding Zuidlaardermeer/Woldmeer.

6.2.3 Opgave: Flexibel en wendbaar zijn bij veranderingen

Door de vele actuele ontwikkelingen en bijbehorende onzekerheden zullen we onze inzet als gemeente voortdurend moeten bijstellen. De coronacrisis illustreert die noodzaak overduidelijk. Met flexibel inspelen op veranderingen bedoelen we overigens niet het voeren van ad hoc beleid. Het stimuleren van bestendige economische ontwikkeling vraagt om langjarige inzet en langjarig investeren in het versterken van het vestigingsklimaat van onze gemeente. In deze paragraaf gaat het vooral over onze manier van werken.

Belangrijkste vragen

1. Hoe kunnen we relevante ontwikkelingen tijdig signaleren?
2. Hoe kunnen we adequaat inspelen op actualiteit, trends en ontwikkelingen?
3. Hoe kunnen we de rol van de gemeente verstevigen om bij (on)gewenste ontwikkelingen te kunnen sturen aan de voorkant?

Belangrijkste activiteiten 2021

Ad 1: Vroegtijdig signaleren

- Markt- en gebiedsontwikkelingen actief volgen via onze contacten met bedrijfsmakelaars, bedrijven, bedrijvenverenigingen en andere stakeholders.
- Van initiatief naar beleidsaanpassing: We kijken periodiek naar ingediende initiatieven vanuit de markt. Welke zaken springen hierbij in het oog die vragen om beleidswijziging?
- Groningen City Monitor: Samen met ondernemersverenigingen evalueren we de werking van een dashboard/monitor voor stedelijke ontwikkelingen.

Ad 2: Adequaatspelen op actualiteit

- Trends en ontwikkelingen tijdig zien aankomen is één ding; het erop kunnen inspelen is nog iets anders. Het vraagt om een kritische blik op ons eigen functioneren: proactief samenwerking opzoeken, zowel intern als extern, en vlot schakelen als de situatie daarom vraagt. Vastbijten, sjoeren en sleuren als het nodig is.
- Niet alleen tijdens 'vaste' momenten zoals Gemeentebegroting en Verantwoording moeten we stilstaan bij wat we zien aankomen en hoe we daarop kunnen inspelen. Het vraagt om een voortdurende signalering en continue herijking. Dat vraagt tevens om een open dialoog met bedrijvenverenigingen, ondernemers, ontwikkelaars en anderen: Doen we nog steeds de juiste dingen? Wat vraagt de markt aan ons? Wat doen anderen?
- We maken voor beleidsopgaven gebruik van scenariostudies die laten zien welke invloed bepaalde variabelen kunnen hebben op economisch herstel in de post-coronatijd.

Ad 3: Aan de voorkant sturen op (on)gewenste ontwikkelingen

Als gemeente blijven we aanhaken bij initiatieven uit de markt en faciliteren deze zo goed mogelijk. We nemen de lead niet over. Wel is er een aantal thema's waarbij een andere inzet van de gemeente nodig is. We noemen hier het ontwikkelen van een meer sturend ruimtelijk-juridisch kader gekoppeld aan de (on)mogelijkheden van de Europese Dienstenrichtlijn (type werkgelegenheid, meer grip op branchering, wat wil je waar wel/niet toestaan, functiemenging, met vastgoed kunnen sturen op winkelaanbod). De rol van de gemeente verandert dus in de richting van meer regie en meer sturing waar dat nodig is.

6.3 Financiën

NB: De genoemde bedragen in deze paragraaf zijn x € 1.000.

Financieel kader

- Het financiële kader sluit niet helemaal aan bij de inhoud van het meerjarenprogramma Ruimtelijke economie. We zien dat de intensiveringsmiddelen (i) na 2022 aflopen. Gezien de opgaven in dit meerjarenprogramma zien we de noodzaak verder te werken aan onze ruimtelijk-economische inzet, ook na 2022.
- De intensiveringsmiddelen worden binnen dit programma ingezet voor de voorbereiding en uitvoering van investeringsprojecten, zoals grondonderzoek, stedenbouwkundige verkenning, milieueffectrapportage etc., maar deze middelen leiden ook tot fysieke investeringen in onze werklocaties en economische centra.
- Ook in 2023 en volgende jaren hebben wij dus de nodige opgaven met zowel een incidenteel als structureel karakter. In het meerjarenbeeld zijn op dit moment hiervoor nog geen middelen voorzien. Omdat het gaat om structurele inzet ligt het in de rede hiervoor dan ook structurele middelen beschikbaar te stellen.

	2021	2022	2023	2024
Investerings Ruimtelijke economie (S)	215	330	445	445
Intensiveringsmiddelen Ruimtelijke economie (I)	350	200	0	0
Overige inkomsten (O)				
Totaal beschikbaar	565	530	445	445

Financiering van de drie prioritaire thema's

- Door actuele ontwikkelingen zien we ons geconfronteerd met nieuwe beleidsopgaven. Wij verwachten dat deze nieuwe beleidsopgaven op termijn meer kosten met zich meebrengen. Dat kan te zijner tijd leiden tot een vraag om aanvullende financiering.
- Met ingang van 2021 geven we prioriteit aan drie nieuwe beleidsopgaven: 1) het ontwikkelen van een nieuwe werklocatie aan de oostkant van de stad, 2) het ontwikkelen van een economisch programma voor de ontwikkelzones en 3) een vitale binnenstad.
- In het financiële overzicht zijn van de drie prioritaire thema's nu alleen middelen opgenomen voor de verkenning naar een nieuwe werklocatie in Groningen-Oost. De financiële inzet voor de ontwikkelzones is opgenomen onder werklocaties en bij de gebiedsinvesteringen. De financiële inzet voor de economische vitaliteit wordt inzichtelijk gemaakt in het uitvoeringsprogramma binnenstad.

Wijzigingen ten opzichte van MJP Ruimtelijke economie 2020-2023

In onderstaande tabel lichten we toe welke inhoudelijke en financiële wijzigingen we hebben doorgevoerd ten opzichte van het voorgaande meerjarenprogramma.

Hoofdpogave 1: Faciliteren bestendige economische groei

Uitvoering strategie werklocaties / ontwikkelzones	Uitvoering 2021 ad € 800 naar 2022 verschoven. Uitvoering 2022 komt dan op € 800 + € 500 = € 1300.
Verkenning werklocatie Oost-Groningen (Meerstad)	Bedoeld voor benodigde onderzoeken: MER, grondonderzoek, stedenbouwkundige verkenning etc. Begroot op € 100. Het gaat hier om het voortzetten van dit onderdeel uit de strategie werklocaties waarvoor in 2020 in totaal € 175 was gereserveerd in het meerjarenprogramma 2020-2023. Daarom staat het bedrag niet vermeld in het overzicht.
Visie en uitvoering Zernike	In 2021 is € 25 opgenomen voor een op te stellen business case voor een startup-faciliteit.
Broedplaatsen en startups	We hebben € 600 toegevoegd in 2023 voor de uitvoering. Het gaat daarbij om een startupfaciliteit op Campus Groningen. Binnen het programma Ruimtelijke economie zijn daarvoor middelen gevonden

	(€ 600 winkelcentrum Paddepoel). Voor de noodzakelijke voorbereidingskosten in 2023 en 2024 is geen dekking (beide € 25). Zie toelichting op financieel overzicht.
--	--

Hoofdpogave 2: Behouden en versterken aantrekkelijke gemeente

Winkelcentrum Paddepoel	Vanuit het programma Ruimtelijke economie is een lagere bijdrage nodig voor winkelcentrum Paddepoel. Daardoor kan binnen de programmabegroting € 600 worden geïnvesteerd in broedplaatsen.
Uitvoering centrumvisie Haren	We hebben € 92 gereserveerd voor de uitvoering in 2023. Dekking vindt plaats uit centrumvisiemiddelen Haren. Daarom is dit bedrag niet vermeld in het overzicht.
Koopmansplein/dorpsvernieuwing	Voor het Koopmansplein/dorpsvernieuwing zijn in 2023 middelen nodig voor de uitvoering. Dekking € 450 uit versterkingsmiddelen Ten Boer. Het krediet is al verleend. Daarom wordt bedrag hier niet vermeld in het overzicht.
Kardinge	In het SIF is voor 2021 € 100 opgenomen voor gebiedsvisie Karding. Daarnaast wordt € 200 overgeheveld vanuit DMO/SIF voor de vernieuwing van het sportcentrum. Of een bijdrage vanuit Ruimtelijke economie nodig is, is nader te bepalen.

Financieel overzicht meerjarenprogramma Ruimtelijke economie

Op pagina 85 ziet u het bijgewerkte financiële overzicht met voorbereidingskosten en investeringen voor de komende jaren. Graag wijzen we u op twee punten: kredietaanvragen en de voorbereidingskosten.

- Kredietaanvragen: Voor 2021 staan twee projecten opgenomen in de kolom 'Uitvoering 2021'. Voor Martini Trade Park (500 duizend euro) heeft u al krediet verleend. Voor de uitvoering van doorontwikkeling Europapark (480 duizend euro) ontvangt u een separate kredietaanvraag. Dat geldt ook voor de uitvoering van investeringsprojecten voor de jaren daarna.
- Voorbereidingskosten: Ondanks dat we wel voorbereidingskosten voorzien, hebben we de posten in de kolommen Voorbereiding 2023 en 2024 op nul gezet. De intensiveringsmiddelen stoppen immers na 2022. We zouden echter graag zien dat we verder kunnen werken aan de voorbereiding van de volgende projecten:
 1. Westpoort/Suikerunie: voor 2023 hebben we € 25 aan voorbereiding nodig, voor 2024 eveneens.
 2. Broedplaatsen en startups: voor 2023 hebben we € 25 aan voorbereiding nodig. Dat geldt ook voor 2024.
 3. Aanpak winkelcentra: voor 2023 hebben we € 50 aan voorbereiding nodig.

Daarmee bedraagt het totaal aan benodigde maar ongedekte voorbereidingskosten € 100 voor 2023 en € 50 voor 2024. Zoals gezegd is hiermee in het meerjarenbeeld nog geen rekening gehouden.

	2021 (indicatief)		2022 (indicatief)		2023 (indicatief)		2024 (indicatief)	
	Vorbereiding	Uitvoering	Vorbereiding	Uitvoering	Vorbereiding	Uitvoering	Vorbereiding	Uitvoering
Hoofdpogave 1								
1. Uitvoering strategie werklocaties/ ontwikkelzones				1300				
2. Stadshavens	100			200				
3. Westpoort/ Suikerunie	25		25		0		0	1400
4. Eemskanaalzone/ Driebond	95							
5. Verkenning werklocatie Oost-Groningen (Meerstad)								
6. Visie en uitvoering Zernike	25					800		
7. Broedplaatsen en startups	25		25		0	600	0	
8. Doorontwikkeling Europapark		480				900		
9. Hoendiep				1500				
10. Martini Trade Park		500						1000
Hoofdpogave 2								
11. Uitvoering centrumvisie Haren	100							
12. Herinrichting Sontplein						500		
13. Aanpak winkelcentra	50		50		0			
14. Winkelcentrum Paddepoel						900		
15. Koopmansplein /dorpsvernieuwing				ntb				
16. Kardingge	ntb							
Totaal Vorbereidingskosten	520		100		0		0	
Totaal Uitvoeringskosten		980		3000		3700		2400
Kapitaallasten (cumulatief)		44		178		343		450